T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARİH 11

BECERİ TEMELLİ ETKİNLİK KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde bilgiyi üreten, günlük hayatında kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. niteliklerdeki bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere bireyden yalnızca bilgi sahibi olması değil, belli becerileri kazanması ve bu becerileri hayatının her alanında kullanması beklenmektedir.

Çağımızın becerilerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve yaşama aktarılması için beceri temelli uygulamalara yer veren öğrenme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bilgi edinmenin yanı sıra bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla hazırlanan etkinlik kitabında öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin öğrencilere bütünleşik bir biçimde kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda konu içeriğine uygun beceri kazandırmaya yönelik etkinlikler tasarlanmıştır. Beceri kazanma süreci karmaşık olduğundan öğrencilerin becerileri yeni durumlara aktararak sürekli kullanmasını sağlamak amacıyla aynı becerinin farklı durumlarda kullanımını içeren farklı konu içeriğine sahip etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır.

Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin bazılarının bireysel, bazılarının grupla yapılması bazı etkinliklerinin iş birliğine dayalı olması, bazı etkinliklerde teknolojinin ön plana çıkarılması öğrencilerde farklı becerilerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Etkinliklerin genellikle farklı kategoride farklı becerileri geliştirmeye uygun hazırlanmasının yanında çoğu etkinlikte günlük hayatla ilişki kurulmasına ve öğrencilerde ilgi uyandıracak düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak için etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması, sorumluluk alması da beklenmektedir.

Etkinliklerin öğrencilerimiz için yararlı olması dileğiyle...

11.SINIF

TARİH

ETKİNLİKLER LİSTESİ

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.1: 1595-1700 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	XVII. YÜZYIL OSMANLI DEVLETİ'NDE SİYASİ GELİŞMELER	20 dk.
Amacı	Tarih şeridi üzerinde XVII. Yüzyıl Osmanlı Devleti'ndeki siyasi gelişmelere yönelik çıkarımlarda bulunabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen zaman dizininden hareketle soruları cevaplandırınız.***

OSMANLI DEVLETİ'NİN AVUSTURYA İLE UZUN SAVAŞLAR DÖNEMİ (1593-1606)

Estergon, Kanije ve Belgrad kaleleri uzun savaş yılları boyunca el değiştirmiştir.

Zitvatorok Antlaşması (1606)
- Osmanlı Sultanı Avusturya imparatorunun protokolde dengi kabul etmiştir.
- Savaş sırasında taraflarca kazanılan topraklar geri verilecektir.
- Avusturya'nın her yıl ödediği vergi kaldırılacaktır.

İRAN SEFERLERİ (1577-1639)

İran'ın Bağdat ve Irak'ı Osmanlılardan alması üzerine 1635 ve 1638'de yapılan Revan ve Bağdat Seferleri ile bu bölgeler geri alındı.

Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639)
- Bağdat, Basra ve Şehrizor Osmanlı'da kalırken Revan Safevilere bırakılmıştır.
- Günümüz Türkiye-İran sınırı çizilmiştir.

OSMANLI-AVUSTURYA SAVAŞI (1662-1664)

Avusturya'nın Erdel işlerine müdahil olması Osmanlı-Avusturya Savaşı'na sebep olmuştur.
Uyvar Kalesi fethedildi.

Vasvar Antlaşması (1664)
- Osmanlı Devleti savaştaki kazanımlarını Avusturya'ya kabul ettirmiştir.

YAKLAŞIK ÇEYREK ASIR SÜREN FETİH: GİRİT (1645-1669)

Venedik yönetimindeki ada korsan faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.
Venedik Cumhuriyeti ve müttefikleri ile Osmanlı Devleti arasında savaş yaşanmıştır.

OSMANLI'NIN LEHİSTAN SEFERİ (1672)

Polonya'nın en önemli kalelerinden birisi olan Kamaniçe teslim alındı.

Bucaş Antlaşması (1672)
- Ukrayna ve Podolya Türk himayesine katıldı.
- Osmanlı'nın Doğu Avrupa'daki yayılması doruk noktasına ulaştı.

BİRİNCİ RUS SAVAŞI (1676-1681)

Çehrin Kalesi fethedildi.

Bahçesaray (Çehrin) Antlaşması(1681)
- Dinyeper, Osmanlı Devleti'nin kuzey sınırı olarak kabul edildi.
- Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilk antlaşma olmuştur.

II. VİYANA KUŞATMASI VE OSMANLI- KUTSAL İTTİFAK SAVAŞLARI (1683-1699)

II. Viyana Kuşatması'ndan sonra Avrupa Devletleri Türkleri Avrupa'dan çıkarma umuduna kapılıp Kutsal İttifakı (Avusturya, Venedik, Lehistan, Malta, Rusya) kurdular. Avusturya ve Venedik'e karşı mağlubiyetler alındı ve önemli kaleler kaybedildi.

Karlofça Antlaşması (1699)
- Avusturya, Temeşvar hariç Macaristan ve Erdel'i aldı.
- Lehistan'a, Podolya ve Ukrayna; Venedik'e, Mora ve Dalmaçya kıyıları bırakıldı.

Zaman dizini: 1593-1606 | 1577-1639 | 1662-1664 | 1645-1669 | 1672 | 1676-1681 | 1683-1699

1. Osmanlı Devletinin XVII. yüzyılda savaştığı devletleri yazınız.

2. Zaman dizininde yer alan gelişmelerden hangisini kırılma noktası olarak kabul edersiniz? Gerekçelendiriniz.

3. Uzun soluklu savaşların siyasi, askeri ve ekonomik etkileri neler olabilir?

4. Osmanlı Devleti'nin bu yüzyıldaki genel siyaseti ve etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

5. XVII. yüzyıl Türkiye'sinde öne çıkan siyasi ve askeri gelişmeleri araştırarak kendinize ait bir zaman çizelgesi oluşturunuz.

Hazırlayan: *Savaş KELEŞ*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

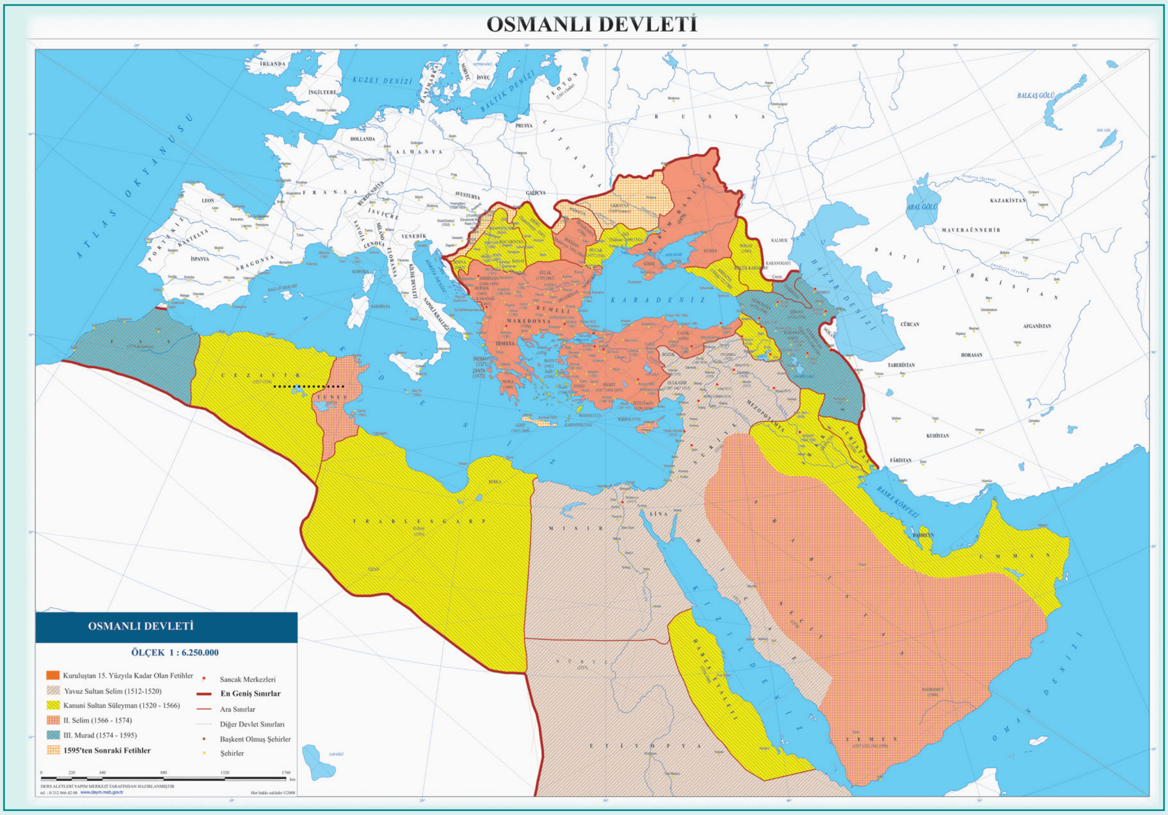
Kazanım 11.1.1: 1595-1700 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi

Etkinlik İsmi	**XVII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDE SİYASİ DURUM**	20 dk.
Amacı	XVII. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyasi hayatına yönelik çıkarımlarda bulunabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen harita ve bilgilerden hareketle soruları cevaplandırınız.***

Harita 1: Osmanlı Devleti

17. yüzyılda Osmanlı Devleti uzun süreli çok sayıda savaşa katılmıştır. Bunlar Osmanlı-İran Savaşları (1577-1639), Girit'in Fethi (1645-1669), Lehistan Seferleri (1620-1676) ve Osmanlı-Avusturya Savaşları (1593-1699)'dır. Avusturya ile 1683 yılında başlayan savaşa; Rusya, Lehistan ve Venedik'in de katılmasıyla Osmanlı Devleti art arda yaşanan yenilgiler yaşamış ve Batıda büyük ölçekte toprak kaybettiği ilk antlaşma olan 1699 Karlofça Antlaşması'nı imzalamıştır. Ayrıca, 17. yüzyılda idari, askeri ve mali alanlarda bozulmalar yüzünden Yeniçeri Ayaklanmaları, Celâli İsyanları, bağlı beylik ve özel yönetimli eyalet isyanları yaşanmıştır.

Karizmatik padişah tipinin ortadan kalkmasıyla, yönetim gücünün merkezdeki belirli odakların eline geçmesi Osmanlı yönetim tarzı açısından yeni bir dönemi başlatmıştır. Osmanlı İmparatorluğu gibi, çok geniş sınırlara ve çok kültürlü bir toplumsal yapıya sahip bir siyasî teşekkülün bu dönüşüm süreci sancılı olmuştur. Bununla birlikte merkez ve taşradaki güç odaklarının mücadelesi Köprülüler Devri'ne kadar sürmüş ve II. Viyana Kuşatması sonrasında da yeniden birtakım problemlere yol açmıştır. Kısacası, bu geçiş döneminde büyük iktidar kavgaları yaşanmasının yanında taht verasetinde ekberiyet usûlü yerleşmiştir.

1. Osmanlı Devleti'ne komşu devletleri yazınız

2. Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu coğrafi sınırlardan hareketle tarih boyunca hangi kültürlerle etkileşime girmiş olabileceğiniyazınız?

3. Osmanlı Devleti'nin hakim olduğu Balkan coğrafyasi içinde günümüzde hangi devletler vardır?

4. XVII. yüzyılda en belirleyici mücadele hangi devlete karşı yapılmıştır? Gerekçelerinizi yazınız.

5. Osmanlı Devleti'nin coğrafi olarak genişlemesi ile devlet sisteminin işleyişi arasındaki ilişkiye yönelik düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Savaş KELEŞ*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.2: XVII. yüzyılda değişen siyasi rekabet içerisinde Osmanlı Devleti'nin ittifak girişimlerini açıklar.
c) Osmanlı Devleti'nin karşı karşıya kaldığı stratejik tehditler (Lehistan, Venedik, Avusturya, Rusya ve Malta) ve kayıplar bağlamında Avrupa siyasetinde kurduğu konjonktürel ittifaklara ana hatlarıyla değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi — *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI DIŞ SİYASETİNDE İTTİFAKLAR VE GEREKÇELERİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyılda dış siyasette ortaya koyduğu ittifak faaliyetlerini açıklayabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin dış siyasetinde etkili olan devletlerle ilgili zihin haritası oluşturulmuştur. Zihin haritasındaki boşlukları aşağıdaki sorulara göre tamamlayınız.***

DEVLET ADI	İTTİFAK GEREKÇESİ
AVUSTURYA	Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılda en büyük rakiplerinden biri olmasına rağmen 17. yüzyılda Safevi Devleti'nin Basra ve civarına yaptığı saldırılardan dolayı kısa süreliğine ittifak kurduğu Avrupalı Devlet.
LEHİSTAN	Viyana Bozgunu'ndan sonra güçlenen ve Karadeniz'de Azak Kalesi'ni alarak Osmanlı Devleti'nin bundan sonra en büyük rakibi ve farklı ittifak arayışları içerisine girmesine sebep olacak devlet.
VENEDİK	Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki fetihlerinin aksamasına neden olan ve fırsat buldukça Haçlılar ile ittifaktan çekinmeyen fakat 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan sonra Osmanlı'ya yanaşmayan devlet.

1. Zihin haritasındaki devlet adı kısmında boş bırakılan yerlere devlet isimlerinden doğru olanı yazınız.

2. İttifak gerekçelerinde boş bırakılan yerlere kutudan eşleşen doğru bilgiyi yazınız.

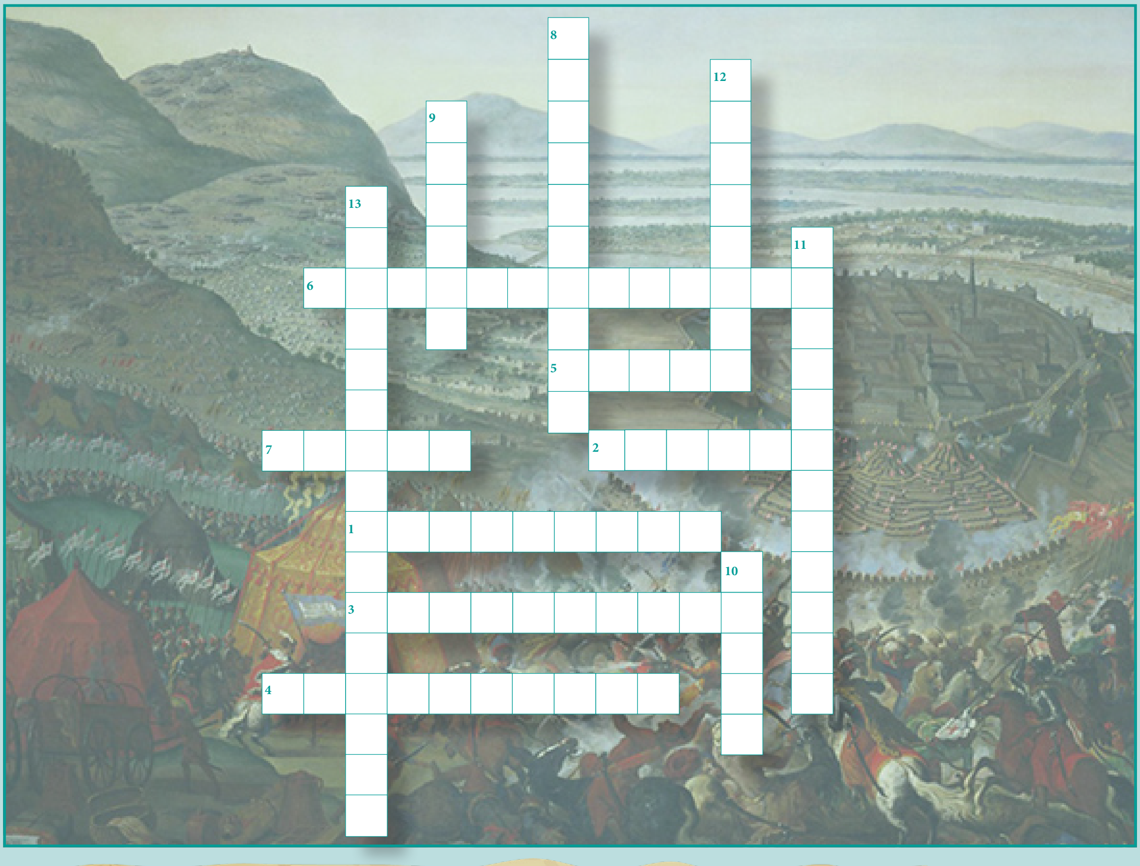
1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.2: XVII. yüzyılda değişen siyasi rekabet içerisinde Osmanlı Devleti'nin ittifak girişimlerini açıklar.
c) Osmanlı Devleti'nin karşı karşıya kaldığı stratejik tehditler (Lehistan, Venedik, Avusturya, Rusya ve Malta) ve kayıplar bağlamında Avrupa siyasetinde kurduğu konjonktürel ittifaklara ana hatlarıyla değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**17. YÜZYILDA OSMANLI DIŞ SİYASETİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyıldaki askerî ve diplomatik faaliyetlerini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen bulmacada soruları cevaplayarak kutularda uygun yerlere yazınız.***

Soruların cevapları kutulara soldan sağa yazılacaktır
1. Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyıldaki en önemli siyasi rakibi olan devlet
2. Osmanlı Devleti'nin doğu sınırında sorun yaşadığı devlet
3. Rusya'nın Osmanlı'dan aldığı ilk toprak parçası
4. Osmanlı'nın Kutsal İttifak'a karşı aldığı en ağır yenilgilerden biri
5. Osmanlı Devleti'nin Ukrayna Kazakları ile ittifak kurmasına neden olan devlet
6. Osmanlı'ya karşı birçok Avrupa devletinin bir araya gelerek oluşturduğu Haçlı oluşumu
7. ll. Viyana Kuşatması sonrası oluşan Kutsal İttifak'ta yer alan Akdeniz ada devleti

Soruların cevapları kutulara yukarıdan aşağıya yazılacaktır
8. Avusturya baskısı karşısında Osmanlı'dan yardım isteyen Macar soylusu
9. Osmanlı Devleti'nin Kanuni Sultan Süleyman'dan beri Habsburg Hanedanı'na karşı desteklediği Avrupa devleti
10. Osmanlı Devleti'nin 24 yıllık kuşatma sonrası Venedik'in elinden aldığı Akdeniz adası
11. Osmanlı'ya karşı ikinci kez Kutsal İttifak'ın kurulmasına neden olan kuşatma
12. Osmanlı Devleti'nin Fransa dışındaki Avrupa devletleri ile ittifak kurmanın gerekliliğini anladığı 17. yüzyıldaki son başarısız antlaşma
13. Avrupa devletlerinin 1618-1648 tarihleri arasında birbirleriyle savaştığı ve bundan dolayı Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da savaşmadığı dönem

Hazırlayan: *Emrullah ALEMDAR*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.3: Modern devletler hukukunun ortaya çıkışında Westphalia (Vestfalya) Barışı'nın rolünü kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	**17. YÜZYILDA AVRUPA**	20 dk.
Amacı	Avrupa'nın siyasi yapısındaki değişimi analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Westphalia Antlaşması'nın giriş metninden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.***

"Bundan sonra Avrupa, kendi yasalarına göre hareket eden, kendi siyasal ve ekonomik çıkarlarını izleyen, serbestlik içinde ittifaklar kuran ve bozan, savaş ile barış arasında, güç dengesi kurallarına göre durum değiştiren, elçi gönderip kabul eden bağımsız ve özgür devletlerden oluşacaktır. Devletlerin üzerinde, onların ilişkilerini düzenleyen herhangi bir otorite yoktur." (Sander, 1999:90).

1. Westphalia Antlaşması'ndan sonra Avrupa'da nasıl bir siyasi yapı oluşmuştur?

2. Kilisenin devletlerin siyasi otoritesi üzerindeki etkisi nasıl bir değişikliğe uğramıştır?

3. Westphalia Anlaşması'nın günümüz devletlerinin işleyişine yönelik etkisini açıklayınız.

Hazırlayan: *Duygu KARA*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım: 11.1.3. Modern devletler hukukunun ortaya çıkışında Westphalia (Vestfalya) Barışı'nın rolünü kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	MODERN DEVLETLER DOĞUYOR	20 dk.
Amacı	17.yüzyıl Avrupası'nda kilisenin etkisini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda, Westphalia Antlaşması'ndan sonra gündeme gelen "Modern Devlet" ve "Sekülerizm" kavramlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki bilgi kutucuklarına "Modern Devlet" ve "Sekülerizm" kavramlarından uygun olanını yazınız.***

Modern Devlet:

Siyasi gücün iktidarın elinde toplandığı modern devleti kendisinden önceki siyasi örgütlenmelerden ayırt eden en temel özellik, merkezileşmiş iktidardır. Modern devletlerde kanun üstünlüğü esas alınırken güçlü ve merkezi ordulara sahip olma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Sekülerizm:

Siyasi anlamda sekülerizm, teokratik yönetim anlayışının aksine devletin din ekseninden uzak bir şekilde yönetilmesi gerektiğini savunur. Devleti ilgilendiren konulara dinî inanışların karıştırılmaması gerektiğini iddia eden sekülerizm din ile bütünleşen kuralları reddeder.

Birey ya da toplumla ilişkileri düzenleyecek, kapsayıcı kurallar koyma yetkisine sahip siyasi yapı	Devlet yönetiminin dinî inanışlardan uzak tutulması gerektiğini savunan anlayış	Din ve vicdan özgürlüğü olduğu için herkesin inandığı dinin gereklerini yerine getirme özgürlüğüne sahip olması
Bölünmemiş, tek bir iktidar merkezinden yönetilme durumu	Merkezî otoritenin tek bir anayasa ile sağlandığı ve merkezde tek bir ordunun bulunduğu yönetim şekli	Dinî kurumların siyasete karışmasının yasaklanması

1. Fransız yazar Voltaire'in Westphalia Antlaşması ile ilgili olarak söylediği "Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu artık ne kutsal ne Romalı, ne de imparatorluktu." sözünü modern devlet ve sekülerizm kavramları bağlamında değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Duygu KARA*

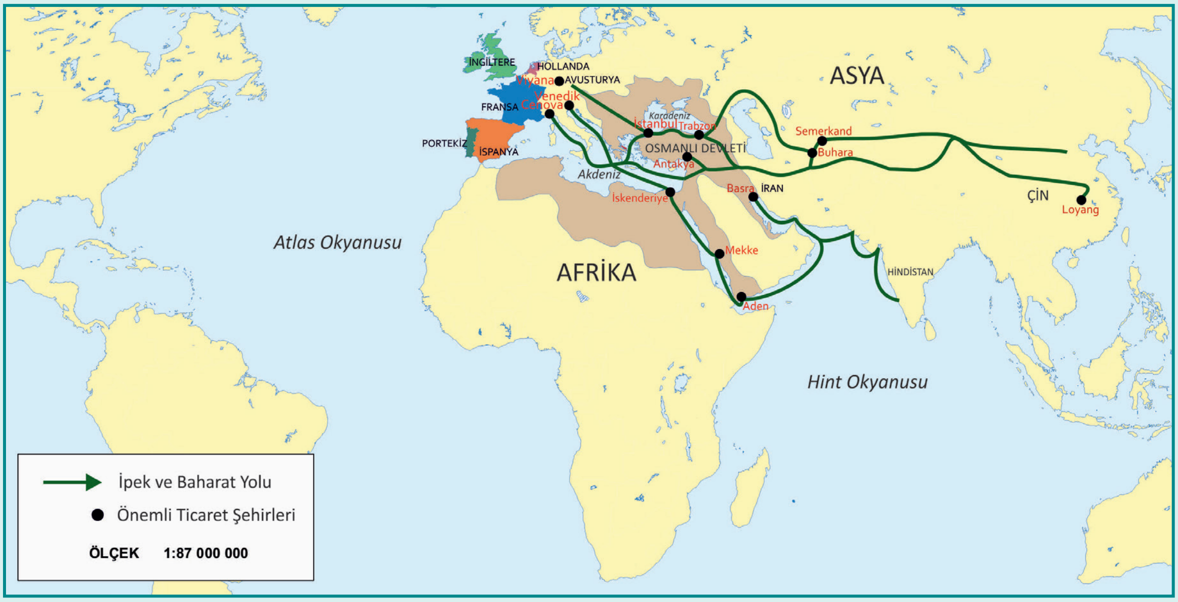
1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.4: Denizcilik faaliyetlerinin iç denizlerden okyanuslara taşınmasının dünya siyasetine ve ticaretine etkilerini analiz eder.
a) Okyanusa ve Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa güçlerinin denizcilik stratejileri ile denizlerde küresel ölçekli ticari ve askerî faaliyetlere girişmeleri üzerinde durulur.

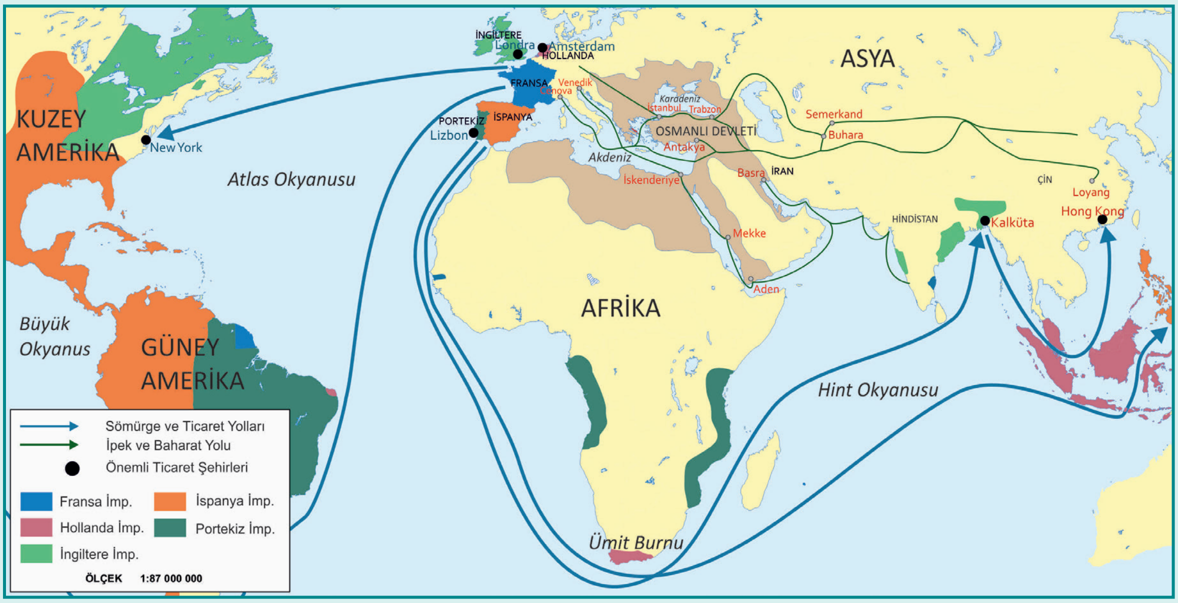
Genel Beceriler: Eleştirel düşünme becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel analiz ve yorum becerisi*

Etkinlik İsmi	**COĞRAFİ KEŞİFLERİN DÜNYA SİYASETİ VE TİCARETİNE ETKİSİ**	20 dk.
Amacı	Coğrafi Keşiflerin dünya siyaset ve ticaretine etkisini anlayabilme	Bireysel

Yönerge *Verilen haritalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız*

Harita 1: Coğrafi Keşifler öncesinde Osmanlı Devleti, Avrupa devletleri ve ticaret yolları.

Harita 2: Coğrafi Keşifler sonrasında Osmanlı Devleti, Avrupa devletleri ve ticaret yolları.

1. Coğrafi Keşiflerin ticaret yolları üzerinde meydana getirdiği değişim ile ilgili kısa bir metin yazınız?

2. Ticaret yollarında yaşanan değişimin dünya siyasetindeki etkileri neler olmuştur?

3. Dünyanın önde gelen ticaret merkezleri her iki haritada farklı şehirler olarak gösterilmiştir. Bu farklılığın nedenleri nelerdir? Yazınız.

4. Coğrafi Keşifler sürecinde Osmanlı Devleti'nin sınırlarında ciddi bir değişim olmamasına rağmen ekonomik kayıpların yaşanmış olmasının sebepleri neler olabilir? Haritalardan faydalanarak yazınız.

5. Coğrafi Keşifler sonrasında İngiltere için kullanılan ‘‘ Güneş batmayan imparatorluk" tabirinden ne anlıyorsunuz? Harita yardımıyla yorumlayınız.

Hazırlayan: *Ali HOCAOĞLU*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.4: Denizcilik faaliyetlerinin iç denizlerden okyanuslara taşınmasının dünya siyasetine ve ticaretine etkilerini analiz eder.
b) Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ve Karadeniz hâkimiyetinin zayıflamasının sebepleri üzerinde durulur. Bu bağlamda Osmanlı denizciliğinde kadırgadan kalyona geçişe değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**KADIRGADAN KALYONA GEÇİŞ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki hakimiyetini kaybetme gerekçelerini ve etkilerini açıklayabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden hareketle soruları cevaplayınız.***

1645-69 seneleri arasında yaklaşık yirmi beş yıl süren Girit seferi Osmanlı denizciliğinde önemli bir dönüm noktası teşkil eder. O zamana kadar donanmanın belkemiğini oluşturan kürekli gemiler, yani kadırgalar ile ilgili kanaatler değişmeye ve artık Akdeniz'de görülmeye başlayan yelkenli gemilerin yani kalyonların şöhreti artmaya başlamıştı. Bu sebeple Girit savaşı sırasında Osmanlılar kalyona geçme teşebbüslerinde bulundularsa da donanmanın esasını yine kadırgalar oluşturuyordu. Buna karşılık daha çok korsanlık ve ticaret için Akdeniz'e gelen İngiltere ve Hollanda'nın yelkenli gemileri çok geçmeden üstünlük sağlamaya başladı. Nitekim Venedik bu devletlerin gemilerini kiralamak suretiyle Girit'i kuşatan Osmanlı donanmasını engellemeye, hatta Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alarak asker ve malzeme naklini önlemeye çalıştı ve aradaki güç dengesini kendi lehine bozdu. İstanbul'dan Girit'e yardım için giden donanmanın Çanakkale Boğazı'ndan çıkışına mani olacak kadar etkili olan Venedik donanmasındaki kalyonlar Osmanlı denizcilerini bu gemiler konusunda ciddi olarak düşündürdü ve bazı müzakere ve istişarelerden sonra devlet adamları süratle çok sayıda kalyon inşasına karar verdiler.

Prof. Dr. İdris BOSTAN, Osmanlı Denizcilik Tarihi, sayfa 188.

1. Kadırga ile kalyon arasındaki temel farklar nelerdir?

2. Osmanlı Devleti'nin gemi teknolojisinde değişiklik yapma ihtiyacını ortaya çıkaran sebepler nelerdir?

3. Osmanlı Devleti'nin siyasi koşulları ve hakim olduğu coğrafi sınırları dikkate alarak okyanuslara açılamamasının nedenlerini açıklayınız.

4. Osmanlı Devleti'nin okyanuslara açılamamasının etkileri neler olmuştur? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ali HOCAOĞLU*

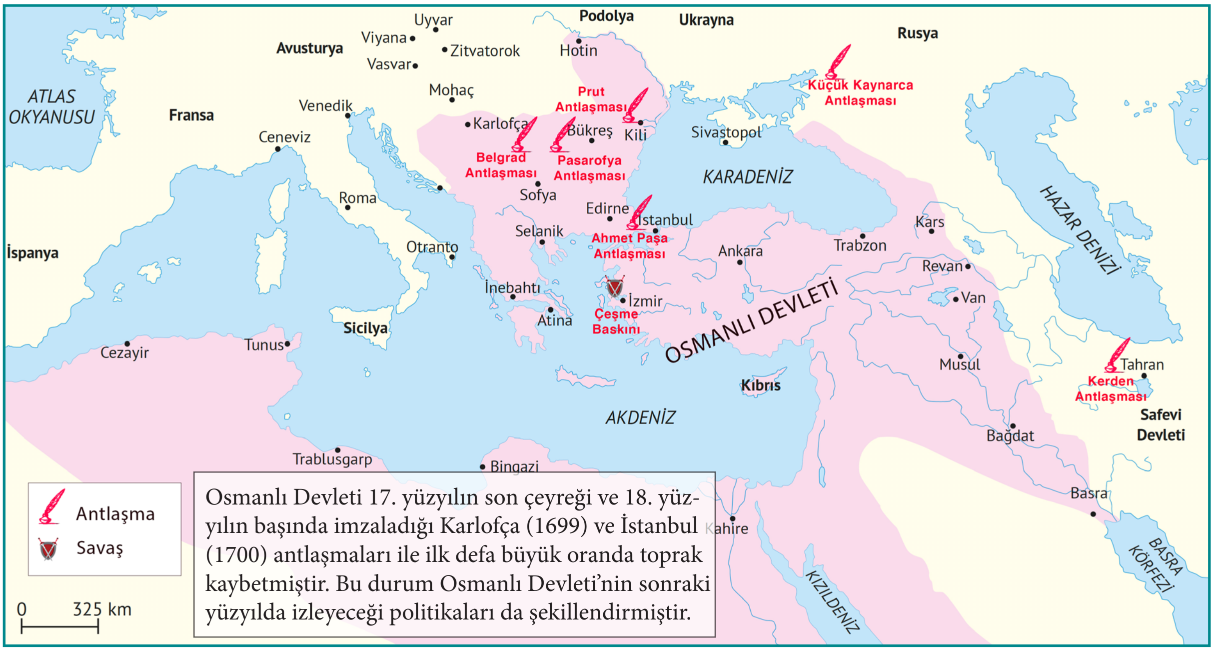
1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.5: 1700-1774 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.
a) Başlıca siyasi gelişmeler olarak Prut Antlaşması (1711), Pasarofça Antlaşması (1718), Patrona Halil İsyanı (1730), Ahmet Paşa Antlaşması (1732), Belgrad Antlaşması (1739), Kerden Antlaşması (1746), Kapitülasyonların sürekli hale gelmesi (1740), Çeşme Baskını (1770) ve Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) verilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	DEĞİŞEN OSMANLI SİYASETİ	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin eski gücüne ulaşmak için yaptığı siyasi ve askeri çalışmaları fark edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen harita ve tarih şeridinden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Harita: 18. yüzyılda Osmanlı Devleti

Karlofça Antlaşması (Avusturya) 1699	Prut Antlaşması (Rusya) 1711	Pasorofça Antlaşması (Avusturya) 1718	Ahmet Paşa Antlaşması (İran) 1732	Belgrad Antlaşması (Rusya, Avusturya) 1739	Kerden Antlaşması (İran) 1746	Çeşme Baskını (Rusya) 1770	Küçük Kaynarca Antlaşması (Rusya) 1774
Osmanlı Devleti ilk defa büyük oranda toprak kaybetti.				Rusya Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurmayacaktı.			Rusya Güneye inmek için önemli bir adım attı. Rusya Ortodoksların koruyuculuğunu aldı.

1. 17. yüzyılın sonundaki gelişmeler dikkate alınırsa, Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılda hangi politikaları izlemesi beklenir?

2. Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılda Rusya ile mücadele etmesinin temel sebepleri neler olabilir?

3. Rusların Küçük Kaynarca Antlaşması ile Ortodoksların koruyuculuğunu elde etmesini Osmanlı Devleti açısından nasıl yorumlarsınız?

Hazırlayan: *İdris KÖSE*

1.ÜNİTE > Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)

Kazanım 11.1.5: 1700-1774 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.
a) Başlıca siyasi gelişmeler olarak Prut Antlaşması (1711), Pasarofça Antlaşması (1718), Patrona Halil İsyanı (1730), Ahmet Paşa Antlaşması (1732), Belgrad Antlaşması (1739), Kerden Antlaşması (1746), Kapitülasyonların sürekli hale gelmesi (1740), Çeşme Baskını (1770) ve Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) verilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**18. YÜZYILDA OSMANLI SİYASETİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin 18.yüzyıldaki siyasi ve askeri mücadelelerini kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen tarih şeridi ve haritadan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Osmanlı - Avusturya ilişkileri | **Osmanlı - İran İlişkileri** | **Osmanlı - Rus İlişkileri**

18. yüzyıldaki Osmanlı-Rus ilişkilerinin belirleyicisi, Çar I. Petro'nun politikaları olmuştur.

1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması ← Bugünküne yakın Türk-İran sınırı çizildi.

Osmanlı Devleti ilk defa büyük oranda toprak kaybetti. Avusturya Avrupa'da önemli bir güç haline geldi. → **1699 Karlofça Antlaşması**

1711 Prut Antlaşması ← İstanbul Antlaşması (1700) ile verilen yerler geri alındı. Ruslar Karadeniz'den uzaklaştırıldı.

Avusturya Osmanlı'da konsolosluk açma hakkı ve ticari imtiyaz elde etti. Osmanlı'da Lale Devri başladı. → **1718 Pasorofça Antlaşması**

1732 Ahmet Paşa Antlaşması ← Kafkasya, Osmanlı Devleti'nde kaldı.

Avusturya, Pasorofça Antlaşması ile aldığı yerleri geri verdi. Osmanlı'daki ıslahatların önemi anlaşıldı. → **1739 Belgrad Antlaşması** ← Rusya Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurmayacaktı. Rus Çarı protokol bakımından Avusturya ve Fransa kralına eşit sayılacaktı.

1746 Kerden Antlaşması ← Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın maddeleri esas alındı.

1770 Çeşme Baskını ← Rus donanması Osmanlı donanmasını yaktı.

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ← Rusya Güneye inmek için önemli bir adım attı. Rusya Karadeniz'de donanma bulunduracak ve ticaret yapabilecekti. Halkı Müslüman olan bir bölge elden çıktı. (KIRIM)

Osmanlı - Avusturya savaşları sona erdi. → **1791 Ziştovi Antlaşması**

Harita: Avrupa

1. Haritayı incelediğinizde Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasını gerçekleştirmek için hangi güzergahları kullanması gerekir? Bu güzergahlardan hangisi Ruslar için daha avantajlıdır? Neden?

2. Rusya'nın 1770 yılında Çeşme Baskını'nı yaparak Osmanlı donanmasını yok etmesi, Çar I. Petro'nun hangi politikasının kısmen gerçekleştirdiğini gösterir?

3. Osmanlı Devleti'nin Avusturya ve İran ilişkilerini ekonomik ve diplomatik açıdan nasıl değerlendirirsiniz?

Hazırlayan: *İdris KÖSE*

2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.1: Avrupa düşüncesinde meydana gelen değişimleri ve bunların etkilerini analiz eder.
a) Roma Katolik Kilisesi'nin fikrî-manevi, siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda kurduğu baskı ve vesayetin, ruhban veya aristokrat olmayan kesimleri alternatif bir dünya tasavvuruna sevk ettiği vurgulanır. Söz konusu baskı ve vesayetin fikrî-manevi (Rönesans-Reform, Protestanlaşma, hümanist ve rasyonalist felsefeler, Newtoncu Fizik ve Bilim Devrimi, sekülerleşme), sosyo-politik (ülke-devlet esasına dayalı prensliklerin ortaya çıkışı ve devletlerarası ilişkilerin sekülerleşmesi), sosyo-ekonomik (merkantilizm ve kırdan kente göç, aristokrasiye karşı tüccar burjuva sınıfının güçlenmesi), askerî ve teknolojik (ateşli silahlar, yeni gemi türleri) alanlarda yol açtığı çeşitli değişimler vurgulanır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**REFORM**	20 dk.
Amacı	Reform hareketlerinin Avrupa'da meydana getirdiği değişimin etkisini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Ön bilgilerinizi ve metinleri birlikte değerlendirerek soruları cevaplandırınız.***

X. yüzyılda Karolenj İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra ortaya çıkan karışıklık döneminde, Papalığın siyasi ve sosyal düzen içindeki ağırlığı ve gücü artmaya başladı. Macarları yenilgiye uğratan Germen kralı I. Otto'nun Papa'nın elinden taç giymesiyle "Kutsal Roma İmparatorluğu" kuruldu (962). Böylece Şarlman'ın "Bütün Romalıların İmparatoru" olmasıyla başlayan Papalığın siyasi otorite üzerindeki etkisi, I. Otto'nun "Kutsal Roma İmparatoru" olmasıyla devam etti.

1448'de, Kutsal Roma İmparatorluğu ile Papalık arasında yapılan Viyana Konkordatosu'yla kiliseye geniş yetkiler verildi. Bu konkordato ile birlikte, kilisenin özellikle Almanya üzerindeki siyasi etkisi arttı. Bunun yanı sıra dinî, sosyal ve ekonomik etkileri de çoğaldı. Martin Luther'in 1517'de başlattığı Reform hareketini başta Saksonya Prensi Frederick olmak üzere birçok Alman prensi siyasi, askerî ve ekonomik açıdan destekledi. Luther'in Katolik Kilisesi'ne karşı başlattığı Protestan hareketi,1555'te imzalanan Augsburg Barış Antlaşması ile resmî olarak tanındı. Bu antlaşmayla, Protestan prenslere maddi ve manevi büyük imtiyazlar verildi. Almanya'da başlayan Reform hareketi, daha sonra Fransa, İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkelerinde de etkili oldu.

Reform hareketleri sonucunda Katolik Kilisesi'nin mutlak otoritesi sarsıldı. Papalığın ve Kilise'nin sahip olduğu egemenlik hakları krallara devredildi. Devlet hukuku ve kilise hukuku ayrımına gidildi. Eğitim kurumları laikleştirildi. Siyasi, ekonomik, bilimsel vb. birçok alanda yaşanan gelişmeler, Avrupa'daki sosyal yaşamın ve düşünce yapısının değişmesine neden oldu.

Avrupa Birliği'nin temellerinin atıldığı Roma Antlaşmaları'nın 60. yıldönümü töreni için Roma'ya gelen Avrupa Birliği liderleri bu akşam Vatikan'da Papa Francesco ile görüştü. Papalık Sarayı'nda yapılan görüşmeye, geçen yıl bir referandumla Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı alan İngiltere dışındaki 27 Avrupa Birliği ülkesinin liderleri ve Avrupa Birliği kurumlarının temsilcileri katıldı. Liderlere hitaben bir konuşma yapan Papa, Avrupa Birliği'nin bugün karşı karşıya olduğu krizleri yenebilmesi için kendisini sorgulaması gerektiğini söyledi.

Basından, 24/04/2017

1. Kilise ve Papalığın güçlenmesinin nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

2. Avrupa'da hükümdarların meşruiyet sağlamak için kiliseye ihtiyaç duymuş olmasını nasıl açıklarsınız?

3. Sizce Alman prensleri Avrupa'daki reform hareketlerini neden desteklemiş olabilir?

4. Katolik Kilisesi'nin mutlak otoritesinin sarsılması, Avrupa'daki sosyal yaşamı ve düşünce yapısını nasıl etkilemiş olabilir?

5. Günümüzde Papalığın Avrupa devletlerinin yönetimlerine etkisi var mıdır? Gerekçeleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Hasan KULAÇ*

2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.1: Avrupa düşüncesinde meydana gelen değişimleri ve bunların etkilerini analiz eder.
b) XVII ve XVIII. yüzyıllarda Avrupa düşüncesinde meydan gelen değişimler Copernicus (Kopernik), Machiavelli (Makyavel), Thomas Moore (Tamıs Mur), Immanuel Kant (İmanuel Kant) ve Jean Jacques Rousseau'nun (Jan Jak Russo) temel fikirleri üzerinden ele alınır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**AYDINLANMA**	20 dk.
Amacı	Avrupa düşüncesinde Aydınlanma Çağı ile meydana gelen değişimlerin etkisini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Ön bilgilerinizi ve metni birlikte değerlendirerek soruları cevaplandırınız.***

Aydınlanma, çok çeşitli alanları kapsamayı amaçlıyordu. Üstü örtülü mükemmeliyet planı asla tamamlanamadı. Bazıları bunun koşullardan ya da uygulanamaz yapısından dolayı kaçınılmaz bir sonuç olduğu yargısına vardı. Bazılarına göreyse değişen bir şey olmayacaktı zira birçok "aydınlanmacı" ahlaki ve toplumsal varsayım topluma ters geliyordu veya kendi içinde çelişkiliydi (örneğin bireysel özgürlük iddiası ve müdahaleci toplum mühendisliği gibi). Olumlu ve olumsuz özellikleri henüz tam anlamıyla araştırılamamasına rağmen yine de bu hareket yaratıcılık açısından dev bir çağdı. Yarattığı tarihi sarsıntı, ortaya çıktığı çağda daha az insanı etkileyip farklı yollar ve düzeylerde gerçekleşmesine rağmen, reform hareketine büyük bir rakip olmuş, belki de onu geride bırakmıştı. Entelektüel açıdan Orta Çağın gerçek anlamda sonuydu. Orta Çağ zihniyetine sahip insanların gerçekleştirdiği reform hareketi için böyle bir şey söz konusu değildi. Aydınlanma dünya tarihine, o günden beri yok edilemeyen (gerçi bazen ciddi biçimde tehdit edilen) bir şekilde rasyonalizm ve insancıllık (hümanizm) akımlarını aşıladı. Avrupalılarda yeni bir iyimserlik ve yapabilecekleri şeyler hakkında yeni bir inanç duygusunu ortaya çıkardı. Bağımsız zihin fikrini yarattı. İki yüzyıl boyunca reformculara ve liberallere (bu kelime 1800'lü yıllarda henüz bilinmiyordu) hayat verip yalnızca Avrupa'ya değil tüm dünyaya yayılacak olan ilkeleri biçimlendirdi. 20. yüzyılın en başarılı fikirlerinin (iyi ve kötü anlamda) kökleri bu harekete kadar gitmektedir. Son olarak bu hareket, ilerleme gerçeğine inanan bir kültür yarattı.

Roberts, J.M., Avrupa tarihi, s. 328. (Alınmıştır.)

1. Aydınlanma Çağı'nı yaşayan Avrupa'nın tüm dünyada sömürgeci bir güç olarak yayılması nasıl açıklanabilir? Yorumlayınız.

2. Aydınlanma hareketinin günümüz dünyasındaki siyasi, sosyal ve ekonomik hayatı şekillendirmeye devam ettiğini düşünüyor musunuz? Gerekçeleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Hasan KULAÇ*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.2: Avrupa'daki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı idari, askerî ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimleri analiz eder.
b) Merkantilist ekonomi ve Askerî Devrim'in, Avrupa devletleri ile rekabet hâlindeki Osmanlı Devleti'nin toprak düzeninde ve buna bağlı savaş organizasyonunda yol açtığı zorunlu dönüşümler (tüfek kullanabilen piyade ihtiyacının artması neticesinde Yeniçeri Ocağı mevcudunun artışı ve devşirme sisteminin sona ermesi; sekban, sarıca, levent gibi ücretli geçici asker istihdamına sıklıkla başvurulması ve nihayet toprak düzenindeki özelleşme eğilimleri sebebiyle ordunun lojistik sisteminin bozulması) üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**AVRUPA'DAKİ GELİŞMELER OSMANLI DEVLETİ'Nİ NASIL ETKİLEDİ?**	25 dk.
Amacı	Avrupa'daki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı idari, askerî ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen görsel, tablo ve metni birlikte değerlendirerek soruları cevaplayınız.***

Görsel: Osmanlı Devleti'nde kullanılan gümüş akçe

YIL	GELİR (Akçe)	HARCAMA (Akçe)	FARK (Akçe)
1592-1593	293.400.000	363.400.000	-70.000.000
1597-1598	300.000.000	900.000.000	-600.000.000
1669	612.528.960	637.206.348	-24.677.378

Tablo 1: 1592-1669 yılları arasında tımar gelirleri haricinde Osmanlı bütçesindeki farklar

(Black, Jeremy 2003, s.147) (Düzenlenmiştir)

YIL	1 AKÇENİN GÜMÜŞ DEĞERİ
1584	0.68 gram gümüş
1586	0.38 gram gümüş
1669	0.23 gram gümüş

Tablo 2: 1584-1669 yılları arasında gümüş akçenin değerinde yaşanan devalüasyon

https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/osmanli_para_sistemi.pdf (Düzenlenmiştir)

Osmanlı Devleti'nde XV-XVII. Yüzyıllar Arasında Meydana Gelen Önemli Değişimler

✓ Savaş teknolojisindeki gelişmeler (ateşli silahlara geçiş) ve yeniçerilerin sayısındaki büyük artış nedeniyle çoğalan askerî harcamalar ve savaşların finansman güçlüğü

✓ Coğrafi keşiflerle Avrupa ve Akdeniz ülkelerine giren önemli miktardaki değerli maden, fiyatlarda büyük ölçüde dalgalanmaya ve para birimlerinin değer kaybetmesine yol açmıştır. Avrupa'da fiyatların yükselmesiyle birlikte daha ucuz olan Osmanlı mallarına talep artmıştır. Bunun üzerine Osmanlı piyasasındaki birçok ürün azalınca fiyatlar yükselmiş ve enflasyon ortaya çıkmıştır.

✓ Uzun süren Celali isyanları nedeniyle özellikle tarımsal üretimin ve buna bağlı olarak da devlet gelirlerinin zayıflaması

✓ Artan isyanlardan dolayı, merkezî hükûmetin toplaması gereken vergilerin bir kısmına taşradaki yerel güçler tarafından el konulması, buna bağlı olarak da devletin vergi gelirlerinin düşmesi

✓ Avrupa'dan Asya'ya deniz yolunun bulunmasından sonra, Osmanlı İmparatorluğu üzerinden geçen transit kara ticaret yollarının okyanuslara kayması nedeniyle, buralardan elde edilen gelirlerin azalması

✓ Yeni Dünya'dan gelen büyük miktarda altın ve gümüşten sonra, Osmanlı gümüş madenlerinin (üretilemez hale gelmesi nedeniyle) giderek değersizleşmesi ve kapanması

https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/osmanli_para_sistemi.pdf (Düzenlenmiştir)

1. Dünyadaki gelişmeler Osmanlı Devleti'nin para politikalarını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Coğrafi keşiflerden Osmanlı Devleti ekonomik anlamda neden olumsuz etkilenmiştir?

3. Osmanlı Devleti'ndeki ekonomik gelişmeler devletin merkezî yönetim yapısını nasıl etkilemiştir?

Hazırlayan: *Nergis SARITAŞ*

2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.2: Avrupa'daki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı idari, askerî ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimleri analiz eder.
b) Merkantilist ekonomi ve Askerî Devrim'in, Avrupa devletleri ile rekabet hâlindeki Osmanlı Devleti'nin toprak düzeninde ve buna bağlı savaş organizasyonunda yol açtığı zorunlu dönüşümler (tüfek kullanabilen piyade ihtiyacının artması neticesinde Yeniçeri Ocağı mevcudunun artışı ve devşirme sisteminin sona ermesi; sekban, sarıca, levent gibi ücretli geçici asker istihdamına sıklıkla başvurulması ve nihayet toprak düzenindeki özelleşme eğilimleri sebebiyle ordunun lojistik sistemin bozulması) üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi — *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**AVRUPADAKİ GELİŞMELERE BAĞLI OLARAK OSMANLI ASKERÎ SİSTEMİNDE YAŞANAN DEĞİŞİMLER**	25 dk.
Amacı	Avrupa'daki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı askerî sisteminde yaşanan değişimleri analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Ön bilgilerinizi ve verilen metinleri kullanarak soruları cevaplayınız.***

XIII. yüzyıldan itibaren Çinliler, günümüzdeki el bombasına benzer humbaralarda barutu kullandılar. Avrupa'da ise XIV. yüzyılda ateşli silahlarda barut kullanılmaya başlandı. Teknik gelişmelerle beraber XV. yüzyılda ateşli silahlar savaşın zorunlu araçları haline geldi. Ateşli silahların orduda kullanılmasıyla başlayan süreç Avrupa'da "Askerî Devrim" olarak adlandırılmış ve ücretli asker sayısı artırılarak geleneksel ordunun yerini ateşli silahlarla donatılmış ücretli askerler almıştı. Osmanlı Devleti ise buna karşılık yeniçerileri tüfek kullanımında eğitip sayısını artırdı. Aynı zamanda sipahileri ateşli silah kullanımına alıştırmaya çalışarak Avrupa orduları karşısında durumu dengelemeye çalıştı. Osmanlıların Balkanlardaki sınır kalelerinde XV. yüzyılın ortalarından itibaren top ve tüfek kullandıkları arşiv kaynaklarında yer almaktadır. Avrupa'da savaş zamanlarında ihtiyaç kadar top döktürülürken Osmanlı Devleti'nde I. Murat Dönemi'nde topçu ocağı kurulmuş ve top üretimi Avrupa'dan daha düzenli bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Görsel 1: Sipahiler

Görsel 2: Yeniçeriler

Osmanlı'da Sipahiler
- ✓ XVI. yüzyılda Osmanlı ordusunun büyük bir kısmı maliyeti ucuz ve savaş zamanı orduya katılan tımarlı sipahilerden oluşmaktaydı.
- ✓ XVII. yüzyılda tımar sisteminin bozulmasıyla birlikte tımarlı sipahi sayısı büyük ölçüde azaldı. (1616'da 14867 olan tımarlı sipahi sayısı 1655'te 6052'ye kadar düştü.)
- ✓ Geleneksel silahlarla savaşan sipahiler, ateşli silah eğitimine ayak uydurmakta zorlanmışlardır.
- ✓ Sipahilerin savaş meydanındaki yetersizlikleri ortaya çıktıkça yerine ateşli silahlar kullanabilen yeniçeriler ile sekban ve saruca paralı askerleri getirilmiş, bu sebeple tımar sistemi de gerilemiştir.

Osmanlı'da Yeniçeriler
- ✓ Yeniçeriler, eğitilmesi çok masraflı olan ve uzun zaman alan, merkezde konumlanan askerlerdir.
- ✓ Yeniçeriler, evlenemezler ve başka işlerle uğraşamazlar. Onların tek görevi askerliktir.
- ✓ Yeniçerilerin çoğunluğu XVI. yüzyılda ateşli silahlarla donatılmıştır.
- ✓ XVII. yüzyılda yeniçerilerin sayısı artırıldı (1568'de 12798 iken 1680'de 54222'ye yükseldi).
- ✓ Devşirme sisteminin kuralları dışında, usulsüz bir şekilde Yeniçeri Ocağı'na kayıt yapıldı.
- ✓ Yeniçerilerin evlenip çoluk çocuğa karışmaları, tarım ve ticaretle uğraşmaları, bunun neticesinde askerlik ve talimden uzak durmaya başlamaları gibi sebeplerle Yeniçeri Ocağı'nda askerî disiplin bozuldu ve yeniçeriler merkezî yönetime karşı güçlendi.

1. Avrupa'da ateşli silahların kullanımıyla başlayan süreçte Osmanlı askerî sisteminde yaşanan dönüşüm sizce yeterli olmuş mudur? Açıklayınız.

2. Osmanlı Devleti'nde aynı dönemde maliyeti yüksek olan yeniçeri sayısı artarken düşük maliyetli sipahi sayısının azalması bununla birlikte farklı asker bölüklerinin kullanılması nasıl açıklanabilir?

3. Osmanlı Devleti'nde Sipahiler ve Yeniçerileri eğitim ve disiplin bakımından karşılaştırınız.

4. Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda askerî alanda yaşadığı sorunlar XVIII. yüzyıl askerî ve idari sistemini sizce nasıl etkilemiş olabilir? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Nergis SARITAŞ*

2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.3: Osmanlı devlet idaresi ve toplum düzenindeki çözülmeleri önleme çabalarını analiz eder.
d) Avrupa'da matbaanın kullanılmaya başlanmasının bilginin üretilmesi ve bilgiye erişim alanlarında sağladığı imkânlar vurgulanarak Osmanlı Devleti'nde Müslüman ve gayrimüslimlerin matbaayı kullanmaya başlama süreçleri ele alınır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi — *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**MATBAA, SİYASET VE DİN**	30 dk.
Amacı	Matbaanın yaygınlaşmasında siyaset ve dinin etkisini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Ön bilgilerinizi ve metinleri birlikte değerlendirerek soruları cevaplandırınız.***

Görsel 1: İbrahim Müteferrika

İbrahim Müteferrika müslüman olmazdan önce, matbaacılığı yakından bilen bir kişi idi. Sadrazam İbrahim Paşa ile Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet Efendi'ye matbaa açılması fikrini veren de o olmuştur.

İbrahim Müteferrika, matbaanın önemi, gerekliliği ve faydası üzerine 1726'da kaleme aldığı "Vesiletü't Tıp" adlı risalede el yazması eserlerin tarih boyunca istilalar yüzünden nasıl yok olduğundan bahsetmiş, doğru düzgün yazı yazacak hattat kalmadığı için yazmaların birçoğunun yanlışlarla dolu olduğunu belirtmiştir. Müteferrika, artık matbaa sayesinde yazıların daha okunaklı ve hatasız basılacağını, bu sayede de kitap fiyatlarının ucuzlayıp büyük kütüphaneler kurulabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin cihadla İslam'ın şerefini arttırdığı gibi kitap basmak suretiyle de İslam kültürüne hizmet edeceğini vurgulamış; Avrupalıların bu tür kitapları çeşitli yanlışlarla çoktandır bastıklarını ve İslam ülkelerinden para çektiklerini, eğer Osmanlı Devleti'nde bir matbaa kurulursa bu paraların da memlekette kalacağını belirtmiştir.

Matbaanın açılması zaten padişahın ve sadrazamın desteklediği bir iş olduğu için fetva da ferman da kolayca çıktı. Kitap basmanın şeriata aykırı olduğu iddiasıyla ulemânın basımevi açılmasına karşı geldikleri yollu çok yaygın yanlış bir inanç vardır. Gerçekte ise ulemâdan böyle bir direnme geldiğini gösteren hiçbir delil yoktur. Şeyhülislâm Abdullah Efendi fetvayı hemen vermişti (1727 Temmuz). Fetvada ve fermanda sadece "ulûm-ı âliye" yani din bilimleri dışındaki bilimler, fen ya da müspet bilimler üzerine yazılmış olan kitapların basılacağından söz edilir. Kur'an, hadis, tefsir, kelâm ve fıkıh ile ilgili eserlerin basılmasına lüzum görülmemiştir. İbrahim Müteferrika ' nın Yavuzselim semtindeki evinde kurulan matbaanın ilk kitabı, basımı 1729 yılının başlarında tamamlanan ve kaynaklarda daha çok Vankulu Lugatı adıyla geçen es-Sıhâh Cevheri tercümesidir.

Matbaada basılan kitaplara bakarsak dil, tarih, coğrafya, beşerî, askerlik konularında olduğu görülür. 14 yıl içinde toplamı 23 cilt tutan 17 eser basıldı. Bunların 11 tanesi tarih, 3 tanesi dil, 3 tanesi faydalı bilimler (coğrafya, mıknatıs, askerlik) üzerineydi.

Matbaanın yaşaması için yeterli kâğıt bulunmadığı anlaşılınca 1742'de bir kâğıt yapma tezgâhı kurmak üzere Polonya'dan kâğıt ustaları getirtilmesine karar verildi. XVI. yüzyılda İstanbul'da kâğıt yapılıyorsa da bu yalnız hattatlara yetecek kadardı veya yapılan kâğıt, basıma elverişli olmayan cinstendi. Dışarıdan kâğıt ithalinden tasarruf edilmesi düşüncesiyle 1749'da ustalar kâğıt yapımına başladı.

Matbaa, padişah vakfına cüz başına bir akçe vergi ödemek zorunda olduğundan mühürsüz, yani vergisi ödenmemiş kitap satamazdı. Başka biri basımevi açarak ona rekabet de edemezdi. Basılacak kitap sayısını ve fiyatını da matbaacı değil, hükümet tayin ederdi. Matbaa açma hakkı beratla, "gedik" olarak verilirdi. Yeni çıkmış bir müessese eski Osmanlı esnaf sisteminin yöntemine bağlandı. Matbaacılık II. Mahmut Dönemi'ne kadar devletçe verilen bir tekel olarak kaldı ve ancak gazeteciliğin başlamasından sonra özel bir girişim işi olabildi.

O yıllarda matbaada az kitap basılmasının nedenlerinden biri de fiyat sorunudur. Vankulu Lugatı'na 35 kuruş fiyat konmuştu. 35 kuruşun o zamanki altın fiyatlarına göre 10 altına karşılık geldiği düşünüldüğünde basılı kitabın ne denli pahalı bir nesne olduğunu görürüz. Fiyatına bakılırsa basılan kitapları öğrenciler değil, devlet büyükleri almış gözüküyor. Böylece matbaa yükseköğretim öğrencilerinin kitap ihtiyacını karşılamaktan uzak kaldı. Bol ve ucuz kitap ihtiyacını dile getiren istek de yoktur. Basımevi açıldıktan ve işe başladıktan sonra da ulema ocağından bir karşı koyma gelmediği gibi, kısa süre sonra çıkan Patrona Ayaklanması'nda da kitap basmaya karşı bir istek ileri sürülmemiş, kapatma gibi bir olay da yaşanmamıştır.

Niyazi Berkes, Türkiye'de Çağdaşlaşma, (Düzenlenmiştir.)

1. Osmanlı Devleti'nde matbaanın gelişmesi ve yaygınlaşmasını engelleyen sebepler nelerdir?

2. Osmanlı Devleti'nde matbaanın geç gelmesinde ve gelişiminde dinî düşüncenin olumsuz bir etkisinden söz edilebilir mi? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Günümüzdeki gelişmelerden hareketle, dijital yayıncılık (e-kitap, gazete, dergi) geleneksel baskı tekniğine sahip yayıncılığı sonlandırabilir mi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Serdar IŞIK*

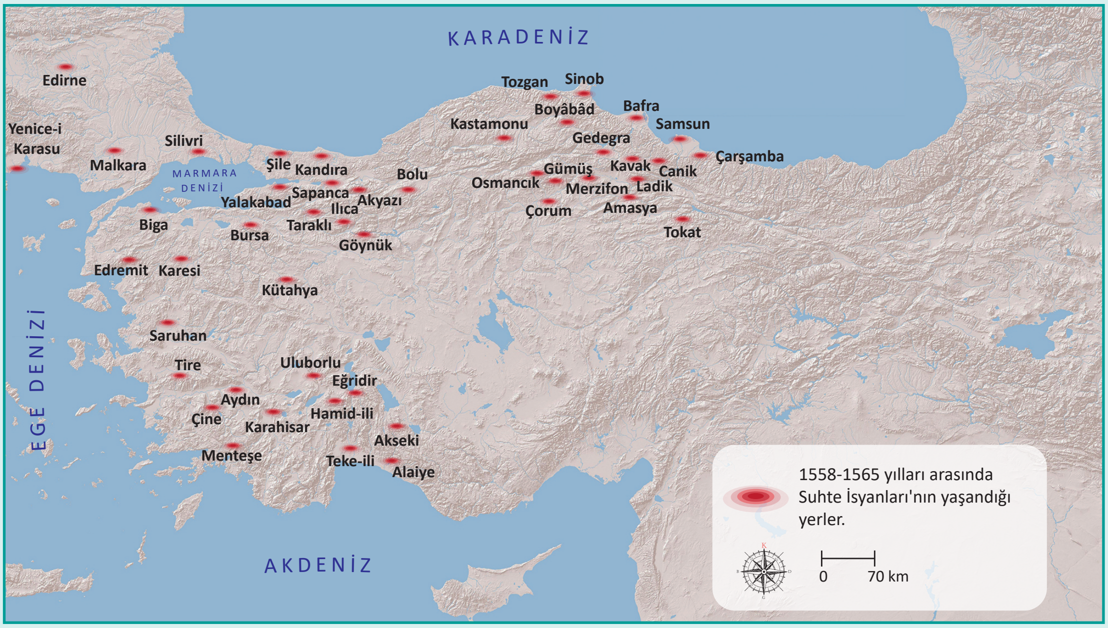
2.ÜNİTE > Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı

Kazanım 11.2.3: Osmanlı devlet idaresi ve toplum düzenindeki çözülmeleri önleme çabalarını analiz eder.
a) XVII ve XVIII. yüzyıllarda gerçekleşen muhalif hareketler (Celâlî, Yeniçeri ve Suhte İsyanları) dış ve iç kaynaklı değişim ve dönüşümlerle ilişkilen dirilerek kısaca ele alınır. İsyanlara katılan toplum kesimlerinin sosyo-ekonomik beklentilerine kısaca değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SUHTE (SOFTA) İSYANLARI**	30 dk.
Amacı	Osmanlı tarihindeki toplumsal kargaşa dönemlerinden biri olan Suhte İsyanları'nı değerlendirebilme	Bireysel

Yönerge ***Harita ve metni birlikte değerlendirerek soruları cevaplandırınız.***

Harita: 1558-1565 yılları arasında Suhte İsyanları'nın yaşandığı yerler

Farsçada "yanmış, tutuşmuş" anlamına gelen "suhte" kelimesi, Osmanlılar zamanında medrese öğrencileri için, onların ilim aşkıyla yanıp tutuşuyor olmalarına benzetilerek kullanılmıştır. Bu kelime zamanla softa şekline dönüşmüştür.

XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı medreselerinde bir çözülme başladığı genellikle kabul edilir. Osmanlı tarihini inceleyen bazı yazarlar, medreselerin o günkü kanunlara aykırı uygulamalardan dolayı yavaş yavaş bozulmaya başladığı, bunun hem öğretmenlere hem eğitim sistemine hem de öğrencilere yansıdığı konusunda birleşir. Bu yazarlara göre, medreselerde yüksek seviyeli ulema çocuklarına haksız ayrıcalıkların sağlanması, ilmiye yolunda yükselmenin rüşvet ve torpille mümkün hale gelmesi, müfredattan beşerî ilimlerin kaldırılması ve medreselere kapasitenin üzerinde öğrenci kabul edilmesi klasik medrese geleneğini bozmuştur. Medreselerin bozulmasında sosyal ve ekonomik etkenlerin de rolü vardır. Bunlara bağlı olarak özellikle XVI. yüzyılın ikinci yarısına doğru medrese öğrencileri arasında büyük bir kargaşa yaşanmaya başlanmıştır.

Aynı dönemde Anadolu'da ve Rumeli'de ortaya çıkan büyük sosyal gerginlik softalara da yansıdı. Bozulan ekonomik yapı ve genç nüfusta görülen artış bu gerginliği daha da körükledi. Kırsal kesimdeki gençler yatılı ve burslu olan medreselere sığındı, medreseler işsiz gençlerin geçim yeri hâline geldi. Kapasitenin üstünde öğrenciyle dolan medreselerde eğitim ve öğretimin kalitesi düştü. Toplumsal kargaşa ortamından dolayı uzun süre medreseden dışarı çıkamamak ve

mezuniyet sonrası işsiz kalmak, öğrencilerin psikolojisini bozdu ve onları suça itti. Celalî İsyanları'nın da etkisiyle bu durumdan memnun olmayan bazı softalar, bir araya gelerek bölükler halinde çeteler kurdu. "Softa şekaveti" denilen bu hareket, Kanuni Sultan Süleyman'ın oğulları Selim ve Bayezid'in taht mücadeleleri, Osmanlı-İran ve Avusturya savaşları sebebiyle Celalîlerle bağlantılı olarak yüzyılın sonuna kadar sürdü. Bu süreçte isyankâr softalar, halk üzerinde baskı kurarak köyleri, kasabaları yağmaladı; cer, nezir ve kurban adı altında para (salgın/salma) topladı.

Osmanlı Devleti, Softa İsyanları'nı önlemek ve medreseleri ıslah etmek için pek çok hüküm, ferman ve nizamname yayımladı. Medreselerde derslere devam edilmesi ve derslerde aynı müfredatın uygulanması bağlamında bir dizi ıslahat yapıldı. Ancak softalar XVI. yüzyıldan sonra da başta İstanbul, Bursa ve Edirne gibi, daha çok birlikte hareket edebilme imkânı buldukları merkezlerde her fırsatta şehir içi siyasi ve toplumsal hareketlere karışmayı sürdürdü.

https://islamansiklopedisi.org.tr/softa (Düzenlenmiştir.)

1. Osmanlı Devleti'nde bozulan sosyoekonomik yapının, Suhte (Softa) İsyanları'nın çıkmasındaki doğrudan ve dolaylı etkileri nelerdir? Açıklayınız.

2. Suhte (Softa) İsyanları'nın gerçekleştiği yerleri göz önüne aldığınızda nasıl bir coğrafi çıkarımda bulunursunuz?

3. Siz olsaydınız Suhte (Softa) İsyanları'nı engellemek için medreseleri ıslah etmenin dışında hangi önlemleri alırdınız?

Hazırlayan: *Serdar IŞIK*

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.1: 1774-1914 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi

Etkinlik İsmi	KAYIP ÜLKELER ATLASI	20 dk.
Amacı	1774-1914 yılları arasında yaşanan toprak kayıplarının Osmanlı Devleti'ne etkilerini harita üzerinden kavrayabilme.	Bireysel Grup

Yönerge **_Harita 1 ve Harita 2'den yararlanarak soruları cevaplandırınız._**

Harita 1: Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) imzalandıktan sonra Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde kalan topraklar

Harita 2: 1914 yılında Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde bulunan topraklar

1. Osmanlı Devleti'nin 140 yıl (1774-1914) içerisinde kaybettiği topraklarda günümüzde hangi devletlerin bulunduğunu dünya siyasi haritası üzerinden gösterip adlarını aşağıya yazınız.

2. Osmanlı Devleti'nin 1774-1914 yılları arasında yaşadığı toprak kayıplarının siyasi sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

3. Sizce, toprak kayıplarının önüne geçmek için XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin nasıl bir siyaset izlemesi gerekirdi? Tartışınız.

4. Bazı Osmanlı tarihçilerinin "Osmanlı İmparatorluğu, Rumeli (Balkanlar) merkezli bir devletti." tezinden hareketle 1774-1914 arası toprak kayıplarının, Osmanlı Devleti'nin siyasi geleceğine etkileri hakkında neler söylenebilir? Tartışınız.

5. Osmanlı Devleti'nin devamı niteliğinde kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin, kaybedilmiş Osmanlı topraklarındaki oluşmuş yeni devletler ve bu devletler içerisindeki milletlerle olan ilişki düzeyinin nasıl olması gerektiğini ortak geçmiş ve kültürel bağlar bakımından tartışınız.

Hazırlayan: *Cabir CAYMAZ*

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.1: 1774-1914 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Alan Becerileri: Kronolojik Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**ÇÖKÜŞÜN EŞİĞİNDEKİ İMPARATORLUK**	20 dk.
Amacı	1774-1914 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne etkilerini tarih şeridi üzerinden açıklayabilme.	Bireysel Grup

Yönerge ***Tarih şeridi ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

1783	Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı
1791	Ziştovi Antlaşması: Osmanlı-Avusturya savaşları sonucunda imzalanmıştır.
1792	Yaş Antlaşması: Osmanlı-Rus savaşları sonucunda imzalanmıştır.
1798	Fransa tarafından Mısır'ın işgali
1804	Sırp İsyanı
1821	Rum İsyanı
1827	Navarin Olayı: İngiliz, Fransız ve Rus donanmaları Osmanlı donanmasına saldırmışlardır.
1829	Edirne Antlaşması: Osmanlı-Rus savaşı sonucunda imzalanan bu antlaşmayla Yunanistan bağımsızlığını kazanmıştır.
1830	Fransızların Cezayir'i işgali
1859	Tanzimat Fermanı: Bu fermanla Osmanlı yönetim anlayışında hukukun üstünlüğü ve tebaa (vatandaşlık) haklarının önemi vurgulanmıştır.
1853 1856	Kırım Savaşı: Fransa, İngiltere ve Piyemonte'nin desteklediği Osmanlı Devleti ile Rusya arasında gerçekleşmiştir.
1856	Islahat Fermanı: Bu fermanla Osmanlı Devleti tabiiyetindeki gayrimüslimlere çeşitli haklar tanımıştır.
1876	Kanun-î Esasi'nin ilanı: Osmanlı Devleti anayasal düzene geçerek meşruti monarşi ile yönetilmeye başlanmıştır.
1877 1878	Osmanlı-Rus Savaşı: Bu savaş sonucunda imzalanan Ayastefanos antlaşmasıyla Osmanlı Devleti ağır yükümlülükler altına girmiş ve büyük toprak kayıpları yaşamıştır.
1878	İngilizlerin Kıbrıs'ı işgali
1881	- Fransızların Tunus'u işgali - Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin kurulması: Osmanlı Devleti'nin genel (iç ve dış) borçlarının ödenmesi için kurulmuştur.
1882	İngilizlerin Mısır'ı işgali
1908	- Bulgaristan'ın bağımsız olması - Girit'in Yunanistan tarafından işgali - Bosna-Hersek'in Avusturya Macaristan İmparatorluğu tarafından ilhakı
1911	Trablusgarp Savaşı: İtalya bu savaş sonucunda imzalanan antlaşmayla Osmanlı Devleti'nden Trablusgarp'ı almıştır.
1912	I. Balkan Savaşı: Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ'dan oluşan Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı giriştiği savaştır.
1913	- II. Balkan Savaşı: Romanya, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan'dan oluşan Balkan devletlerinin Bulgaristan'a karşı giriştiği savaştır. - Atina ve İstanbul Antlaşması: II. Balkan Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti'nin Yunanistan ve Bulgaristan'la yaptığı antlaşmalardır.

Tarih Şeridi: 1774-1914 yılları arasındaki süreçte Osmanlı Devleti'ni etkileyen başlıca siyasi gelişmeler

Tarihte Kronolojik Düşünmenin Önemi

Doğumunuzdan itibaren şu ana kadar yaşadığınız önemli olayları bir kağıda nasıl yazardınız? Muhtemelen yapacağınız şey, hayatta ilk kez hatırlamaya başladığınız acı-tatlı hatıralardan günümüze kadarki yaşadıklarınızı bir zaman sıralaması yaparak yazmak olurdu. Tarih bilimi için de zaman sıralaması, yani kronoloji, belli bir konuyu anlamaya çalışmanın pratik yollarındandır. Kronolojiden yararlanılarak belirli bir zaman diziliminde sıralanan tarihî olaylar, tarih şeridiyle ifade edilir. Böylece hem ezber yapılmadan tarihî olayların kolay hatırlanması ve özetlenmesi hem de olaylar arasında bağlantı kurularak neden-sonuç ilişkisi ve karşılaştırma yapılması sağlanır.

1. Osmanlı Devleti 1774-1914 yılları arasında hangi ülkelerle uzlaşma-çatışma zemininde siyasi ve askerî faaliyetlerde bulunmuştur? Bu ülkelerin Osmanlı Devleti'ne tehdit oluşturmasıyla ilgili yakından uzağa doğru bir tehdit sıralaması yapınız.

2. Osmanlı Devleti Tanzimat ve Islahat Fermanı ile Kanun-î Esasi'yi hangi gerekçelerle ilan etmiş olabilir? İlan edilen uygulamalar sonucunda bu gerekçelerin ortadan kalkıp kalkmadığı hakkında neler söylenebilir? Tartışınız.

3. Osmanlı Devleti'nin 1774-1914 yılları arasındaki durumunu özetleyen ve 1914 sonrası geleceğini öngören düşüncelerinizi birer cümleyle ifade ediniz.

Hazırlayan: *Cabir CAYMAZ*

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.2: Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığına yönelik tehditleri analiz eder.
b) 1815 Viyana Kongresi ile başlayan süreçte büyük güçlerin müdahalesiyle uluslararası boyut kazanan konular (1821 Rum İsyanı ve sonrasında Yunanistan'ın kurulması, Kırım Savaşı ve sonrasında Osmanlı Devleti'nin Paris Antlaşması ile Avrupa devletler hukukuna dâhil edilmesi, 93 Harbi ve sonrasında Berlin Kongresi ile Doğu Anadolu'daki Ermeni Meselesi ve Makedonya Sorunu'nun tanımlanması) bağlamında Osmanlı Devleti'nin varlığının Avrupalı devletler tarafından tehdit edildiği üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DEVLETLERİN SATRANÇ TAHTASI: OSMANLI TOPRAKLARI**	40 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığına yönelik tehditleri analiz edebilme.	Bireysel Grup

Yönerge

Aşağıdaki metinlerden faydalanarak, Tablo-1 üzerinde XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin maruz kaldığı savaşları sebep ve etki açısından; Tablo-2 üzerinde Şark Meselesi'ni tarihsel önem açısından değerlendiriniz.

Viyana Kongresi (1815) ve Rum İsyanı

Yunanistan'ın (Rumların) bağımsızlığını kazanması, 1815 yılından beri sürdürülmekte olan Metternich politikasına, yani Viyana Kongresi düzenine indirilen büyük darbelerden biri, belki de birincisidir. Avrupa'nın neresinde olursa olsun düzene karşı ortaya çıkan ayaklanmaları bastırmayı ve bu yolda başka ülkelerin içişlerine karışmayı kendisine görev edinmiş olan Viyana düzeninin koruyucusu olan büyük devletler, Grek (Rum) ayaklanmasını bastıracakları yerde, etkin bir biçimde, kurulu düzene karşı ayaklananların yanında yer alarak, kurdukları düzene ilk darbeyi indirmişlerdir.

(Oral Sander, Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü: Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1987, s. 117.)

Kırım Savaşı (1853-1856)

Osmanlı İmparatorluğu… dünyanın ilk modern savaşına, bir ön-dünya savaşı sayılabilecek Kırım Savaşı'na katılmak durumunda kalacaktı. Kırım Savaşı'na yol açan siyasi krizin altında Rus emperyalizmi yatmaktaydı. Her fırsatta Osmanlı aleyhine sınırlarını genişletmeye çalışan ve Osmanlı'nın stratejik bölgeleri üstündü derin emelleri olan Rusya, Kudüs'teki bazı kutsal yerlerle ilgili tartışmaları ve Osmanlı Ortodokslarının hamiliği konusundaki isteklerinin yerine getirilmemesini bahane ederek büyük bir siyasi kriz başlattı. Osmanlı yönetimi, son bir asırda Rus orduları karşısında uğranılan zincirleme yenilgi ve hezimetlerin (1768-75, 1787-92, 1806-1812 ve 1818-1819 savaşları) bilincinde olmasına rağmen, bütün riskleri göze alarak Rus talepleri karşısında ödün vermedi. Rusya'nın yayılmacılığından büyük endişe duyan İngiltere ve Fransa'nın kriz boyunca verdikleri destek de Osmanlı devlet adamlarının güvenini artırarak Rusya karşısında daha dik durmalarını ve taviz vermemelerini sağladı.

(Edward J. Erickson ve Mesut Uyar, Osmanlı Askeri Tarihi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, s.323.)

93 Harbi (1877-1878)

Osmanlı yönetimi… Avrupa'daki güç dengelerinin Prusya'nın önemli bir güç olarak yükselişi sonrasında temelden değiştiğini de idrak edememişti. Bismarck yönetimindeki Prusya, ordusuyla önce Habsburgları, sonra da Fransa'yı ezmişti. Osmanlı yönetiminin en güvendiği müttefikleri Fransa ve İngiltere, yükselen Prusya karşısında Rusya'nın yanında yer almaya karar vermişti. Dolayısıyla Kırım ruhunu Osmanlı dışında hatırlayan kalmamıştı. Osmanlı'nın Rus isteklerine karşı sert diplomatik pozisyonu ve son barışçı çözüm girişimlerini de dikkate almaması, İngiltere ve Fransa'nın çıkacak bir savaşta tarafsız kalma kararını daha da pekiştirdi.

(Edward J. Erickson ve Mesut Uyar, Osmanlı Askeri Tarihi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, s.372.)

Makedonya Sorunu

Kuzey Bulgaristan'da 1878 yılında otonom bir prensliğin kurulmasıyla ilk doruk noktasına ulaşan Bulgar bağımsızlık hareketi, uzun vadede Orta Çağ Bulgar İmparatorluğu'nun topraklarını bu yeni ulusal devlete kazandırma amacını gütmekteydi. Orta Çağ'da sınırlı bir süre Bulgar İmparatorluğu'na ait bulunan Makedonya'nın Osmanlı egemenliğinden kurtarılması ve bu bölgenin yeni devlete katılması, bu bağlamda çok önemliydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa vilayetlerinde (Makedonya ve Edirne) 19. yüzyılın sonlarında, bir Bulgar bağımsızlık mücadelesine katılmak üzere Slav nüfusu harekete geçirmek için gizli devrim komiteleri kuruldu. Fakat Makedonya'nın kendilerine ait olduğunu ileri süren Yunan ve Sırp milliyetçileri Bulgarların bu çabalarına hemen karşı çıktılar. Hükümetleri yalnızca, Makedonya'yı kendilerine katmak için siyasi açıdan uygun bir zamanı beklemekteydi. Burada Avrupa barışını tehdit eden bir kriz ortaya çıktı. "Makedonya Sorunu" böylece Doğu Sorunu'nun (Şark Meselesi) bir parçasını oluşturdu. Doğu Sorunu, Osmanlı İmparatorluğu'nun hızlanan çöküşü sonucu Balkanlarda politik ilişkilerin ve sınırların belirlenmesi koşullarının yeniden düzenlenmesini içeriyordu. Doğu Sorunu onlarca yıl Büyük Güçler diplomasisinin ve siyasetle ilgilenen Avrupa kamuoyunun dikkatini üzerine çekti.

(Fikret Adanır, Makedonya Sorunu: Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi, Çev. İhsan Catay, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001, s. 1.)

XIX. Asırda Bazı Savaşlar ve Bedelleri

Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılın son üç çeyreğinde yaptığı savaşlarda topraklarını korumayı amaçladı fakat önemli toprak kayıpları yaşadı. 1821'de çıkan ilk Rum isyanı bastırıldı fakat başta Rusya, İngiltere ve Fransa'nın da savaşa müdahil olmasıyla olaylar Osmanlı aleyhine gelişti. 1829'da imzalanan İstanbul Antlaşması ile Mora Yarımadası'nı ve etrafındaki birçok adayı Osmanlı Devleti'nden alan Yunanistan bağımsızlık kazandı. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) de Osmanlı Devleti'nin en ağır sonuçlara uğradığı bir yenilgiyle sonuçlandı. Avrupalı devletlerin tarafsız kalması Osmanlı Devleti'ni Rusya karşısında daha da çaresiz bırakmış ve Ayastefanos Antlaşması'nı imzalamaya zorlamıştı. Bu antlaşma ile Rusya, Balkanlar'da tek güç haline geldiği gibi İngiltere için çok önemli olan Ortadoğu coğrafyasına da rahatlıkla inebilecekti. Sırbistan, Romanya ve Karadağ bağımsız olmuş; Kars, Ardahan, Batum ve Doğu Beyazıt Rusya'ya bırakılmıştı. II. Abdülhamid'in direktifiyle başlayan diplomatik girişimler sonuç verdi ve İngiltere'nin devreye girmesiyle 1878'de Berlin Konferansı toplandı. Ancak bu konferans, Osmanlı Devleti'nin kayıplarını beklediği oranda azaltmadığı gibi savaş tazminatı yükünü daha da ağırlaştırdı. Rusya'nın güneye inerek İngiliz sömürgeleri için tehdit oluşturmasını önlemek maksadıyla Doğu Beyazıt ve Eleşkirt Osmanlı'ya geri verildi. Bunlara ilaveten Batılı devletler ve Rusya, Osmanlı Devleti'ne yeni bir mesele ile karşı karşıya bıraktılar: Ermeni azınlığı. Bu devletler tarafından kışkırtılan bir kısım Ermeni çeteleri, Osmanlı Devleti yıkılana kadar problem olmaya devam etti.

Tablo-1

Sebep

....

....

....

....

Sebep

....

....

....

....

Sebep

....

....

....

....

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yaptığı savaşlar

Etki

....

....

....

....

Etki

....

....

....

....

Etki

....

....

....

....

Osmanlı Devleti Açısından Sonuçları

....

....

....

....

Tablo-2

Tarihsel olarak önemli olan kişi/ kişiler, olay veya olgunun adı: Şark Meselesi
Kısa açıklaması: Zayıflayan Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde Avrupalı devletlerin XVIII. yüzyıldan itibaren yaptıkları ekonomik, politik ve stratejik rekabet

Tarihsel Önem Kriterleri	
Şark Meselesi, tarihsel olarak hangi açılardan önemlidir?	
Şark Meselesi, ait olduğu dönemde önemli olarak kabul edildi mi? Nasıl?	
a) Etki: Şark Meselesi'nden devletler nasıl etkilendi?	
b) Miktar: Hangi milletler etkilendi?	
c) Dayanıklılık: Etkileri ne kadar sürdü?	
Şark Meselesi'nin günümüze etkileri nelerdir?	
Şark Meselesi'nin tarihsel önemi zaman içinde nasıl değişebilir?	

Hazırlayan: *Timur KUMBAR*

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.2: Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığına yönelik tehditleri analiz eder.
c) Avrupa'da XIX. yüzyılda siyasi birliğini tamamlayan devletler bağlamında Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf oluşumlarına değinilir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BLOKLARARASI SATRANÇTA OSMANLI**	40 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığına yönelik tehditleri analiz edebilme.	Bireysel Grup

Yönerge **_Aşağıdaki metinlerden faydalanarak Tablo-3 üzerinde devletlerarası bloklaşmayı (Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf) sebep ve etki açısından değerlendiriniz._**

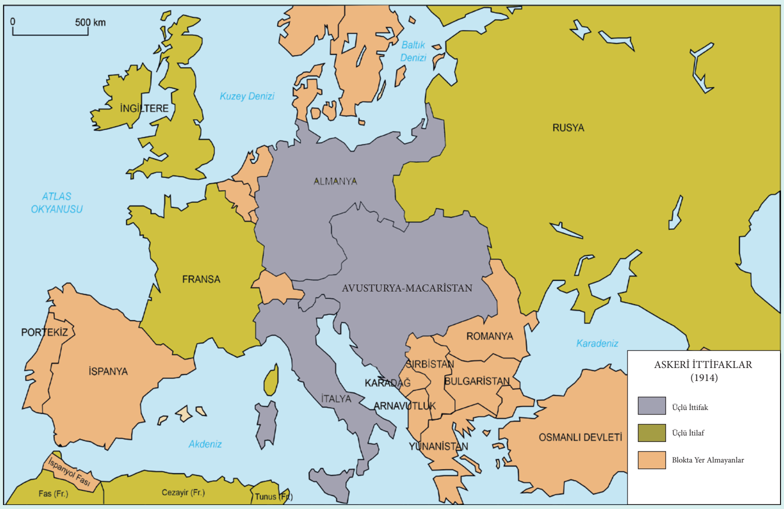
ÜÇLÜ İTTİFAK VE ÜÇLÜ İTİLAF

Kırım Savaşını izleyen 15 yıl içinde Avrupa'da iki yeni devlet ortaya çıktı. Bunlar İtalya ve Almanya'dır. İtalyan ve Alman milletlerinin milli birliklerini gerçekleştirmeleri, Avrupa siyasetine iki yeni kuvvetin girmesi sonucunu vermiştir. İlginçtir, bu iki yeni kuvvetin sahneye çıkması ile Avrupa diplomasisi ve Avrupa'da milletlerarası politika yeni bir hız ve bir dinamizm kazanmıştır. Bu dinamizm aynı zamanda I. Dünya Savaşı'na kadar giden gelişmeleri de başlatacaktır. Bu sebeple bu iki milli birliğin kuruluşu, 1815'ten beri devam eden Avrupa gelişmelerini kapatıp "Avrupa Siyaseti"nin, Dünya Savaşı'na kadar devam edecek olan yeni bir dönemini açacaktır.

(Fahir Armaoğlu, 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi: 1789-1914, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997, s. 285.)

Avrupa'da oluşan Üçlü İttifak savunma amacı güttüğünü ilan etse de Avrupalı diğer devletleri tedirgin etti. İngiltere (Britanya), Fransa ve Rusya arasında varılan anlaşmayla Üçlü İtilaf bloğu kuruldu ve yeni katılan devletlerle güç dengesi İtilaf Devletleri lehine değiştirdi. Osmanlı yönetici eliti, savaşta tarafsız kalmanın devlet için olumsuz sonuçları olacağına inanıyordu. Osmanlı paşaları, Şark Meselesi'nin halli konusunda Rusya ve İngiltere'nin anlaşmaya vardıklarından şüpheleniyordu. Bu iki devletin savaştan zaferle çıkması durumunda Osmanlı Devleti'ni "ümitsiz bir esaret hayatı ve çaresiz bir suskunluk devri" beklediğini düşünen Said Halim Paşa bunlardan biriydi.

(Said Halim Paşa, Buhranlarımız, İstanbul, 2003, s. 280.)

Harita : Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf Devletleri

1. Osmanlı Devleti'nin hangi blok içinde yer alması gerektiğini haritadan yararlanarak jeostratejik gerekçeleriyle açıklayınız.

Tablo-3

1) SEBEP (EYLEM)
Devletlerarası bloklaşmanın sebeplerini belirleyiniz.

3) MEKANİZMA
Sebepleri sonuçlara bağlayan süreci anlatınız.

2) SONUÇ (ETKİSİ)
Devletlerarası bloklaşmanın sonuç veya etkilerini açıklayınız.

1. Ek sebepler veya alternatif sebepler olduğunu düşünüyorsanız yazınız.

2. Osmanlı Devleti'nin bloklardan birine girmeyi tercih etmesinde, büyük güçler ile Osmanlı arasında karşılıklı bir etkileşim durumu olup olmadığını kanıtlarınız doğrultusunda açıklayınız.

Hazırlayan: *Timur KUMBAR*

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.3: Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimine rağmen güç kazanması ve nüfuz alanını genişletme çabalarını analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	**İP İNCELDİĞİ YERDEN KOPAR**	30 dk.
Amacı	Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın elde ettiği siyasi ve ekonomik gücü ve nüfuz alanını genişletme faaliyetlerinin amaçlarını analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Görselleri ve metni birlikte değerlendirerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.***

Görsel 1: Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa

Görsel 2: İbrahim Paşa

Görsel 3: Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın Mısır Deniz Filosunu Denetimi

MISIR VALİSİ KAVALALI MEHMED ALİ PAŞA

1769 yılında Kavala'da doğan Mehmed Ali 18 yaşında askerlik hizmetine girdi. Napolyon'un Mısır'ı işgali üzerine seçilmiş erlerle birlikte bölgeye gitti. Okuma yazma bilmeyen Mehmed Ali kısa sürede bu birliklerin komutanı oldu. Mısır'a geldiğinde durum çok karışıktı. Zeki, hırslı ve kurnaz biri olan Mehmed Ali Paşa, Osmanlı Devleti'nin merkeze uzak vilayetlerinden olan Mısır'a vali olarak atandı. Mısır'daki Kölemen beylerini çeşitli siyasi entrikalarla ortadan kaldıran Mehmet Ali Paşa, Medine ve Hicaz'ı Vahhabiler'den kurtararak İslam dünyasında nüfuzlu biri haline geldi. Mısır'da siyasi istikrarı sağlayan Mehmed Ali Paşa bundan sonra reform hareketlerine başladı. Mısır'ın farklı yerlerinde okullar açtı. Sulama kanalları açtırarak tarımsal üretimi artırdı . Tarımsal ve hayvansal ürünleri işleyen iplik, şeker, bez, deri fabrikaları ile ordunun ihtiyacını karşılayacak silah ve mühimmat fabrikaları açtı. Endüstri, ticaret ve ziraat alanında geliştirdiği üretim, tekel sistemi ve sıkı takip politikaları sayesinde Mısır hazinesinin yıllık gelirleri çok büyük artış gösterdi. Mehmed Ali Paşa nüfuzunu, zenginliğini ve gücünü planlı bir şekilde artırırken bağlı olduğu Osmanlı Devleti'ne yardım edecek güçte modern bir ordu kurdu.

Mora İsyanı'nın bastırılması için II. Mahmut'a askeri yardımlarda bulunan Mehmed Ali Paşa bu yardımı karşılığında padişahtan Suriye ve Girit valiliğini de istedi fakat bu isteği reddedildi. Mısır'daki yönetimini babadan oğula geçen saltanata dönüştürmeye çalışan Vali kişisel hırslarıyla hareket ederek uzun zamandır tasarladığı planlarını hayata geçirdi. Osmanlı Devleti'ne isyan ve ihanet etti. Mehmed Ali Paşa oğlu İbrahim Paşa komutasındaki orduyu Suriye'ye gönderdi. Suriye'yi ele geçiren İbrahim Paşa Adana ve Konya'da Osmanlı ordusunu mağlup ederek Osmanlı Devleti'nin başkentini ele geçirme planları yapmaya başladı. Bu isyan hareketi Osmanlı Devleti'nin askeri açıdan topraklarını kendi valisine karşı dahi koruyamayacak kadar güçsüz olduğunu gösterdi. Osmanlı Devleti isyan eden Vali'ye karşı İngiltere ve Fransa'dan askeri yardım istedi. Fransa zaten Mehmed Ali Paşayı desteklediği, İngiltere ise isyan hareketini Osmanlı Devleti'nin iç meselesi olarak gördüğü için yardım etmediler. Denize düşen yılana sarılır misali Rusya'dan yardım talep edildi. Sıcak denizlere inme fırsatı yakalayan Rusya, Osmanlı Devleti'nin başkentini isyancı valiye karşı korumak için donanmasını İstanbul Boğazı'na konuşlandırdı. Mısır sorunu artık Osmanlı Devleti'nin iç sorunu olmaktan çıkarak uluslararası bir sorun haline geldi. Rusların İstanbul Boğazı'na yerleşmesinden telaşa kapılan Avrupalı devletler Mehmed Ali Paşa'yı 1833 yılında Kütahya Antlaşması'nı yapmaya ikna ettiler. Antlaşmaya göre Mehmet Ali Paşa'ya Mısır valiliğine ek olarak Girit ve Suriye valiliği, oğlu İbrahim Paşa'ya da Adana ve Cidde valiliği verildi. Yine aynı yıl Osmanlı Devleti ile Ruslar arasında Hünkar İskelesi Antlaşması yapıldı. Rusya ve Osmanlı Devleti karşılıklı yardımlaşma ve saldırmazlık antlaşması yaptılar. Savaş çıkması durumunda Osmanlı Devleti Boğazlar'ı diğer devletlere kapatacaktı. Rusya'nın Boğazlar'a inmesi Avrupalı devletleri rahatsız etti. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'nın 1838'de bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Nizip'te yapılan savaşta Osmanlı ordusu üçüncü kez yenildi. Mısır'da güçlü bir yönetim ve Boğazlar'da Rusya'nın hakim olmasını istemeyen Avrupalı devletler, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya karşı giriştikleri mücadeleyi kazandılar. 1840 yılında yapılan Londra Antlaşması'na göre Mısır özerk bir eyalet oldu.

1. Mehmet Ali Paşa'nın kişisel özelliklerini belirleyiniz. Askeri sahada yükselmesinden hareketle Osmanlı Devleti'nde uygulanan liyakat kriterlerinin neler olabileceği hakkında çıkarımlarda bulununuz.

2. Kariyer için "yetenek ve eğitim kademelerinden geçilerek alınan diploma" önemlidir. Liyakat kriterlerinden her ikisinin bir kişide olmadığı durumda Osmanlı'da diploma mı, yetenek mi önemli görülmüştür? Tarihten ve günümüzden örnekler vererek tartışınız.

3. Mehmet Ali Paşa'nın yapmış olduğu kalkınma faaliyetlerini belirleyiniz. Bu faaliyetleri hangi amaçlar için gerçekleştirmiştir? Amaçlarına ulaşmak için yapmış olduğu siyasi ve askeri hamlelerin Osmanlı merkezi yönetimine etkisini değerlendiriniz.

4. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın gücünü "kontrolsüz güç güç değildir" sözü bağlamında Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimine etkisi açısından yorumlayınız.

5. Mehmed Ali Paşa ve oğlu İbrahim Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin başkentini ele geçirmek istemesinin nedenleri neler olabilir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

6. Mehmet Ali Paşa'nın büyük emellerine ulaşmak için sarf ettiği kaynakları düşündüğünüzde böyle büyük bir potansiyeli bağlı bulunduğu Osmanlı Devleti için kullansaydı muhtemel sonuçlar neler olurdu? Yorumlayınız.

7. "Devlete başkaldıranların sonları hep hüsran olup tarihe kara leke olarak ibret notu olmaktan ibaret olmuştur." sözünü Mehmet Ali Paşa bağlamında değerlendirip günümüz için ders niteliğinde özlü sözler tasarlayınız.

Hazırlayan: *Gülizar YILMAZ*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

Kazanım 11.3.3: Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimine rağmen güç kazanması ve nüfuz alanını genişletme çabalarını analiz eder.

Genel Beceriler: Problem Çözme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	**AĞACIN KURDU İÇİNDE OLUR**	30 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimin devamı için uluslararası ilişkilerde izlediği politikanın, Mısır Sorunu'nun çözümüne katkılarını analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Görselleri ve ilişki şemasındaki metinleri birlikte değerlendirerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.***

Görsel 1: Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın İngiliz Yetkililerle Görüşmesi

Görsel 2: Padişahın Fermanının Mehmet Ali Paşa'ya Okunması

OSMANLI DEVLETİ VE AVRUPALI DEVLETLERİN MISIR SORUNU'NUN ÇÖZÜMÜNDE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

İLİŞKİ ŞEMASI

FRANSA

Fransa'ya göre Mısır'a hakim olan Avrupa devleti, Hindistan'a da hakim olurdu. İngilizlerle sömürge yarışında olan Fransa, İngiliz sömürgelerine giden yolları kesmek istediği için Mısır Sorunu boyunca Mehmet Ali Paşa tarafını destekledi ve onu Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırttı. Hatta modern bir ordu kurması için bilimsel ve teknik alanda yardım etti. Fakat Osmanlı toprak bütünlüğünden yana da tavır sergileyerek iki yönlü politika izledi.

İNGİLTERE

İngiltere Doğu Akdeniz'de önemli çıkarları olan bir devletti. Sömürgelerine giden yollar üzerinde bulunan Mısır ve Suriye'de güçlü bir yönetim istemiyordu. Mehmed Ali Paşa İngiltere'nin çıkarlarını tehlikeye düşürdü. Bu sebeple zayıf bir Osmanlı yönetiminin devamını isteyen İngiltere Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana bir politika izledi. Mısır Sorunu'nun başladığı dönemde Osmanlı Devleti'nin yardım talebini iç sorun diyerek geri çeviren İngiltere daha sonraları yardımlarda bulundu.

MISIR SORUNU

Büyük hedefler peşinde koşan Mehmed Ali Paşa'ya sadece Mısır valiliği kaldı.

RUSYA

Rusya İstanbul'u ve Boğazlar'ı ele geçirip sıcak denizlere inmeyi amaçlıyordu. Bu bölgede güçlü bir yönetim yerine zayıf bir Osmanlı yönetiminin devamını çıkarlarına uygun bulan Rusya, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana bir politika izleyerek yardımlarda bulundu. Hatta Mısır Sorunu'nun başladığı dönemde yaptığı yardımlar karşılığında Boğazlar üzerinde himaye kurdu.

OSMANLI DEVLETİ

Osmanlı Devleti bir valisi karşısında merkezi otoritesinin ve toprak bütünlüğünün sürekliliğini sağlamak için Avrupalı devletlerden yardım talebinde bulundu. Bu durum Osmanlı Devleti'nin ne kadar güçsüzleştiğinin göstergesiydi.

1. Mısır Sorunu'nda Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana tavır sergileyen devletlerin politik gerekçelerini uluslararası ilişkilerde "çıkarların belirleyiciliği" bağlamında yorumlayınız.

2. Yabancı devletlerin iç sorunlarımıza yaklaşımlarını "Mısır Sorunu'nda" takındıkları tavırla karşılaştırınız. Tespitlerinizi dün-bugün-yarın bağlamında yorumlayınız.

3. "Osmanlı padişahının fermanı veya bir mektubu bir vilayette okunacağı zaman ahali ve devlet erkânı edeple ve pürdikkatle dinlerdi." Verilen bu bilgi bağlamında yukarıdaki 2 No. lu görseli yorumlayınız.

4. Osmanlı Devleti'nin Mısır Sorunu'nun çözümünde başvurduğu siyasi hamleleri riskler ve fırsatlar yönünden değerlendiriniz.

5. Osmanlı yöneticilerinin yerinde olsaydınız Mısır Sorunu'nun çözümüne yönelik nasıl bir politika izlerdiniz?

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)

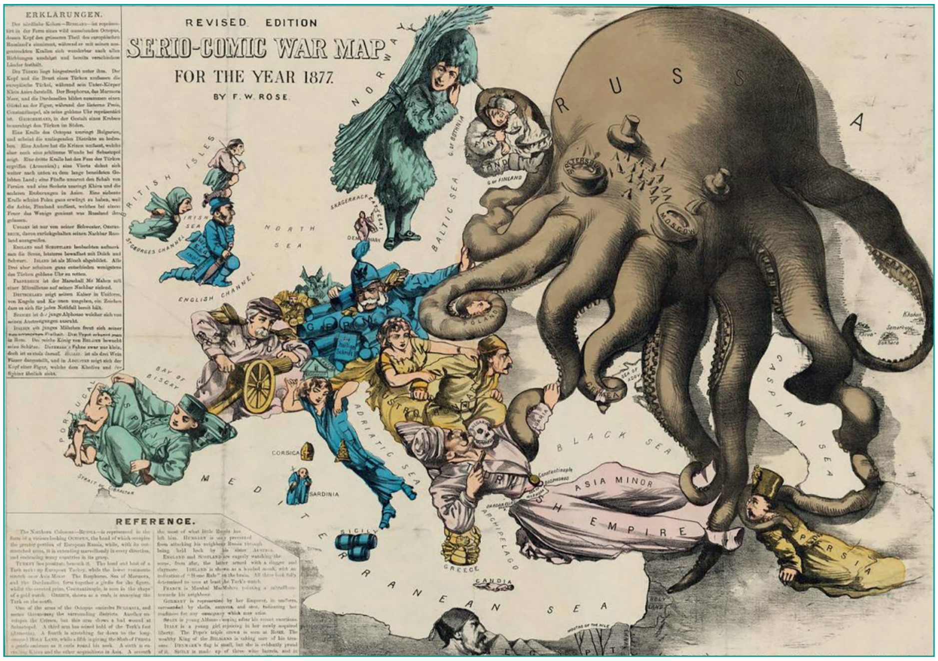
Kazanım 11.3.4: Osmanlı ile Rusya arasındaki rekabetin Osmanlı Devleti'nin Avrupa ve Asya siyasetindeki önemini kavrar.
a) 1768-1914 arasında Osmanlı Devleti'nin en büyük stratejik rakibinin Çarlık Rusya'sı olduğu açıklanır. Kara ve denizlerdeki Osmanlı-Rus mücadelesinin önceki kazanımlar kapsamında ele alındığı hatırlatılarak bu mücadeleler sonrasında yapılan antlaşmaların Osmanlı Devleti aleyhine Rusya'ya sağladığı kazanımlar kısaca ele alınır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**AVRUPA'DA OSMANLI VE RUSYA**	20 dk.
Amacı	Rusya'nın, Balkanlardaki faaliyetlerini kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge

Aşağıda 1877'de yabancı basında yayımlanan karikatürde Avrupa siyasetinin durumu resmedilmektedir. Öncelikle haritadaki devletleri / figürleri tespit ediniz. Karikatürün tarihini dikkate alarak inceleyiniz ve aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

Görsel 1

1. Rusya'nın uluslararası alandaki konumunu değerlendiriniz.

2. Osmanlı Devleti hangi meselelerle ilgilenmektedir?

3. Avrupalı devletler arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Akın SEVER*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.1: Fransız İhtilali ve Avrupa'da Sanayi Devrimi ile birlikte devlet-toplum ilişkilerinde meydana gelen dönüşümü kavrar.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**FRANSIZ İHTİLALİ**	20 dk.
Amacı	Fransız İhtilali'nin toplumda ve yönetimde meydana getirdiği değişimleri kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki bilgilerden hareketle soruları cevaplayınız.***

1789'da Fransız İhtilali'nde insanlığın *doğal, devrolunamaz* ve *kutsal* olarak kabul edilen haklarından bazıları şunlardır:	
I	İnsanlar eşit ve özgür doğarlar ve haklar karşısında eşit kalırlar. Toplumsal farklılıklar ancak kamusal yarara bağlanabilir.
II	Her siyasal topluluğun amacı insanın doğal ve vazgeçilmez haklarının korunmasıdır. Bu haklar özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir.
III	Her tür egemenlik ilkesi ulusa dayanır. Hiçbir topluluk, hiçbir birey doğrudan ulustan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaz.
IV	Yasa, genel iradenin ifadesidir... Korurken ve cezalandırırken herkes için aynı olmalıdır.
V	Hiç kimse yasada belirlenen durumlar dışında suçlanamaz, tutuklanamaz ve alıkonamaz.
VI	Hiç kimse, dinsel inançları dâhil, inançları nedeniyle bu inançların açıklanması kamu düzenini bozmadığı sürece rahatsız edilemez.
VII	Düşünce ve inançların başkalarına özgürce iletilmesi insanın en değerli haklarından biridir. Her yurttaş özgürce konuşabilir, yazabilir ve bunları yayımlayabilir. Bu özgürlüğün kötüye kullanılmasından ancak yasada tanımlanan durumlarda sorumludur.
VIII	Kamu gücünün ve yönetimin masrafları için herkesçe ödenecek bir vergi zorunludur. Bu vergi yurttaşların yeteneklerine göre eşit olarak alınmalıdır.
IX	Toplum, yönetim örgütünün her memurundan hesap sorma hakkına sahiptir.
X	Hakları güvence altına alınmamış, güçler ayrılığı belirlenmemiş toplumların anayasaları yok demektir.

Davies N. (1993). Avrupa Tarihi. Çev: M.Ali Kılınçbay. İstanbul: İmge Kitabevi, (s.743'ten düzenlenerek alınmıştır.)

1. Fransız İhtilali'yle insanlığın hangi temel hakları güvence altına alınmıştır?

2. Fransa'da ihtilal öncesi durum göz önüne alındığında, Fransız İhtilali'yle kazanılan hak ve özgürlüklerle devlet-toplum ilişkisinde nasıl bir dönüşüm meydana gelmiştir?

3. Fransız İhtilali'nin imparatorluklara ne gibi etkileri olmuştur?

4. Maddeler dikkate alındığında ihtilal yapanların nasıl bir yönetim istediği söylenebilir?

Hazırlayan: *Ferhat BİLDİK*

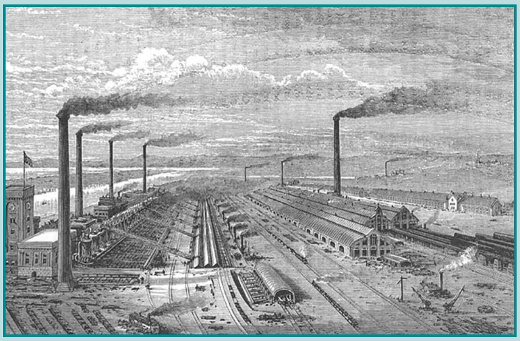
4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.1: Fransız İhtilali ve Avrupa'da Sanayi Devrimi ile birlikte devlet-toplum ilişkilerinde meydana gelen dönüşümü kavrar.
ç) Avrupa'da Sanayi İnkılabı sonrasında belirginleşen sınıflı toplum yapısının mutlakiyetçi monarşilerin anayasal monarşilere dönüşmesi üzerindeki etkisi vurgulanır.

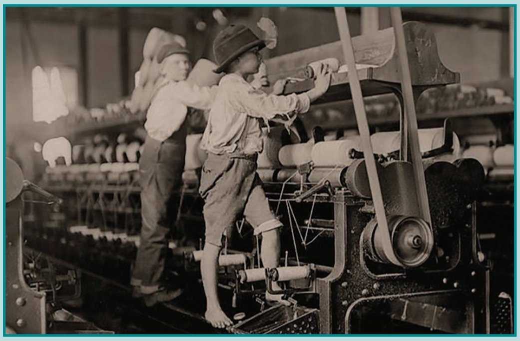
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SANAYİ DEVRİMİ**	20 dk.
Amacı	Sanayi Devrimi ile meydana gelen dönüşümü kavrama.	Bireysel

Yönerge ***Görsellerden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.***

Görsel 1: Sanayi Devrimi'yle ortaya çıkan fabrika sahaları

Görsel 2: Fabrikada çalışan işçiler

Görsel 3: Fabrikada çalışan işçiler

Görsel 4: Sanayi Devrimi sonrasında Manchester şehri

1. Sanayi Devrimi'yle ekonomik yaşamda ne gibi değişiklikler yaşanmıştır?

2. Sanayi Devrimi toplumda nasıl bir dönüşüm meydana getirmiştir?

Hazırlayan: *Ferhat BİLDİK*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.2: Osmanlı Devleti'nde modern ordu teşkilatı ve yurttaş askerliği konularındaki düzenlemelerin siyasi ve sosyal boyutlarını analiz eder.
b) Osmanlı Devleti'nin Batı tipi yeni bir düzenli ordu kurma projelerinin (Nizam-ı Cedit, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye, Asâkir-i Nizamiye), dış askerî rekabete ayak uydurma arzusunun yanı sıra merkezî idarenin otoritesini arttırma amaçlı çabalar olduğu vurgulanır.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI DEVLETİ'NDE ZORUNLU ASKERLİĞE GEÇİŞ SÜRECİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin yurttaş askerliğine geçiş sürecinde karşılaştığı engelleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge **Aşağıdaki soruları verilen metinlere göre cevaplayınız.**

METİN I

Ulus-devlet modelinin en temel özelliklerinden biri olan zorunlu askerlik sisteminin başlangıcı Fransız İhtilali'ne dayanır. Takip eden yıllarda "vatan tehlikede" ve halkın tamamı "vatan savunması"ndan sorumludur, biçiminde oluşan söylemler yeni bir ordu anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu anlayışa göre her birey vatan savunmasından sorumludur ve gerektiğinde "millet", "ordu" olarak görev yapar. Bu şekilde Fransız İhtilali'nden itibaren yaygınlaşmaya başlayan ulus kavramı ile birlikte "ordu-millet" kavramı, ulus-devlet modelinin ayrılmaz bir parçası hâlini almıştır. Artık kral için değil vatan için savaşan bu yeni ordu anlayışı 19. yy başlarında Napolyon'un başarılarının temel nedenlerinden sayılmıştır. Farklı etnik grupları ve dinleri barındıran imparatorluklar ise ulusal bağımsızlık hareketlerini önlemek ve devletin birliğini sağlamak için zorunlu askerlikten "medenileştirme" aracı olarak yararlanmak istemişlerdir. Bu sistemi uygulamaları, ulus-devletler kadar kolay olmayacaktır.

Hacısalihoğlu, M. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Zorunlu Askerlik Sistemine Geçiş Ordu-Millet Düşüncesi. Toplumsal Tarih. 164. (s.58-59'dan düzenlenerek alınmıştır.)

METİN II

Osmanlı İmparatorluğu'nda zorunlu askerliğe geçiş, tabii ki Avrupa tipindeki ordunun benimsenmesi ile yakından ilgiliydi fakat bununla aynı zamanda gerçekleşmedi. İlk adım, 1792 yılında III. Selim tarafından atılmış fakat Yeniçerilerden gelen baskılar sonucu 1807 yılında bu birlikler lağvedilmişti. II. Mahmut, 1826 yılında Yeniçerileri kışlalarında topa tutturmuştur. Ertesi gün Asakir-i Mansure-i Muhammediye adı verilen yeni bir ordu kurulmuştur. Bu ordu, Avrupa usullerinde örgütlenmiş olup gönüllülerden oluşan profesyonel bir orduydu. Avrupa modelinde zorunlu askerlik, 1848 tarihli Kur'a Nizamnamesi ile yapıldı. Askere alma cinsiyet, sağlık ve yaş itibariyle uygun olan kişiler arasından kur'a ile belirlenecekti. Bunun için nüfus sayımları gerekliydi fakat Osmanlıda nüfus sayımın yapılmamış olması, yetkililerinin askerî hizmet yükümlülüğü olan kişileri bulmasını zorlaştırmıştır. Diğer bir sorun da nüfusun büyük bir bölümünün askerî hizmetten muaf olmasıydı. Kadınlar, gayrimüslimler, göçebeler, Mekke ve Medine'nin sakinleri, dinî görevliler, medrese talebeleri ve bazı meslek grupları askerlikten muaf tutulmuştur. Celp tehdidi karşısında gençlerin Mekke'ye hacca gittikleri dahi kaydedilmiştir. Gayrimüslimlerin askere alınmaları ise "kadın askerler" fikri kadar yabancı görülmektedir. Hücumların "Allah, Allah" bağırışlarıyla yapıldığı göz önüne alındığında dinî açıdan karışık bir ordunun hareketi de kısıtlı olacaktı. Bu koşullarda devlet, Hristiyanlardan askerlik yapmaları yerine bedel-i askerî ödemelerini istiyordu. 1912 ve 1914 kitle seferberlikleri, Osmanlı sisteminin yapısal zayıflıklarının hepsini gösterdi. Yolların yokluğu ve tek bir demir yolu ile ikmal geciktiğinden birlikler ya açlıktan kırılıyorlar ya da birlikte getirdikleri kolera binlerce askerin ölümüne neden oluyordu. Osmanlılar, altyapı eksikliği ve bir sanayi tabanının olmaması nedeniyle kurdukları kitle ordusu ile başa çıkamadılar. En sonunda Osmanlı ordusu Anadolu'dan gelen Müslüman köylülerden oluşan bir ordu olarak kaldı ve bu, bir anlamda Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan Türk ulus-devletinin habercisi oldu.

Aksan, V. H. (2003). 18. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı'da Zorunlu Askerlik Stratejileri. Zürcher, E. J. (Yay. haz.). Devletin Silahlanması Ortadoğu'da ve Orta Asya'da Zorunlu Askerlik (1775-1925). kitabı (s.23-44) içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

1. Fransız İhtilali sonrasında ordu anlayışındaki değişiklikler, dönemin siyasi teşekküllerini nasıl etkiledi? Açıklayınız.

2. Osmanlı Devleti'nin zorunlu askerliğe geçiş sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir? Dönemin imparatorluklarında da bu sorunlar yaşanmış mıdır? Değerlendiriniz.

3. 19. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nde yönetimde söz sahibi olsaydınız zorunlu askerliği gerekli görür müydünüz? Neden?

Hazırlayan: *Leyla ŞAFAK*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.2: Osmanlı Devleti'nde modern ordu teşkilatı ve yurttaş askerliği konularındaki düzenlemelerin siyasi ve sosyal boyutlarını analiz eder. a) Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'da uygulanmaya başlanan zorunlu askerlik sistemi ile bu sistemin ulus devletlerin kurulması ve cumhuriyet rejimlerinin ortaya çıkması üzerindeki etkilerine değinilir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ULUS-DEVLET ANLAYIŞI VE SAVAŞLAR**	20 dk.
Amacı	Ulus devletlerin kurulmasına etki eden milli ordu düşüncesinin gelişimi ve günümüze etkilerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları verilen metinlere göre cevaplayınız.***

Metin 1

Dünyadaki diğer çok uluslu imparatorluklar gibi Osmanlı Devleti de 19. yüzyılda ulus-devlet modelinin ve ulus-devletlerin meydan okumalarıyla karşı karşıya kaldı. Avrupa'da şekillenen ulus-devletler bir yandan siyasi ve askerî güç olarak çok uluslu imparatorluklar karşısında ciddi bir tehdit oluştururken öte yandan gittikçe yaygınlaşan ve güçlenen ulusal hareketler, imparatorlukların birliğini tehdit etmeye başladı. İmparatorluklar da kendilerini yenilerken ulus-devlet yöntemlerini kullanarak bu meydan okumalara karşı koymaya ve direnmeye çalıştılar.

Hacısalihoğlu, M. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Zorunlu Askerlik Sistemine Geçiş Ordu-Millet Düşüncesi. Toplumsal Tarih. 164. (s.58-59'dan düzenlenmiştir.)

Metin 2

Fransız Devrimi beraberinde yeni bir devlet örgütlenmesini getirmiştir. Modern devletin oluşum sürecinin en önemli unsurlarından birini ordu ve bu bağlamdaki savaşlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede özellikle savaşlar, modern ulus-devletin kurulmasında, iktidarın merkezileştirilmesinde ve kurumsallaşmasında belirleyici olmuştur. Artan savaş baskısına karşı (Napolyon Savaşları) yöneticiler, paralı askerlerden kurulan ordunun yerine vatandaşlardan oluşan ordularını seferber etmişlerdir. Halkları daha güçlü bir ortak kimlik etrafında toplayabilmek için başvurdukları ulus fikri, etkili bir çözüm olmuştur.

Aydın, R. (2018). Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi. 6(1). (s.229-256'dan düzenlenmiştir.)

Metin 3

Günümüzde savaş olgusu, ulus-devletlerin elinden çıkmış, savaşan taraflardan biri veya birkaçı devletlerin düzenli orduları dışındaki aktörler olmuştur. Dünya genelinde "küreselleşme" olgusu nedeniyle bireyi devlete bağlayan vatandaşlık bilinci güç kaybetmiş, buna bağlı olarak ulusla devlet arasındaki bağ zayıflamıştır. Başta küresel terörizm, deprem, sel gibi doğal afetler, kaçak göçmenler ve sınır güvenliği, uluslararası organize suç örgütleri, korsanlık, siber savaş, tehdit olarak tanımlanan aktörlerin finansal takibi gibi doğrudan ulus-devlet kaynaklı olmayan tehdit algılamaları savaş olgusunun geleneksel tanımlarından taşmasına neden olmuştur. Bu durum da savaş olgusunu bireyler, suç örgütleri, aşırı dinî akımlar, etnik şiddet yanlısı akımlar gibi farklı devlet dışı aktörlerin etkilerine açık hâle getirmiştir. Ayrıca örneklerini Afganistan ve Irak'ta gördüğümüz taktik seviyede muharebe yetenekleri olan "Özel Askerî Şirketlerin" güvenlik alanında kullanılmaya başlanması ile "güvenlik" kavramı ticarileşmiş ve pazarlanabilen bir "hizmet" hâline gelmiştir. Bu ortamda beliren tehditlere karşı daha etkin bir mücadele için pek çok devlet ordusunun, yapısal reformlara yöneldiği de bir gerçektir.

Gürcan, M.(2011). Bir Önceki Savaş İçin Hazırlanmak: Değişen Küresel Güvenlik Ortamının Geleneksel Savaş Olgusuna Etkisi. Bilge Strateji. 3(5). (s.127-178'den düzenlenmiştir.)

1. Ulus-devletlerin kurulması, ulusal hareketler, yurttaş askerliği gibi 19. yüzyıl olayları Osmanlı Devleti'ni nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Ulus-devletler ortak bir kimlik etrafında halkları toplayabilmek için hangi düzenlemeleri uygulamaya koymuş olabilirler?

3. Ordu-millet ve savaş olgusundaki değişimlerin temel sebepleri günümüzde hangi faktörlere bağlanmıştır?

4. Geleceğin savaşlarının genel özelliği ne olacaktır? Buna göre nasıl bir orduya ihtiyacımız vardır? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Leyla ŞAFAK*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.3: Ulus devletleşme ve endüstrileşme süreçlerinin sosyal hayata yansımalarını analiz eder.
e) II. Abdülhamid Dönemi'nde gerçekleştirilen devlet hastanelerinin ve Dârülaceze gibi sosyal yardım kurumlarının kurulması, emeklilik sistemi ve yoksul aylığı uygulamaları ele alınır. Bu uygulamaların günümüzde de varlıklarını sürdürdükleri vurgulanır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi — *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ŞEFKAT YUVASI**	20 dk.
Amacı	Sosyal yardım kurumu olan Dârülacezenin sosyal hayattaki önemini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metinden hareketle cevaplayınız.***

1895 yılında Sultan II. Abdülhamid tarafından kurulan Dârülaceze, bugüne kadar 30.000'i çocuk olmak üzere toplam 72.000 kişiye şefkat yuvası olmuştur. Hâlen 600'e yakın insanımızı, kuruluş felsefesinden ödün vermeden barındıran Dârülaceze din, dil, ırk, cinsiyet ve mezhep farkı gözetmeksizin cami, kilise ve havrasıyla dünyada eşi benzeri olmayan bir hayır kurumudur.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı ve kendine özel bir nizamname ile yönetilen Dârülaceze, 7.000 altın değerindeki özel eşyalarına ilaveten 10.000 altın bağışlayarak kurulmasını sağlayan Sultan II. Abdülhamid başta olmak üzere bağışçılarının destekleri ile bugüne kadar varlığını sürdürmüştür. Dârülaceze, kurulduğu günden bugüne tüm ihtiyaçları ile işletim giderlerinin tamamını hayırseverlerin bağışları ile karşılamış ve devlete bağlı olmasına rağmen varlığını devlete yük olmadan sürdürmüştür.

"Yaradandan dolayı yaratılana saygı" anlayışı ile ortaya çıkan Dârülaceze güç, sevgi ve gönülden veren ile alanın oluşturduğu bir sosyal dayanışma havuzudur. Dârülaceze darda ve sıkıntıda kalındığında sığınılacak bir kucak, varlıklı olunduğunda da desteklenecek kurumlardan biridir. Dârülaceze, değerlerimizi ve taşıdığı dayanışma sembolü olma vasfı ile yoksul insanların yaşam sigortası olmaktadır.

https://www.darulaceze.gov.tr/darulaceze/'den düzenlenmiştir.
(Erişim Tarihi: 20.01.2021)

1. Dârülaceze'de farklı dinlere ait ibadethanelere yer verilmesi nelere kanıt olarak gösterilebilir?

2. Dârülacezenin kurulmasını sağlayan Sultan II. Abdülhamid'in kişilik özellikleri ile ilgili neler söylenebilir?

3. Dârülacezenin hangi evrensel değerleri barındırdığı savunulabilir?

4. Bir hayır kurumu kurmuş olsaydınız, kurumunuzun adı ve kuruluş felsefesi ne olurdu? Kurumunuzla ilgili kısa bir tanıtım yazısı hazırlayınız.

Hazırlayan: *Yasemin ARDIÇ*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.3: Ulus devletleşme ve endüstrileşme süreçlerinin sosyal hayata yansımalarını analiz eder.
ç) Avrupa devletleriyle girilen siyasi ve askerî rekabet çerçevesinde açılan kurumlara (Hendesehane ve Mühendishaneler, Mekteb-i Harbiye, Tıbbiye, Mülkiye ve diğer meslek okulları) ve II. Mahmud Dönemi'nden itibaren zorunlu örgün eğitimin başlatılmasına değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**EĞİTİM SEFERBERLİĞİ**	20 dk.
Amacı	Eğitim kurumları ve politikalarının siyasi ve sosyal hayattaki önemini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metni dikkate alarak cevaplayınız.***

EĞİTİMDE MODERNLEŞME

Osmanlı Devleti'nde Lale Devri'nden itibaren çeşitli Avrupa başkentlerine gönderilen elçiler vasıtasıyla buralardaki özellikle medeniyet ve maarifle ilgili hususlar tespit edilerek, uygulanması mümkün olanlar hayata geçirilmeye çalışılmıştır. I. Mahmud, III. Mustafa, I. Abdülhamid ve III. Selim dönemlerinde Batı ile ilişkiler geliştirilmiştir. Bu bağlamda Mühendishane-i Bahr-i Hümâyûn (Deniz Harp Okulu), Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn (Kara Harp Okulu), Askerî Tıbbiye ve Harbiye Mektebi'nin açılışları gerçekleşmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın ilanı akabinde "Osmanlılık" ideali gündeme gelmiş ve bir "Osmanlı insan tipi" yaratmak için eğitimden faydalanmak yoluna gidilmiştir. Askerî okullar, sivil okullar, meslek okulları, teknik okullar ve öğretmenlik okullarının büyük gelişme gösterdiği bu dönemde, yabancılar ve azınlıklar da Tanzimat ve Islahat fermanlarının kendilerine tanıdığı özgürlüklerden yararlanarak eğitimde önemli mesafeler almışlardır. Aynı zamanda eğitim ve öğretim, bir bilim olarak görülmeye başlanmış, okul ve sınıf ortamının düzenlenmesine, yeni ders araç ve gereçlerinin kullanılmasına ve yeni öğretim yöntemlerinin denenmesine çalışılmıştır.

II. Abdülhamid Dönemi eğitim tarihi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. "Osmanlılık" idealine bağlı, dindar, itaatkâr ve devletine ve padişaha sadık insan tipi yetiştirilmeye çalışılan bu dönemde, anayasaya eğitimle ilgili maddeler konmuştur. Ülkede bulunan çeşitli kesimlerin din ve inançlarıyla ilgili eğitim usullerine karışılmaması hükme bağlanmıştır. Birçok meslek ve sanat okulu açılmış, özel eğitim gelişme göstermiş, genel eğitim ve okullar yaygınlaşmış, kızların ortaöğretim düzeyinde eğitiminde gelişme sağlanmış, eğitim sorunları ve akımları tartışılmış, kızlar için ilk kez bir lise ile bir yükseköğretim kurumu açılmış, ilk resmî anaokulları açılmış, medreselerin ıslahı fikirleri gündeme gelmiştir.

Ünal, U.(2014). Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme. İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları. (s. 3-4'ten düzenlenmiştir.)

1. "Osmanlılık" idealinin amacına dair neler söylenebilir?

2. Anayasaya eğitimle ilgili maddelerin konması neleri ifade etmektedir?

3. Kız öğrenciler için ilk kez bir lise ile bir yükseköğretim kurumunun açılması nelere kanıt olarak gösterilebilir?

4. Günümüz açısından bakıldığında, nitelikli bir eğitim seferberliği için gerekli olan unsurlarla ilgili kısa bir metin hazırlayınız.

Hazırlayan: *Yasemin ARDIÇ*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.4: Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Kanun-ı Esasi'nin içeriklerini küresel ve yerel siyasi şartlar bağlamında değerlendirir.
a) Sened-i İttifak, Tanzimat ve Islahat Fermanları ile Kanun-ı Esasî; uluslararası güçler, yerel siyasi aktörler ve ahalinin kriz dönemlerindeki farklı taleplerinin merkezî idare tarafından uzlaştırılmasına yönelik çabalar olarak ele alınır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ULUSLARARASI GÜÇLER VE HATT-I HÜMAYUN**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devletinde Tanzimat ve Islahat Fermanları ile Kanun-ı Esasi'nin ilanı sürecinde dış gelişmelerin ve büyük devletlerin etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.***

Kanun-ı Esasi'nin ilanı, 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat fermanları ile belli ölçüde benzerlik gösterir. Tanzimat Fermanı büyük ölçüde Mısır meselesinde, Islahat Fermanı ise Kırım Savaşı'ndan sonra toplanan Paris Konferansı'nda Batılı devletlerin desteğini sağlama amacına yönelikti. Bunun yanında Kanun-ı Esasi'nin ilanında iç sebepler de etkili olup Meşrutiyet, Tanzimat'la başlayan modernleşme sürecinin devamı niteliğindedir. II. Abdülhamid'in hükümdarlığı, Hristiyan tebaanın yoğun olarak yaşadığı Bosna-Hersek'te isyanın çıktığı, Bulgaristan'da karışıklıkların arttığı ve bu olayları kendi hâkimiyet alanlarını genişletmek için bahane olarak kullanmak isteyen Sırbistan ve Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiği bir döneme rastlar. Sırbistan ve Karadağ'la yapılan savaş, beklenenin aksine Osmanlı Devleti lehinde seyredince Rusya'nın diplomatik müdahalesiyle iki aylık bir ateşkes antlaşması yapıldı. Bunun üzerine İngiltere'nin Balkanlardaki anlaşmazlıkları görüşmek üzere devletler arası bir konferansın toplanmasını istemesine yol açtı. Neticede Osmanlı Devleti, İstanbul'da Tersane Konferansı'nın toplanmasına razı oldu. Konferansa Rusya, İngiltere, Fransa, Avusturya, Almanya ve İtalya katıldı. Osmanlı Devleti, konferansta hem Batılı devletleri etkilemek hem de Balkanlarda yabancı müdahalesi olmadan kendisinin genel bir reform yapmaya kararlı olduğunu göstermek için Kanun-ı Esasi'yi 1876'da ilan etti.

Aydın, M. A. (2001). Kanun-ı Esasi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C.24). (s.328-330'dan düzenlenmiştir.)

1. İngiltere hangi amaçla devletler arası bir konferans toplamak istemiş olabilir?

2. Osmanlı Devleti'nin sorun yaşadığı coğrafya, Batılı devletlerin ilgisini neden çekmiş olabilir?

3. Kanun-ı Esasi hangi yönüyle Tanzimat ve Islahat fermanlarıyla benzerlik göstermektedir.

4. Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıl dış politikası için hangi çıkarımlar yapılabilir.

Hazırlayan: *Kazım ŞAHİN*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.4: Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Kanun-ı Esasi'nin içeriklerini küresel ve yerel siyasi şartlar bağlamında değerlendirir.
c) Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemeye yönelik Üç Tarz-ı Siyaset olarak bilinen fikir akımları ile bu fikir akımlarının; merkezî idarenin ve düşünce adamlarının siyasi ve toplumsal birliği koruma çabaları olduğu üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI DEVLETİ'NİN DAĞILMASINI ÖNLEMEYE YÖNELİK ÜÇ TARZ-I SİYASET**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemeye yönelik fikir akımlarının siyasi ve toplumsal birliği koruma çabaları olduğunu değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metinleri dikkate alarak cevaplayınız.***

Osmanlı Devleti'nde Batı'dan etkilenerek güç kazanma ve ilerleme isteği belirince, tasavvur edilen üç siyasi yol takip edildi. Bunlardan ilki, Osmanlı hükûmetine bağlı çeşitli milletleri temsil ederek ve birleştirerek bir Osmanlı milleti vücuda getirmektir. İkincisi, hilafet hakkının Osmanlı hükümdarlarında olmasından faydalanarak bütün İslam unsurlarını siyaseten birleştirmektir. Üçüncüsü ise ırk birliğine dayanan siyasi bir Türk milleti oluşturmaktır.

Osmanlı milleti meydana getirilmesindeki asıl amaç Müslüman ve Müslüman olmayan diğer unsurlara aynı siyasi hakların tanıması ve vazifelerin yüklemesidir. Böylece farklı unsurlar arasında eşitlik, düşünce ve din özgürlüğü sağlanarak ortak vatanla birleşmiş yeni bir Osmanlı milleti meydana gelecekti. Ancak bu siyasetin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine bu anlayışın yerini İslamiyet politikası aldı. Sultan II. Abdülhamid de bu siyaseti uygulamaya çalıştı. Bu siyaset gerek Osmanlı ülkelerinde gerekse Osmanlı toprakları dışında yaşayan tüm Müslümanları, "din ve millet birdir" kaidesine uyarak birleştirmeyi amaçlamıştır. Bu, bir yönüyle Osmanlı Devleti sakinleri arasında ayrışmaları ve farklılaşmaları davet edecekti.

Osmanlıcılık ve İslamcılık siyasetinin Osmanlı topraklarında uygulama alanı bulamamasından sonra Türkçülük akımı siyasi bir nitelik kazanmıştır. Bu akım hem Osmanlı topraklarında hem de Osmanlı toprakları dışında Asya kıtasının büyük bir kısmına ve Avrupa'nın doğusuna yayılmış bulunan Türkleri birleştirme düşüncesidir. Böylece Osmanlı Devleti diğer büyük milliyetler arasında varlığını muhafaza edebilecektir. Türklerin böyle büyük bir siyasi milliyet teşkil eylemelerinde en mühim rolü Osmanlı Devleti oynayacaktı.

Akçura, Y. (1976). Üç Tarz-ı Siyaset. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (s.19-33'ten düzenlenmiştir.)

1. Osmanlı Devleti'nde söz konusu üç düşünce tarzının ortaya çıkmasında etkili olan sebepler neler olabilir?

2. II. Mahmud'un: "Ben tebaamdaki din farkını ancak cami, havra ve kiliselerine girdikleri zaman görmek isterim…" sözü hangi tarz siyasete örnek olarak gösterilebilir?

3. Osmanlıcılık ve İslamcılık fikirleri neden başarısızlıkla sonuçlanmış olabilir?

4. II. Abdülhamid, İslamcılık akımına yönelik hangi faaliyetlerde bulunmuş olabilir?

5. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında hangi düşünce akımı etkili olmuştur? Neden?

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.5: 1876-1913 arasında gerçekleştirilen darbelerin Osmanlı siyasi hayatı üzerindeki etkilerini değerlendirir.
a) 1876, 1909 ve 1913 darbelerinin aktörlerine, iç ve dış sebeplerine, gerçekleştirilme şekillerine ve sosyo-politik sonuçlarına değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SULTAN ABDÜLAZİZ VAKASI**	20 dk.
Amacı	1876 Darbesi'nin siyasi hayattaki önemini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metinden hareketle cevaplayınız.***

30 Mayıs 1876 Sultan Abdülaziz Vakası bir ihtilal değildir. Alelade bir hükûmet darbesidir. 63 kişilik bir cuntanın eseridir. Bu 63 kişi, 300 harbiyeli ile iki tabur Türkçe anlamayan askeri padişahın emriyle padişaha yardım edecekleri gerekçesiyle kandırmışlar ve bu iş için bir batarya ile birkaç gemi kullanmışlardır. Darbede vatan ve millet namına hareket edildiği iddia edilmiş hatta bu darbe, meşrutiyet ideolojisine dayandırılmıştır. Bu ortamı ve ideolojiyi hazırlayanlarsa Yeni Osmanlılardır.

Yeni Osmanlılar, İstanbul'da darbeden on bir yıl önce 1865'te gizli bir dernek olarak kuruldu. 1867'de Sadrazam Ali Paşa, muhalefet yaptıkları için Yeni Osmanlıları dağıttı. En kuvvetli üyeler Avrupa'ya sığınıp orada muhalefetlerine devam ettiler. Cunta, darbe için İngiltere'nin gizli fakat kesin yardımını gördü. İngiltere'nin eli olduğunu bildiği için Rusya, darbeyi fena karşıladı. Avusturya-Macaristan, darbeden endişelendi. Almanya iyi karşılamadı. Fransa'da fikirler dağıldı.

Darbe, 93 Harbi felaketinin sebebi ve başlangıcı oldu. 93 felaketi bütün Türk hatta bütün İslam tarihinin en büyük felaketlerinden biridir. Osmanlı Devleti'nin cihan dengesindeki ehemmiyeti sarsıldı. Devlet yoksullaştı ve devletin kalkınması tökezlendi. Darbe, demokratik gelişmeyi uzun yıllar geciktirdi. Sultan Abdülaziz, devletin ordu ve donanmasını kudretlendirdi. Demir yolları, telgraf hatları, tersaneler ve fabrikalarla ülkeyi donattı. Eğitime ağırlık verdi. Sultan Abdülaziz böylece devleti güçlendirerek dengeyi Osmanlı Devleti lehine bozabileceği duygusunu verdiği için tepetaklak edildiği şüphesizdir.

Öztuna, Y. (1990). Bir Darbenin Anatomisi. İstanbul: Ötüken Yayınları.
(s.506-513'ten düzenlenmiştir.)

1. İhtilal ve darbe arasındaki farklar neler olabilir?

2. 1876 Darbesi'nde vatan ve millet namına hareket edildiğinin iddia edilmesi nelere kanıt olarak gösterilebilir?

3. 15 Temmuz 2016'daki darbe teşebbüsü ile 1876 Darbesi'nin benzer ve farklı yönleri ile ilgili neler söylenebilir?

4. Darbelerin siyasi hayata etkilerini değerlendirdiğiniz kısa bir metin hazırlayınız.

Hazırlayan: *Süleyman YILDIZ*

4.ÜNİTE > Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri

Kazanım 11.4.5: 1876-1913 arasında gerçekleştirilen darbelerin Osmanlı siyasi hayatı üzerindeki etkilerini değerlendirir.
a) 1876, 1909 ve 1913 darbelerinin aktörlerine, iç ve dış sebeplerine, gerçekleştirilme şekillerine ve sosyo-politik sonuçlarına değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi — *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SİYASİ BUHRAN**	20 dk.
Amacı	1909 Darbesi öncesi ve sonrası gelişmelerin siyasi hayata etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metinden hareketle cevaplayınız.***

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı Osmanlı ülkesinde coşku ile karşılanmıştı. İttihat ve Terakki Cemiyeti imparatorluğun en önemli siyasi gücü oldu. İttihat ve Terakki liderleri imparatorluğun çöküşünü önleyebileceklerini zannediyorlardı. Ama olaylar aksi yönde gelişti. Meşrutiyet'in ilânından hemen sonra Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti. Ardından Avusturya-Macaristan, Bosna-Hersek'i topraklarına kattığını açıkladı. Girit Meclisi de Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak Yunanistan'a bağlanma kararı aldı. O dönemin karmaşa ortamı içinde muhalefetle sürtüşmeler artmıştı. Cemiyet artık devlet işlerine el atmaya ve kadrolarında tasfiye yapmaya başladı.

"Serbestî" gazetesinin başına geçen Hasan Fehmi, yazılarında İttihat ve Terakki'yi sert bir dille eleştiriyordu. İttihatçılar, Hasan Fehmi'yi susturmak için gazeteye tehdit mektupları gönderdiler. Ancak Hasan Fehmi yazılarına devam edince 6 Nisan 1909 akşamı Galata Köprüsü üzerinde vuruldu. 8 Nisan günü çıkan gazeteler İttihatçılara ateş püskürüyordu. Cenaze töreni İttihatçı muhaliflerinin bir gövde gösterisi olmuştu. İttihatçılara karşı duyulan huzursuzluk cenazeyle iyice artmıştı. Selanik'ten İstanbul'a Meşrutiyet'in muhafızı olarak getirilmiş olan Avcı taburu erleri, subaylarını hapsederek 12/13 Nisan 1909 gecesi ayaklandılar (Rumî Takvim'e göre 31 Mart 1325). İsyan eden askerler Sultanahmet Meydanı'nda toplandılar. Bunun üzerine hazırlanan Hareket Ordusu birlikleri 23-24 Nisan günlerinden itibaren İstanbul'a girerek duruma hâkim oldu.

Meclisin 27 Nisan 1909'daki oturumunda II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesine ve Veliaht Mehmet Reşad'ın padişah olmasına karar verildi. II. Abdülhamid tahttan indirilirken hazırlanan fetvada dolaylı olarak isyandan sorumlu tutulmuştu.

Afyoncu, E., Önal, A., Demir, U. (2010). Osmanlı İmparatorluğu'nda Askerî İsyanlar ve Darbeler. İstanbul: Yeditepe Yayınevi. (s.165-170'ten düzenlenmiştir.)

1. II. Meşrutiyet'in coşkulu bir şekilde karşılanmasının gerekçeleri neler olabilir?

2. İttihat ve Terakki Cemiyetinin kadrolarda tasfiye yapması ne şekilde yorumlanabilir?

3. İttihat ve Terakki Cemiyetinin II. Abdülhamid'i isyandan sorumlu tutmak istemeleri nelere kanıt olarak gösterilebilir?

4. Devlet yönetiminde siyasi bunalımları önlemek için alınabilecek tedbirleri belirttiğiniz kısa bir metin hazırlayınız.

Hazırlayan: *Süleyman YILDIZ*

5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek | Kazanım 11.5.1: Sanayi İnkılabı öncesindeki üretim tarzı ile endüstriyel üretim tarzı arasındaki farkları açıklar.

Genel Beceriler: Bilgi Okur Yazarlığı | Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi

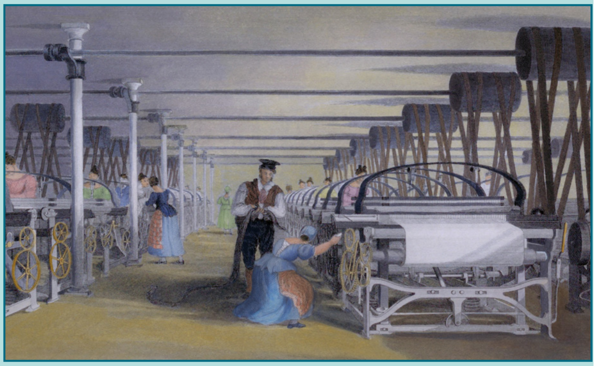
Etkinlik İsmi	SANAYİ İNKILABI ÖNCESİ ÜRETİM TARZI İLE ENDÜSTRİYEL ÜRETİM TARZININ KARŞILAŞTIRILMASI	15 dk.
Amacı	Sanayi İnkılabı öncesi ve endüstri çağı üretim tarzları arasındaki benzerlik ve farklılıkları açıklayabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görseller ve açıklamalardan hareketle verilen soruları cevaplayınız.***

SANAYİ İNKILABI ÖNCESİ ÜRETİM TARZI İLE ENDÜSTRİYEL ÜRETİM TARZININ KARŞILAŞTIRILMASI

Görsel 1: Sanayi İnkılabı öncesi üretim tarzı

Görsel 2: Endüstriyel üretim tarzı

Sanayi İnkılabı öncesi üretim tarzı	Endüstriyel üretim tarzı
Üretimde el emeği ön plandadır.	Üretimde makineleşme ön plandadır.
Üretim küçük atölyelerde sınırlı şekilde yapılır.	Üretim fabrikalarda seri olarak ve yüksek miktarlarda gerçekleştirilir.
Üretim teknolojisi sade ve basittir.	Üretimde gelişmiş teknolojiler kullanılır.
Üretimde çalışan sayısı sınırlıdır.	Çalışan sayısı binlerle ifade edilir.
İş bölümünde geleneksel eğitimden yararlanılır.	İş bölümünde modern eğitimden faydalanılır.
Üretim ve satış aynı mekânda gerçekleşir.	Üretim fabrikalarda, satışlar iç ve dış pazarlarda gerçekleşir.
Üretim araçlarının mülkiyeti zanaatkâra aittir.	Üretim araçlarının mülkiyeti fabrika/firma sahibine aittir.

1. Sanayi İnkılabı öncesi üretim tarzı ile endüstriyel üretim tarzlarının benzer yönleri neler olabilir?

2. Endüstriyel üretim tarzı iş hayatını nasıl etkilemiştir?

3. Sanayi İnkılabı öncesi üretim tarzı ile Sanayi Devri üretim tarzlarını arz talep ilişkileri açısından değerlendiriniz.

4. Endüstriyel üretim tarzının toplumsal hayata etkileri nelerdir?

Hazırlayan: *Mikail KAPLAN*

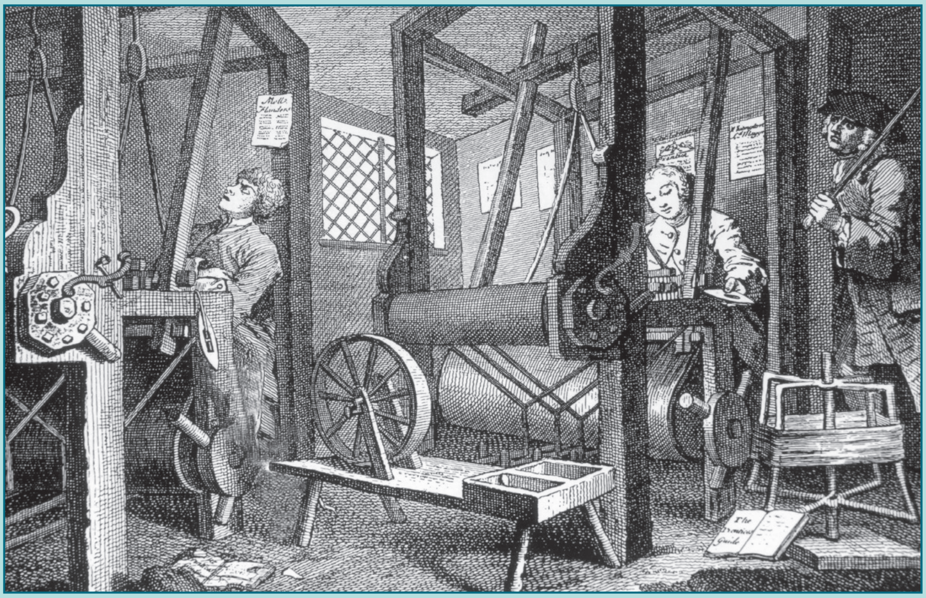
5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek *Kazanım 11.5.1: Sanayi İnkılabı öncesindeki üretim tarzı ile endüstriyel üretim tarzı arasındaki farkları açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okur Yazarlığı *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SANAYİ DEVRİMİ VE SONUÇLARI**	15 dk.
Amacı	Sanayi Devrimi'yle birlikte benimsenen yeni üretim tarzı ve sonuçlarını açıklayabilme	Bireysel

Yönerge ***Genel bilgi birikiminizden ve aşağıdaki metinden hareketle verilen soruları cevaplayınız.***

SANAYİ DEVRİMİ VE SONUÇLARI

Görsel 1: Manifaktür üretimi (temsilî)

Sanayi Devrimi, insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından, makine gücünün hâkim olduğu üretim tarzına geçiştir. Bu tarz üretim XVIII. yüzyılda İngiltere'de özellikle dokuma sektöründe ortaya çıkmış daha sonra diğer alanlara yayılmıştır. Makineye dayalı üretime geçişle birlikte üretimin şekli ve miktarı da artmıştır. Devrim ile birlikte Batı insanının hayat tarzı köklü biçimde değişirken dünya tarihinde ilk kez nüfus artışı ve hayat standartlarındaki artış birlikte gerçekleşmiştir. Bu nedenle Sanayi Devrimi, nüfus artışının ekonomik büyümeyi sınırlamadığı tek başarılı örneği temsil etmektedir. Sanayi Devrimi'yle birlikte üretimde çok büyük artış kaydedilmiştir. Daha fazla mekanik güç, daha fazla ham madde, daha fazla üretilmiş mal, daha fazla artık, daha fazla ulaştırma, sanayi ve ticaret süreçlerini izleyecek daha fazla yazman, malları satın alacak daha fazla tüketici, satacak daha çok satıcı ve büyük sermayesi olan daha çok insan çalıştıran daha büyük firmalar hızla ortaya çıktı. Daha eski daha basit yapım biçimlerinin yerini, daha ucuz ve aynı zamanda daha kaliteli mallarıyla fabrika üretimi aldı.

(Küçükkalay, 1997, s.52'den düzenlenmiştir.)

1. Endüstriyel üretime geçiş ulaşımda ne gibi değişimlere yol açmıştır?

2. Sanayi Devrimi'yle birlikte benimsenen yeni üretim tarzı sermaye, emek ve pazar gibi unsurları nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Metinde geçen "…dünya tarihinde ilk kez nüfus artışı ve hayat standartlarındaki artış birlikte gerçekleşmiştir." ifadesini kendi düşünceleriniz doğrultusunda değerlendiriniz.

4. Endüstriyel üretim tarzına geçiş işçi sınıfını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Mikail KAPLAN*

5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek

Kazanım 11.5.2: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde endüstriyel üretime geçiş çabalarını ve bu süreçte yaşanan zorlukları analiz eder.
a) Devletin ve özel sektörün sanayileşme çabalarının önündeki engeller (sermaye, bilim ve teknoloji, yetişmiş personel ve uzun vadeli strateji konularındaki yetersizlikler) üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI DEVLETİ'NDE SANAYİLEŞME ÇABALARI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nde sanayileşme sürecinde yaşanan zorlukları analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen harita ve metne göre soruları cevaplayınız.***

OSMANLI DEVLETİ'NDE SANAYİLEŞME ÇABALARI

Harita: XIX. yüzyıl İstanbul sanayi kuruluşları.

Osmanlı Devleti'nde sanayinin güçlendirilmesine yönelik tedbirler doğrultusunda;

- Küçük ölçekli esnafların üretim tarzı ile Sanayi Devrimi'nin yakalanamayacağını ve daha fazla ekonomik gelişmenin sağlanamayacağını anlayan yöneticiler öncülüğünde şirketleşme hareketlerine hız verildi.
- Sergi-i Umumi-i Osmanî açılarak Osmanlı Devleti'nin tarım ve sanayi ürünlerinin tanıtımı amacıyla ulusal ve uluslararası sergiler düzenlendi.
- İthalatta; %5 ihracatta %12 olarak uygulanan gümrük vergisinin Osmanlı tüccar ve esnafını olumsuz etkilemesi nedeniyle ithalattaki vergi oranının artırılması, sergiler açarak sanayinin teşvik edilmesi, esnaf şirketlerinin oluşturulması ve sanayi okullarının açılması gibi konularda tavsiye kararları almak amacıyla Tanzimat Dönemi'nde Islah-ı Sanayi Komisyonu'nu kuruldu.
- Sanayi İnkılabı ile birlikte ham madde ve imal edilmiş ürünlerin ucuz yoldan sevkiyatı için demir yolları inşa edildi.
- Sanayi kuruluşlarına nitelikli işçi yetiştirmek üzere 1864'ten itibaren İstanbul ve diğer bölgelerde erkekler ve kızlar için ayrı ayrı pek çok sanayi mektebi açıldı.
- Batı sermayesi karşısında rekabet gücünü arttırmak amacıyla esnaf şirketleri kuruldu.

(http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi48/ERUJFEAS_Jul2016_17to44.pdf'den düzenlenmiştir.)

1. XIX. yüzyılda İstanbul'da hangi iş kollarına yönelik sanayi kuruluşları açılmıştır?

2. Sanayi kuruluşlarının konumlandırılmasında hangi faktörler etkili olmuş olabilir?

3. Osmanlı Devleti'nde sanayinin güçlendirilmesine yönelik tedbirler göz önünde bulundurulduğunda; bir sanayi hamlesinin başarıya ulaşması için başlıca hangi adımların atılması gerektiğine dair beş çıkarımda bulununuz.

4. Verilen harita ve metne göre ekonomi hangi alanlarla yakın etkileşim içindedir?

Hazırlayan: *Mursel CAN*

5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek

Kazanım 11.5.2: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde endüstriyel üretime geçiş çabalarını ve bu süreçte yaşanan zorlukları analiz eder.
b) Küresel kapitalist güçlerle rekabet etme konusundaki zorluklar; 1838 Balta Limanı Antlaşması örneğinden hareketle gümrük ve ticaret antlaşmalarının sınırlayıcılığı ve yerli üretim yerine ithalatın tercih edilmesi gibi faktörler bağlamında ele alınır.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BALTA LİMANI TİCARET ANTLAŞMASI (1838)**	20 dk.
Amacı	Baltalimanı Ticaret Antlaşması'nın Osmanlı ekonomisine etkilerini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metne göre soruları cevaplayınız.***

BALTA LİMANI TİCARET ANTLAŞMASI (1838)

XIX. yüzyılın başlarında Sanayi Devrimi'ni tamamlayan İngiltere, siyasi ve mali sorunlarla uğraşsa da hâlâ çok geniş topraklara sahip olan Osmanlı Devleti'ni uygun bir pazar olarak görmekteydi. Bu pazarı ele geçirmek amacıyla İngiltere, Osmanlı Devleti ile serbest ticaret antlaşması imzalamak istedi. XIX. yüzyılın başlarından itibaren Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa Doğu Akdeniz'de güçlenmiş, bu durum ekonomik çıkarlarını tehdit ettiği için İngiltere'yi ve saltanatını tehlikeye düşürdüğü için de Osmanlı Devleti'ni rahatsız etmiştir. Mehmet Ali Paşa tehdidi karşısında II. Mahmud, Rusya ile 1833'te Hünkâr İskelesi Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma sonucunda İngiltere, Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını Rus tehdidi altında hissetmiş ve Mehmet Ali Paşa sorununda Osmanlı Devleti'ne yardım etmiştir. İngiltere'nin bu yardımı karşılığında Osmanlı Devleti İngiltere ile 1838'de Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmanın bazı maddeleri şu şekildedir:

- Mevcut kapitülasyonlar devam edecek ve İngiltere'ye yeni imtiyazlar verilecektir.
- İngilizler, Osmanlı ülkesindeki tarım ve sanayi ürünlerini serbestçe alıp satabilecektir.
- Tekel sistemi kaldırılacak, İngilizler diledikleri miktarda ham maddeyi satın alabilecektir.
- İhracattan alınan vergiler %12, ithalattan alınan vergiler ise %5 olarak uygulanacaktır.
- İngiliz vatandaşları Osmanlı ürünlerini, Osmanlı tebaasından tacirlerle aynı vergi koşulları altında satın alma hakkına sahip olacaktır.

(Kütükoğlu, 1992, ss.38-40'tan düzenlenmiştir.)

1. Devletlerin karşılıklı siyasi ve ekonomik politikalarında nasıl bir etkileşim vardır? Açıklayınız.

2. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi koşullar ile XIX. yüzyılda Osmanlı dış politikası hakkında neler söylenebilir?

3. Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nın maddelerinden biri; "İhracattan alınan vergiler %12, ithalattan alınan vergiler ise %5 olarak uygulanacaktır." şeklindedir. Bu maddeyi, Osmanlı ticaret dengesine etkileri açısından yorumlayınız.

4. İngiltere ve Rusya'nın, Mehmet Ali Paşa İsyanında neden Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldıklarını her iki devletin uzun vadeli emellerini de göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

Hazırlayan: *Mursel CAN*

5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek

Kazanım 11.5.3: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde hükûmetlerin ekonomik hayat üzerinde kontrol sağlamaya yönelik çabalarını ekonomik ve politik açılardan değerlendirir.
b) İttihat ve Terakki Hükûmetlerinin hedeflediği Millî İktisat Politikasına kısaca değinilir.

Genel Beceriler: Bilgi Okur Yazarlığı | *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**MİLLÎ İKTİSAT POLİTİKALARI**	20 dk.
Amacı	Millî iktisat politikalarını ve sonuçlarını analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden hareketle verilen soruları cevaplayınız.***

MİLLÎ İKTİSAT POLİTİKALARI

Görsel 1: İttihat ve Terakki üyeleri

Millî iktisat politikası, II. Meşrutiyetle başlayan ve Cumhuriyet Dönemi'ndeki ekonomik atılımların da temelini oluşturan iktisadi hamlelerin bütünüdür. Bu dönemde gayrimüslimlere duyulan güvensizlik, toplumu korumacılığa ve Türklerin ticarete atılmasını sağlayacak bir politika olan millî iktisada yönlendirmiştir. Millî iktisat politikalarının sebebi dış borçlanma ve yabancı sermayeye duyulan tepkidir. Ancak Osmanlı ekonomisinin tarım temelli olması, Sanayi Devrimi'nin gerçekleştirilememesi nedeniyle üretim altyapısının zayıf olması ve yabancılara tanınan ayrıcalıklar millî iktisat politikalarının uygulamasına imkân vermiyordu. 1908'den başlayarak farklı tarihlerde gerçekleştiren yabancı malları boykot ve yerli malına yönelme kampanyaları ve millî bankacılığa yönelik faaliyetler ise millî iktisadı kolaylaştıran gelişmelerdir. Birinci Dünya Savaşı, İttihat ve Terakki Cemiyeti iktisadi bağımlılıklardan kurtulma, millî bir burjuvazi ve sanayi yaratma gibi amaçları içeren, millî iktisat politikalarını hayata geçirme fırsatını vermiştir. Kapitülasyonlar kaldırılarak Düyûn-u Umûmiyenin de faaliyetleri askıya alınmıştır. Ülkede bulunan yabancı sermayeli şirketler denetim altına alınmıştır. Yeni gümrük tarifeleri uygulamaya konulduğu gibi ticari işlemlerde Türkçe'nin kullanılması zorunlu hâle getirilmiştir. 1915 yılında yerel tüccarları, esnafları ve küçük işletmecileri desteklemek üzere esnaf cemiyetleri kurulmuştur. İzlenen politikalar ve yapılan yasal düzenlemeler akabinde iç ve dış ticaret önemli ölçüde Türk-Müslüman unsurun hâkimiyeti altına girmeye başlamıştır. İzlenen millî iktisat politikalarıyla gayrimüslimlerin etkinliği büyük ölçüde kırılmıştır. Tüm bu millî iktisat politikaları Cumhuriyet tarihimizin iktisadi hayatına temel teşkil etmiştir.

(Akkuş, 2008, s.s.119-141'den düzenlenmiştir.)

1. Millî iktisat politikalarının sosyal hayata etkileri nelerdir?

2. Millî iktisat politikaları doğrultusunda ticari işlemlerde Türkçenin kullanılmasının zorunlu hâle getirilmesini nasıl değerlendirirsiniz?

3. Boykotların millî iktisadi politikalara etkileri nelerdir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. Kapitülasyonların kaldırılması ve Düyûn-u Umûmiye'nin faaliyetlerinin askıya alınması millî bağımsızlık açısından neden önemlidir?

Hazırlayan: *Yahya KARAKAYA*

5. ÜNİTE > Sermaye ve Emek

Kazanım 11.5.3: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde hükûmetlerin ekonomik hayat üzerinde kontrol sağlamaya yönelik çabalarını ekonomik ve politik açılardan değerlendirir.
a) Kapitalist dünya ekonomisinin etkilerinin yanında plansız ve kontrolsüz kamu harcamaları ve artan savaş maliyetleri dolayısıyla 1856'dan sonraki süreçte kamu maliyesinde yaşanan borç krizleri sonucunda Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin kurulması ele alınır.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DIŞ BORÇLAR VE DÜYÛN-I UMÛMİYE İDARESİ**	20 dk.
Amacı	Dış Borçlar ve Düyûn-ı Umûmiye İdaresi üzerinden XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve politik durumunu değerlendirebilme	Bireysel

Yönerge **_Verilen soruları metne göre cevaplayınız._**

DIŞ BORÇLAR VE DÜYÛN-I UMÛMİYE İDARESİ

Görsel 1: Düyûn-ı Umûmiye İdaresi binası

Osmanlı Devleti ilk dış borcu Kırım Harbi (1853-1856) sırasında İngiltere'den aldı. 1854-1874 yılları arasında farklı devletlerden on beş defa borç aldı. Bu borçlanma 127 milyon Osmanlı altınıyken faiziyle birlikte ödemekle yükümlü olduğu miktar 239 milyon Osmanlı altınıydı. Borçlanmalar, Avrupalı kredi kuruluşları için kârlı bir yatırımdı. 1875 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti artık Batılı devletlerden ve bankerlerden borç alamayacak duruma geldi.

"93 Harbi" olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlı Devleti çok ağır bir yenilgiye uğradı ve devlet ekonomisinde dış borç ödemelerinde sıkıntılar ortaya çıktı. Vadesi gelen ödemeler yapılamadı. Bunun yerine 17 milyon liralık kâğıt para bastırılarak hazine rahatlatılmaya çalışıldı.

1878 Berlin Konferansı'nda ele alınan konulardan biri Osmanlı Devleti'nin dış borçlarını ödemesiydi. 1879'da tekrar bir araya gelen taraflar Osmanlı borçlarının ve borç faizinin tek elden ödenmesi konusunda anlaşmaya vardı. Osmanlı Devleti, alacaklı tarafların temsilcilerini İstanbul'a çağırdı. 1881'de yapılan toplantılar bir anlaşma ile sonuçlandırıldı. Bu anlaşmada alınan kararlar hicri Muharrem ayında ilan edildiğinden, "Muharrem Kararnamesi" adıyla anıldı. Zor durumdaki devlet ekonomisi, bu yaklaşımla biraz nefes aldı. II. Abdülhamit idaresi, alacaklıların bağlı oldukları devletleri muhatap almak yerine doğrudan alacaklıları muhatap alıp uluslararası baskıyı az da olsa hafifletti. 1881'de Rüsum-ı Sitte İdaresi feshedildi. Bu fesih, alacaklılar için yeni bir kapı açtı. Birikmiş borçların yarısından fazlası silinip indirim yapıldı. Teminat olarak da Kıbrıs, Doğu Rumeli ve Mısır vergileri gösterildi. 1881'de "Muharrem Kararnamesi" doğrultusunda "Düyûn-ı Umûmiye İdaresi" kuruldu. İstanbul merkezli komisyonda İngiltere, Hollanda, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya ve Osmanlı Devleti'nden birer üye bulunuyordu. Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin her yıl hazırladığı bütçe hükümetçe onaylandı. 1882 yılında çalışmalarına başlayan Düyûn-ı Umûmiye İdaresi, kendisine bağlanan vergileri doğrudan toplamakla yetkiliydi. Dış borçlar sorunu Millî Mücadele sonrasına kadar sürdü. 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nda dış borçlar meselesi tekrar ele alındı. Türkiye Cumhuriyeti kendi payına düşen borçları taksitlendirdi. Son taksit 1954'te ödendi.

(Aysal, 2013, ss.1-28'den düzenlenmiştir.)

1. XIX. yüzyıl Osmanlı ekonomik durumu hakkında neler söylenebilir?

2. Siyasi ve askerî başarısızlıkların Osmanlı ekonomisine ne gibi etkileri olmuştur? Açıklayınız.

3. Düyûn-ı Umûmiye İdaresini ekonomik bağımsızlık ilkesi açısından değerlendiriniz.

4. Osmanlı Devleti'nden kalan dış borçların Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde ödenmesine devam edilmesi Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında nasıl bir bağ olduğunu gösterir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Yahya KARAKAYA*

6. ÜNİTE > XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat

Kazanım 11.6.1: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki nüfus hareketlerinin siyasi, askerî ve ekonomik sebep ve sonuçlarını açıklar.
b) Osmanlı Devleti'nin savaşlar ve siyasi anlaşmalar sonucunda toprak kaybetmesi sonrasında başlayan Türk ve Müslüman ahalinin Anadolu'ya doğru zorunlu göçlerinin sonuçları üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	OSMANLI'YA HÜZÜNLÜ YOLCULUK	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki nüfus hareketlerinin sebepleri ve sonuçları üzerinde çıkarımlarda bulunabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görselleri inceledikten sonra soruları cevaplayınız.***

Görsel 1: Kafkaslardan Osmanlı Devleti'ne yapılan göçler

Görsel 2: Balkanlardan Osmanlı Devleti'ne yapılan göçler

KAFKASLARDAN OSMANLI'YA HÜZÜNLÜ YOLCULUK

1829 yılından beri Kafkasya'da Rus istilasına karşı sürdürülen Türk ve Çerkez kabilelerinin hürriyet mücadelesi, 5 Aralık 1859'da Şeyh Şamil'in esir düşmesiyle giderek zayıfladı. Bu tarihten sonra Çerkez milli mukavemeti, dağınık bir hâlde devam etti. (….)

Çerkezler, 1861'de Kafkasya'yı ziyaret eden II. Alexandr'a bir heyet göndererek Çerkez topraklarının zaptından vazgeçilmesini istediler. Ancak II. Alexandr'dan: "Ya gösterilecek yerlere veya Türkiye'ye göç ediniz" cevabını aldılar.

Petersburg'da Çerkezlerin muhaceretini kontrol etmek için kurulan komisyon 1862'de "askerî ve siyasî bir tedbir olmak üzere, Çerkezlerin tehcirine" karar verdi. Bunun sonucunda yaklaşık 100.000 Çerkez, dağlardan ovalık kısma göç ettirilerek çoğunluğu Rusların içinde dağınık olarak iskân ettirilirken 1.500.000 Çerkez de Osmanlı Devleti topraklarına sevk edilmek üzere, yurtlarından zorla çıkarıldı.

Böylece Çerkezler (..) yalnızca yanlarında taşıyabilecekleri eşyaları ile hayvanlarını alıp mecburi bir göç yolculuğuna çıktı.

Jülide Akyüz Orat, Mustafa Tanrıverdi "Kafkaslardan Kars'a Hüzünlü Yolculuk", 1864 Kafkas Tehciri Kafkasya'da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün. İstanbul 2013, s.221-222 (Düzenlenmiştir.)

BALKANLARDAN OSMANLI'YA HÜZÜNLÜ YOLCULUK

1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı (93 Harbi) sırasında Rus kuvvetleri ve diğer kuvvetler tarafından mezalime uğrayan Türklerin birçoğu Osmanlı topraklarına doğru büyük kitleler hâlinde göçe başladı.

Yanlarına alabildikleri eşya ve yiyeceklerle birlikte kağnı arabaları ile yayan bir şekilde güneye doğru kaçan göçmenlerin amacı, tren istasyonlarına ve limanlara gelebilmekti.

Tıklım tıklım dolu olan trenlerle Edirne ve İstanbul'a doğru hareket eden muhacirler, çok uzun süren bu yolculukta kötü hava koşulları sebebiyle yolda öldü. Demir yolunu kullanan yoksul göçmenlerin ücretleri devlet tarafından karşılandı.

Deniz yolu ile göç edenler için Tuna Nehri, Karadeniz ve Batı Trakya sahilleri hareket bölgeleriydi. Göçmen sayısının fazlalığından dolayı Osmanlı Devleti, yabancı devletlerden gemi kiralama yoluna gitti. Ancak yabancı şirketlerin salgın ve bulaşıcı hastalığa yakalanmış göçmenleri kabul etmemesi üzerine göçmenlerin taşınmasında en önemli rolü Osmanlı Devleti'nde Şirket-i Hayriye adlı özel şirket üstlendi.

Hüseyin Vehbi İmamoğlu, "93 Harbinden Sonra Balkanlardan Anadolu'ya Göçler", Geçmişten Günümüze Göç I, Samsun 2017, s.143-144 (Düzenlenmiştir.)

1. Ön bilgilerinizi ve metinleri dikkate alarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde görülen nüfus hareketlerinin sebepleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Dönemin şartları dikkate alındığında göçmenlerin göç sırasında yaşadığı zorluklar nelerdir?

3. Sizce devletler göç konusunda bir politika izlemek zorunda mıdır?

4. Muhacirlerin yerleştirilmesinde neleri dikkate almak gerekir?

Hazırlayan: *Yasemin OKUR*

6. ÜNİTE > XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat

Kazanım 11.6.1: Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki nüfus hareketlerinin siyasi, askerî ve ekonomik sebep ve sonuçlarını açıklar.
b) Osmanlı Devleti'nin savaşlar ve siyasi anlaşmalar sonucunda toprak kaybetmesi sonrasında başlayan Türk ve Müslüman ahalinin Anadolu'ya doğru zorunlu göçlerinin sonuçları üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI DEVLETİ'NDE MUHACİRLER MESELESİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde görülen dış göçlerin etkilerini değerlendirebilme	Grup

Yönerge ***Aşağıdaki tablo ve metni inceledikten sonra soruları cevaplayınız.***

Göçün Zamanı	Göçün Nereden Yapıldığı	Göç Eden Kişi Sayısı
1783-1856	Kırım	1.000.000
1856-1862	Kırım ve Kuban	450.000
1867-1914	Kırım ve Kuban	350.000
1862-1865	Kafkaslar	1.500.000
1865-1900	Kafkaslar	1.000.000
1874-1877	Kafkaslar	125.000
1877-1878	Balkanlar	800.000
1878-1914	Balkanlar	2.200.000
	TOPLAM	7.425.000

Tablo 1: 18 ve 19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'ne Yapılan Göçler

OSMANLI DEVLETİ'NDE MUHACİRLER MESELESİ

19. yüzyıl başlarında Kafkasya'da Osmanlı Devleti, Rusya ve İran arasındaki nüfuz mücadelesini Rusya kazandı.

Kafkas halklarıyla yaptığı mücadeleyi de kazanan Ruslar, bölge halkına iki seçenek teklif etti: İç bölgelere göç ettirilmeyi kabul etmek veya Osmanlı Devleti'ne gitmek. Üçüncü seçenek ölüme razı olmaktan başka bir şey değildi. (…)

Muhacirlerin meseleleriyle meşgul olmak üzere Osmanlı Devleti 1860'ta "Muhacirin Komisyonu"-nu kurdu. (…) Bölgede 1863-1864 kışından itibaren göç hareketi yoğunluk kazanmaya başladı. Kışın ortasında Trabzon'a ve Samsun'a on binlerce muhacir geldi. İnsanları limanlara yığmaktan başka bir iş yapmayan Rusya, âdeta bu yol ile Osmanlı Devleti'ni zor duruma düşürmekteydi.(…)Hükümetin elli bin civarında olacağını öngördüğü muhacir sayısı kısa sürede milyonu aşmıştı.

Örneğin Aralık 1864'te Trabzon'a gelen muhacir sayısı yüz binden fazlaydı. Çoğunun üzerinde giyeceği elbisesi bile olmayan, salgın hastalıkların pençesine düşmüş bu kadar insanı barındıracak yeterli sayıda kapalı mekânı bu şehirde bulmak mümkün değildi. Bütün camiler, medreseler, evler kullanılmasına rağmen fındık ve zeytin ağaçlarının altları hınca hınç muhacir doluydu. Kış aylarında Trabzon'dan Anadolu'nun iç taraflarına kara yoluyla sevkiyat mümkün değildi. Yine Trabzon-Samsun arasında kara yolu bağlantısı yoktu. Bu aylarda Karadeniz'de ulaşımı engelleyecek derecede fırtınalar meydana geldiği için muhacirlerin başka yerlere nakilleri için deniz yolunu kullanmak da mümkün değildi. Dolayısıyla Trabzon'da yiyecek ve ilaç stokunun yapılamadığı, barınma alanlarının yetersiz olduğu, dışarıya sevkiyatın adeta imkânsız hâle geldiği bir mevsimde yaşananlar tam bir facia idi. Ne salgın hastalıklardan, beslenme yetersizliğinden ölenlerin defnedilmesi için kefen bezi

ne de hayatta olanların üzerlerine sarıp sarmalayacağı giyecekler bulunabilmekteydi. On bin nüfusluk bir şehrin imkânları yüz bini aşkın muhacire hayatta kalma imkânı sağlayacak düzeyde değildi.

Abdullah Saydam, "Soykırımdan Kaçış: Cebel-İ Elsineden Memâlik-İ Mahrûsaya", Kafkas Tehciri Kafkasya'da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün. İstanbul 2013, s.73-90 (Düzenlenmiştir.)

1. Osmanlı Devleti'ne göç eden nüfusun demografik özellikleri hakkında neler söylenebilirsiniz?

2. 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin demografik yapısında ne gibi değişiklikler olmuştur? Bu değişikliğin sebepleri nelerdir?

3. Rusya'nın Kafkaslarda uyguladığı politikanın amaçları nelerdir?

4. Rusya'nın uygun olmayan koşullarda göçlerin oluşmasına neden olmasının sebepleri nelerdir?

5. Dönemin şartları dikkate alındığında Rusya'dan göç eden muhacirlerin yaşadığı sıkıntılar nelerdir?

6. Ön bilgilerinizi de kullanarak göçlerin Osmanlı Devleti'ne idari, ekonomik ve sosyal alanda etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Yasemin OKUR*

6. ÜNİTE > XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat

Kazanım 11.6.2: Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.
a) Tüketim kalıplarının tek tipleştirilmesi ile büyük nüfuslu şehir ve metropollerin kurulmasının olumlu ve olumsuz sonuçlarına değinilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TEKNOLOJİNİN ETKİLERİ**	20 dk.
Amacı	Teknolojinin sosyal ve ekonomik, kültürel değişime etkisini açıklayabilme	Grup

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.***

YÖRÜKLERDE KÜLTÜREL DEĞİŞİM

Geleneksel yaşamda eş seçimi hemen hemen tüm bireyler açısından görücü usulüyle ve genellikle aynı aşiret/oba içinden yapılırdı. Ancak son dönemlerde televizyon, internet, sosyal medya gibi iletişim ve erişim kaynakları modernleşme ve değişim sürecinde etkili olmaktadır. Günümüzde anlaşarak evlenme şeklinin köylerde dahi artış eğilimine girdiği görülmektedir. Köyde ve yarı konargöçer yaşayanlar arasında ortalama evlilik şekli görücü usulüyken şehirde yaşayanlar arasında ortalama evlilik şekli anlaşarak evlenme olmuştur. Kırsal yaşam sürenler arasında en yaygın evlenme şekli, görücü usulüyle evlenmedir. %58,9 oranında görücü usulüyle evlenme, %37,8 ise anlaşarak evlenme şeklindedir. Şehirde yaşayan yerleşik hayata geçmiş Türkmen Yörüklerde en fazla evlenme şekli anlaşarak evlenme %52,2 olarak görülmektedir. Görücü usulüyle evlenme oranı %31,1 olup akraba/dost tavsiyesi ile anlaşarak evlenme oranı %10, anne–baba isteği/rızasıyla evlenme %4,4 oranındadır. Araştırma verilerine göre modernleşmenin etkisinin şehre göre daha az hissedildiği kırsal yerlerde aile içi evlilikler daha yaygındır. Çünkü endogami (aile içi) evliliklerle Yörük aşiret ve obaları sahip oldukları kültürel değerlerini ve kimliklerini kuşaktan kuşağa kolayca aktarabilmişlerdir. Köyde ve konargöçer yaşayan Türkmen Yörükler arasında endogami tarzı evliliğin yaygın %68,9 oranıyla yaygın olduğu görülmektedir Şehirde yaşayan Yörüklerin ise kırsal yaşam sürenlerin tersine eşiyle akraba olmayanların sayısı yarıdan fazladır (%65,6). Eşiyle akraba olanların oranı ise %34,4'dür. Yörüklerin ataları zamanında yaygın olan endogami tarzı evliliğin bugün de sürdürüldüğünü göstermektedir. Fakat yapılan gözlemlerden elde edilen bulgulara göre yeni nesilde yani torunlarda eğitim seviyesinin yükselmesine bağlı olarak gerek iş ve meslek hayatındaki farklılaşmalar gerekse kitle iletişim ve ulaşım aygıtlarının kullanımının yaygınlaşması nedeniyle egzogami (aile dışı) türü evlilikler de yaygınlaşmaya başlamıştır.

https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/841938 (Düzenlenmiştir)

1. Yörük Türkmenlerinin, modernleşme, değişim ve evlilik sürecine etki eden unsurlar neler olabilir?

2. Kırsalda yaşayan Yörüklerin endogami evliliği yapmalarının nedenleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Şehir yaşamının kültürel ve evlilik değişimine etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4. Türkmen yörüklerinde evlilik şeklinin değişmesi ile sosyal ve ekonomik yaşantılarında ne gibi değişiklikler ortaya çıkmıştır?

Hazırlayan: *Dursun SAĞDIŞ*

6. ÜNİTE > XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat

Kazanım 11.6.2: Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.
ç) Moderniteyle birlikte birey ve toplumun zaman tasavvurundaki değişim (iş zamanı - boş zaman) ve bu değişimin sosyal hayata yansımaları üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TEKNOLOJİ VE DEĞİŞİM**	20 dk.
Amacı	Teknolojinin sosyal ve ekonomik, kültürel değişime etkisini açıklayabilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.***

TEKNOLOJİNİN ETKİLERİ

Ağa haber salmış: "Yeter gayrı sırtımdan geçindikleri. Otuz yıldır babalarının malı gibi sürüyorlar toprağımı, çıksınlar gayri topraktan, yeter gayri ellerinden çektiğim." demiş ... "Bize iş kalmadı. Başka iş kalmadı."

Aşık Ali: "Şaşılacak iş" dedi.

Adam: "Ben otuz yıldır sürerim bu tarlayı. Her karışında bir okka terim var bu tarlanın. Böyle gider diyordum. Böyle hep yarıcı kalırız Ağa'ylan sanıyordum. Öyle sanıyordum da, bağrıma taş basıyordum."
....

Aşık Ali:

"Zulüm değil ölüm." dedi.

Adam:

"Ölüm, dedi. "Ölümden de beter. Sabahtan getirir kırmızı motoru, sokar içine. .. Her karışında bir okka terim var."

Aşık Ali:

"Doğru." dedi. "Ölümden de beter."

Adam:

"Ben ne iş görebilirim şimdiden sonra? Topraksız ne iş görebilirim? Zulüm." dedi. "Sizin gene, ekin bitmezse de tarlanız var. Yeriniz var, yurdunuz var ... "

Adamdan ayrıldıktan bir saat sonraydı...........Gelip traktörün karşısına sırlanıp durdular.

Hösük motora yaklaşıp elini değdirecek oldu,

Aşık Ali hemen: "Etme Hösük" dedi. "Yaklaşma. "Nolur nolmaz." Hösük geri çekildi. Uzun zaman motorun yanını yönünü dönüp orasına burasına baktılar.

Memet çocuk:

"Bakın, bakın!" dedi. "Kocaman kocaman gözleri de var. Bakın, nasıl yıldır yıldır ediyor."

Hösük:

"Olmaz olsun" dedi.

Aşık Ali kızgın:

"Yıkılıp viran kalası." dedi.

Yusuf:

"Çukurova batsın, motor batsın." dedi. Memet: "İş buluruz inşallah." dedi. "Benim yüreğim öyle hükmediyor. İş bulamazsak hiç olmaz. Bulmalıyız mutlak."

Yaşar Kemal, Hüyükteki Nar Ağacı, İstanbul 1982, s.25-30 (Düzenlenmiştir)

1. Sanayileşme ve teknolojik gelişmelerin, toplumların sosyo-ekonomik yapılarına etkileri nelerdir?

2. Tarihsel süreçte teknolojik değişime yol açan dinamikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Dursun SAĞDIŞ*

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 1

1. Avusturya, İran, Lehistan, Venedik, Rusya

2. II. Viyana Kuşatması, Kutsal İttifakın kurularak Osmanlı Devleti'ni Avrupa'dan atmak için yapılan girişimlerin başlangıcı olarak kabul edilebilir. (Öğrencinin vereceği cevabı gerekçelendirmesi esastır.)

3. Uzun soluklu savaşlar; devletlerin siyasi olarak karmaşa yaşaması, askeri düzenin bozulması ve devlet hazinesinin eksilmesine yol açarak devlet nizamının zarar görmesine sebep olmuştur.

4. Fetih siyaseti devam ettirilirken siyasi ve askeri olumsuzluklar yaşanmıştır.

5. Her öğrenci kendi tasarım yeteneği doğrultusunda zaman dizini oluşturacaktır.

Etkinlik No.: 2

1. İran, Avusturya, Lehistan, Rusya, Venedik

2. Selçuklu, Roma, Bizans, Abbasi

3. Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Hırvatistan, Sırbistan, Bosna-Hersek, Slovenya, Romanya, Kosova, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti

4. Avusturya'ya karşı yapılmıştır. 1683 yılında yapılan Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanması ile Batı'da büyük oranda toprak kaybı yaşanmıştır. Bu durumda devletin yeni bir sürece girmesine yol açmıştır.
(Öğrencinin vereceği cevabı gerekçelendirmesi esastır.)

5. Siyasi olarak en geniş sınırlara ulaşılmış fakat devletin işleyişinde bozulmalar yaşanmıştır. Geniş sınırlara ulaşılmış olması devlet sisteminin bütün yönlerinin olumlu özellikler gösterdiği anlamını taşımamaktadır.

Etkinlik No.: 3

DEVLET ADI	İTTİFAK GEREKÇESİ
AVUSTURYA	Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyıldaki en büyük rakibi ve başka devletlerle ittifak kurmasına neden olan devlet.
LEHİSTAN	Kutsal İttifak'ta yer alan ve Osmanlı topraklarına yaptığı saldırılardan dolayı Osmanlı Devleti'nin Ukrayna Kazakları ile ittifak kurmasına neden olan devlet.
PORTEKİZ	Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılda en büyük rakibi olmasına rağmen 17. yüzyılda Safevi Devleti'nin Basra ve civarına yaptığı saldırılardan dolayı kısa süreliğine ittifak kurduğu Avrupa devlet.
RUSYA	Viyana Bozgunu'ndan sonra güçlenen ve Karadeniz'de Azak Kalesi'ni alarak Osmanlı Devleti'nin bundan sonra en büyük rakibi olacak ve farklı ittifak arayışları içerisine girmesine sebep olacak olan devlet.
SAFEVİ	Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki fetihlerinin aksamasına neden olan ve fırsatını buldukça Haçlılar ile ittifaktan çekinmeyen fakat 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan sonra Osmanlı'ya yaşamayan devlet.
VENEDİK	Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki en büyük rakibi olan ama Osmanlı'daki ticari imtiyazlarını da gözeten fakat Kutsal İttifak Savaşları'nda yer alarak çıkarcı ve güvensiz davranan devlet.

Etkinlik No.: 4

1. Avusturya
2. Safevi
3. Azak Kalesi
4. Salankamen
5. Rusya
6. Kutsal İttifak
7. Malta
8. Tökeli İmre
9. Fransa
10. Girit
11. İkinci Viyana
12. Karlofça
13. Otuz Yıl Savaşları

Etkinlik No.: 5

1. 1648 Westphalia Antlaşması'ndan sonra Avrupa'daki mezhep savaşları son bulmuş, devletler sisteminde yeni bir dönem başlamış, dünya ve uluslararası ilişkiler yeni bir sürece girmiştir. Her devletin kendi egemen olduğu sınırlar içinde mutlak bir güce sahip olması ve bu gücün diğer devletlerce de tanınması anlayışı uluslararası ilişkiler kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 1648 Westphalia Antlaşması ile Avrupa'daki devletlerin sınırlarında değişiklikler yaşanmıştır. Yeni siyasi sınırların çizilmesi, o toprak parçası üzerinde yaşayan insanların ileride adına milliyetçilik diyeceğimiz güçlü bir aidiyet duygusu geliştirmesini sağlamış ve ulus-devlet yapıları güç kazanmaya başlamıştır. Güçlü ordulara duyulan ihtiyaç nedeniyle paralı askerlik sistemi sona ermiş ve krallar kendilerine ait daimî ordular kurmaya başlamıştır.

2. 1648 Westphalia Antlaşması ile kilisenin kral üzerindeki etkisi zayıflamış, egemenlik dinî otoriteden doğrudan kralın yetkisine geçmiştir. Böylece siyasi sistemdeki ikili yönetime son verilerek teokratik düzen yerini laiklik denebilecek bir yönetim anlayışına bırakmıştır.

3. Din ekseninden uzak ve kanun üstünlüğü esasına dayanan devletler 1648 Westphalia Antlaşması'ndan sonra kurulmaya başlamıştır. Bu nedenle Antlaşma'yı günümüz modern devletlerinin kurulması açısından bir başlangıç olarak kabul edebiliriz.

Etkinlik No.: 6

Birey ya da toplumla ilişkileri düzenleyecek, kapsayıcı kurallar koyma yetkisine sahip siyasi yapı
Modern devlet

Devlet yönetiminin dinî inanışlardan uzak tutulması gerektiğini savunan anlayış
Sekülerizm

Din ve vicdan özgürlüğü olduğu için herkesin inandığı dinin gereklerini yerine getirme özgürlüğüne sahip olması
Sekülerizm

Bölünmemiş, tek bir iktidar merkezinden yönetilme durumu
Modern devlet

Merkezî otoritenin tek bir anayasa ile sağlandığı ve merkezde tek bir ordunun bulunduğu yönetim şekli
Modern devlet

Dinî kurumların siyasete karışmasının yasaklanması
Sekülerizm

1. Voltaire'in sözü imparatorluk düzeninin çöküşüne işaret etmektedir. Avrupa'da modern devlet ve sekülerizm kavramlarının yaygınlaşmasıyla beraber merkezî otoritesi güçlü, dinî uygulamalardan uzak ve kanun üstünlüğü ile yönetilen siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Bu da Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu gibi çok uluslu imparatorlukların yıkılmasına ve teokrasiden uzak ulus devletlerin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 7

1. Coğrafi Keşiflerle dünya ticaret yollarında çok önemli değişiklikler oldu. Tarihi İpek ve Baharat yollarının önemi azalırken ticaret daha çok açık denizler üzerinden yapılmaya başlandı. Okyanuslara kıyısı olan bazı şehirler ticaret merkezi haline geldi. Ticaretin karalar ve iç denizlerden daha çok açık denizlere taşınmasıyla ticaret vasıtalarında da önemli gelişmeler yaşandı.

2. Coğrafi Keşiflerle yeni ticaret yollarına hakim olan batılı devletler dünyanın her yerinde sömürge yönetimleri oluşturdular. Sömürgelerinden ülkelerine getirdikleri değerli maden ve eşyalarla zenginleşen bu ülkelerde merkezi krallıklar güçlendi. Sürecin sonunda denizaşırı imparatorluklar ortaya çıktı.

3. Harita 1'deki şehirler İpek ve Baharat yolları üzerinde oldukları için Coğrafi Keşifler öncesinde dünya ticaretinin merkezinde bulunuyorlardı. Harita 2'de dünya ticareti okyanuslara taşındığı için bu yollar üzerindeki ticaret şehirleri ön plana çıkmıştır.

4. İpek ve Baharat yolları Osmanlı ülkesinden geçmekteydi. Ticaret yolları Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynaklarındandı. Coğrafi Keşifler ile ticaret yolları okyanuslara taşınınca Osmanlı Devleti önemli ekonomik kayıplar yaşamıştır.

5. İngiltere'nin dünyanın dört bir tarafında sömürgeler elde ederek oluşturduğu gücü yansıtan bir ifadedir.

Etkinlik No.: 8

1. **Kadırga:** İnce, uzun yapısı ve alçak bordası sayesinde manevra kabiliyeti yüksek, kürekli, iç denizlerde kullanılmak için tasarlanan bir gemi türüdür.
Kalyon: Rüzgarlı havalarda yelkenle, yeterli rüzgar olmadığında kürekle yol alabilen bordası yüksek, diğer gemilere göre daha çok personel, askeri teçhizat ve yük taşıyabilen, okyanuslara dayanıklı bir gemi türüdür.

2. XVI. yüzyıl sonlarından itibaren korsanlık amacıyla Akdeniz'e gelen İngiltere ve Hollanda'nın kalyonları, kadırgalara üstünlük sağlayarak Akdeniz'e hâkim olmaya başlamıştı. Girit kuşatmasında Venedik kalyonları karşısında Osmanlı kadırgalarının yetersiz kalması sonucu Osmanlı devlet adamları kalyon inşasına karar vermiş ve böylece kadırgadan kalyona geçiş süreci Osmanlı donanması için de başlamıştır.

3. Sahip olduğu coğrafya sebebiyle hâkimiyet stratejisinin daha çok iç denizlere yönelik olması. Coğrafi keşiflerden önce aktif olarak kullanılan ticaret yollarının Osmanlı ülkesinden geçiyor olması nedeniyle devlet adamlarının farklı arayışlara yönelmemesi. Gemi yapım teknolojisi ve denizcilik bilgisinin yetersizliği. Açık deniz tecrübesine sahip denizcilerin olmaması.

4. Coğrafi Keşiflerle İpek ve Baharat Yollarının etkinliği azalınca Osmanlı Devleti ekonomik açıdan önemli kayıplar yaşamıştır. Ekonomik anlamda yaşanan zorluklar siyasi yapıya da olumsuz olarak yansımıştır. Siyasi ve ekonomik anlamda yaşanan zorluklar küresel ve bölgesel manada Osmanlı Devleti'nin etkisinin giderek azalmasına sebebiyet vermiştir.

Etkinlik No.: 9

1. 17. yüzyılda Osmanlı Devleti ilk defa büyük oranda toprak kaybettiği için 18. yüzyılda kaybettiği bu toprakları geri alarak, eski gücüne kavuşmak isteyecektir. Ayrıca toprak kayıplarının sebeplerini araştırarak ıslahatlar yapacaktır.

2. Rusya'nın Karadeniz'e inerek oradan boğazları ele geçirip, sıcak denizlere inme isteğidir.

3. Rusya, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışma olanağı bulmuştur.

Etkinlik No.: 10

1. Rusya, sıcak denizlere inmek için iki güzergahı kullanabilirdi. Bunlardan birincisi İstanbul ve Çanakkale boğazları, diğeri ise Baltık Denizi'dir. Bunlardan en avantajlı güzergah ise Baltık Denizi'ne göre çok daha kısa olan İstabul ve Çanakkale boğazlarının ele geçirilmesidir.

2. Rus donanmasının Baltık denizini kullanarak Akdeniz'e inip Osmanlı donanmasını yakması Çar I. Petro'nun sıcak denizlere inme politikasının kısmen gerçekleştiğini göstermektedir.

3. Osmanlı Devleti'nin Avusturya ile olan ilişkilerinde; Karlofça Antlaşması sonrası Avrupa'daki üstülüğünü kaybetmesi, Pasorofça Antlaşması sonrası Avusturya'nın konsolosluk açma hakkı ve ticari imtiyaz elde etmesi, Osmanlı'nın Avusturya karşısında siyasi ve ekonomik anlamda güç kaybettiğini göstermektedir. İran ile olan ilişkileri ise Kasr-ı Şirin Antlaşması sonrası gel gitler yaşanarak Kerden Antlaşması ile tekrar eski haline dönmüştür.

Etkinlik No: 11

1. Kilise ve Papalığın güçlenmesinin temel nedeni, feodal sistemin Orta Çağ Avrupası'nda yaygın olmasıdır. Kilise ve Papalık, özellikle parçalanmış bir siyasi yapının oluşmasından faydalanarak güçlenmişti. Ayrıca halkın gözünde ilahi gücün tek temsilcisi Kilise ve Papalıktı. Bu nedenle ruhani otoritenin tek gücü olarak ortaya çıkmış olan Kilise ve Papalık bu anlayıştan faydalanmış, Avrupa toplumundaki sosyal, ekonomik ve siyasi gücünü artırmıştır.

2. Avrupa'da hükümdarlar Kilise ve Papalığın onayını almak zorunda kalmışlardır. Ruhani otoritenin onayı, siyasi otoritenin halk tarafından kabul edilmesini, yani meşruiyetini sağlamıştır.

3. Kilise ve Papalığın Almanya'da dinî, sosyal ve ekonomik alanda etkisini arttırması prensliklerin istedikleri güce ulaşmalarında önemli bir engel olarak görüldüğü için reform hareketlerini desteklemişlerdir.

4. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda gerekçelerini ortaya koyarak öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

5. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda gerekçelerini ortaya koyarak öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

Etkinlik No: 12

1. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda gerekçelerini ortaya koyarak öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

2. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda gerekçelerini ortaya koyarak öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

Etkinlik No: 13

1. İç parasal istikrarsızlığa sebep olmuştur. Piyasada üretilen malın azalmasıyla fiyatlar artmış ve enflasyon ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda akçenin gram gümüş değeri düşürülmüştür.

2. Avrupa'dan Osmanlı piyasasına bol miktarda para girmiş ve mali dengeleri alt üst etmiştir.
Avrupa ve Akdeniz ülkelerine giren büyük miktardaki değerli maden, geniş ölçüde fiyatlarda dalgalanmalara ve para birimlerinde önemli değer kayıplarına yol açmıştır. Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde yer alan İpek ve Baharat Yolları'nın önemini kaybetmesiyle ekonomik kayıp yaşanmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Osmanlı Devleti'nin toprak sisteminin bozulması, üretimin azalması ve uzun süren savaşlar, bu dönemde merkezî yönetim politikalarında değişikliğe sebep olmuştur. Taşrada yöneticiler vergi gelirlerine el koymuş, eyaletlerde isyanlar çıkmış, merkezî yönetimin gücü azalmıştır. Hem askerî giderlerin artması hem de vergilerin yeterince toplanamaması sonucunda devlet hazinesi büyük açık vermiştir.

Etkinlik No: 14

1. Öğrencinin bilgi birikimini kullanarak öznel cevaplar vermesi ve çıkarımlarda bulunması beklenir.

2. XVII. yüzyılda tımar sisteminin bozulmasına bağlı olarak tımarlı sipahi sayısı da azaldı. Devşirme sisteminin bozulması, usulsüz kayıt yapılması ve yeniçerilerin merkezde tüfekle donatılıp güçlenmesiyle birlikte yeniçeri sayısı arttı. Sipahilerin ateşli silah eğitimine ayak uyduramaması sonucunda ise ateşli silahlar kullanabilen saruca ve sekban paralı askerleri orduya katıldı.

3. Sipahiler verilen tımar karşılığında savaş zamanı orduya dâhil olan atlı askerlerdir. Evlenebilirler ve toprakla uğraşabilirlerdi. Daha çok geleneksel silah kullanmışlar ve ateşli silahlara uyum sağlayamamışlardır. Yeniçeriler ise Osmanlı Devleti'nin düzenli ordusunu teşkil eden, büyük çoğunluğu XVI. yüzyılda ateşli silah kullanabilen profesyonel askerlerdir. Evlenemezlerdi ve sadece askerlikle meşgul olmaları gerekirdi. XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan usulsüzlükler Yeniçeri Ocağı'nda bozulmalara neden olmuştur. Yeniçeriler evlenip çoluk çocuğa karışmışlar, tarım ve ticaretle uğraşarak askerlik ve talimden uzaklaşmışlardır.

4. Öğrencinin bilgi birikimini kullanarak öznel cevaplar vermesi ve çıkarımlarda bulunması beklenir.

Etkinlik No: 15

1. Osmanlı Devleti'nde matbaanın gelişememesi; basılı kitaba talebin olmaması, kitapların pahalı olması ve kâğıt kalitesi vb. tekniklerin gelişmemesi gibi sebeplerle açıklanabilir. Ayrıca matbaa kurma hakkının devletin tekelinde olması da sivil bir pazarın gelişimini engellemiştir. Kısacası o dönemde Osmanlı Devleti'nde matbaanın gelişmesini ve yaygınlaşmasını mümkün kılacak sosyoekonomik şartlar oluşmamıştır.

2. Dinî düşüncenin matbaanın kurulması ve gelişimine karşı olumsuz bir etkisinden bahsedemeyiz. Aksine piyasa dengesi gözetilerek hattat veya müstensihlerin mesleki kazançlarının azalmaması için dinî kitapların basımına müsaade edilmemiştir. Gerçi müstensihlerin siyasi gücünün matbaanın gelişimini engelleyecek kadar olmadığı da açıktır.

3. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

Etkinlik No: 16

1. Arazi fiyatları ve bu araziyi işlemek için gerekli hayvan gücünün temininde yaşanan zorluklar; köylü nüfusunu geleceğini tarıma bağlama konusunda ümitsizliğe düşürmüştü. Şehir ve köylerde yaşayan genç ve dinamik nüfus için en önemli yükselme araçlarından biri olan askeriye (yönetici) kanalında, XVI. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren ciddi bir tıkanma yaşanmaya başlamıştı. Bu dönemde tımarlı sipahilerin sayısında ve etkinliğinde azalma görülmeye başlamıştı. Medrese tahsilini bitirenlere kadılık, naiplik, müderrislik, imamlık vb. vazifeler verilerek devlet yönetiminde söz sahibi olmaları sağlanıyordu.

2. XVI. Yüzyılda ortaya çıkan büyük sosyal gerginliklerin yaşandığı ve asayişin bozulduğu yerler anlamına gelir. Aynı zamanda isyanın çıktığı yerlerde vergi geliri yüksek verimli tımar topraklarının olduğu ve arazi ile bu araziyi işlemek için gerekli hayvan fiyatlarında hızlı arttışın olduğu yerlerdir.

3. Öğrencinin bilgi birikimi doğrultusunda öznel cevaplar vermesi beklenmektedir.

Etkinlik No.: 17

1. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Sudan, Mısır, KKTC, GKRY, Gürcistan, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Moldova, Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk, Makedonya, Bosna Hersek, Kosova" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "milliyetçilik akımının etkisi, büyük güçlerin sömürge arayışı ve sömürgecilik rekabeti, Rusların Panslavizm politikası ve sıcak denizlere inme isteği, Osmanlı siyasi ve askerî yapısında yaşanan zafiyetler" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "denge politikası, siyasi reform ve yenilikler, çok yönlü diplomasi çabaları, askerî yapıda yenilikler ve askerî teknolojinin geliştirilmesi, caydırıcı askerî operasyonlar, etkili istihbarat faaliyetleri, sanayi üretimine geçiş ve ekonomik kalkınma, hukuksal düzenlemeler" vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Osmanlı Devleti'nin; siyasi yapısının kökünden değişeceği, siyasi ömrünü yakında tamamlayacağı, uzun vadeli yeni bir siyasi strateji geliştireceği" vb. farklı cevaplar verilebilir.

5. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Türkiye Cumhuriyeti'nin Balkan, Kafkas ve Kuzey Afrika ülkeleri ile siyasi, askerî, iktisadi, kültürel vb. alanlarda işbirliği yapması" vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.: 18

1. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Rusya, Bulgaristan, Yunanistan, İngiltere, Fransa, İtalya, Avusturya-Macaristan, Almanya" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Osmanlı Devleti merkezî otoriteyi güçlendirmek, hukuksuzlukları engellemek, dış baskıları önlemek gibi gerekçelerle çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler sonucunda devletin merkezî yapısı ile hukuk düzeni güçlenmiş ancak iç ayaklanmalar ve dış baskılar daha da çok artarak büyük toprak kayıpları yaşanmıştır" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin araştırma yeteneğine, bilgi birikimine bağlı olarak "Osmanlı Devleti, mücadele ettiği güçlü devletler karşısında içeride ve dışarıda büyük kayıplar vererek başarısız olmuştur. Osmanlı Devleti'nin sürekli toprak kaybetmesi, borçlarını ödeyememesi ve büyük güçlerin emperyal hedefleri doğrultusunda yakın zamanda yıkılması çok muhtemel gözükmektedir" vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.: 19

1. **Tablo-1:**
XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin maruz kaldığı savaşları sebep ve etki açısından değerlendirme
Sebep: 1815 Viyana Kongresi'nde, bağımsızlık yanlısı isyanların bastırılacağına dair karar alınmış olmasına rağmen Avrupalı devletler ve Rusya, Rumları Osmanlı Devleti'nden bağımsız olmak için destekledi.
Sebep: Rusya'nın Osmanlı toprakları üzerindeki emperyalist emelleri, İngiltere ve Fransa'nın emperyalist çıkarlarıyla çeliştiği için bu iki devlet Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldı.
Sebep: Prusya'nın elde ettiği zaferlerle Avrupa'daki güç dengesini kendi lehine değiştirmesi Fransa ve İngiltere'yi rahatsız

CEVAP ANAHTARLARI

etmişti. Prusya'ya karşı Rusya'yı kendi yanlarına çekmek için 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda (93 Harbi) tarafsız kaldılar.
Etki: Osmanlı Devleti, Avrupalı devletler ve Rusya'nın Rum İsyanı'na müdahil olması dolayısıyla Yunanistan'a bağımsızlık vermek zorunda kaldı.
Etki: Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin yanında yer alması, Rusya'nın emperyalist gayelerine karşı Osmanlı Devleti'nin dik durmasını sağladı ve Osmanlı lehinde bir barışa zorladı.
Etki: Rusya'ya karşı yanında müttefik bulamayan Osmanlı Devleti, savaşta ağır bir yenilgiye uğrayarak kendisi için çok kötü sonuçları olan bir barışa razı olmak zorunda kaldı. Ancak Rusya'nın haddinden fazla menfaat sağlaması devletlerarası dengeyi sarstı ve Osmanlı bu rekabet ortamını değerlendirerek savaşın sonuçlarını çok az da olsa hafifletti.
Osmanlı Devleti Açısından Sonuçları: 1821'de başlayan Rum İsyanı, büyük devletlerin araya girmesi ile 1829'da ilk meyvesini Yunanistan'ın bağımsızlığı olarak verdi. Kırım Savaşı esnasında küresel rekabeti iyi değerlendiren Osmanlı Devleti, Rusya'ya karşı Avrupalı devletleri yanına çekebildiği için ağır sonuçlarla karşılaşmak yerine bu savaştan kazançlı çıktı. Fakat bunun bedeli Avrupalı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışma hakkı elde etmeleri oldu. 93 Harbi'nde Rusya'ya karşı desteksiz kalan Osmanlı Devleti büyük toprak kayıpları ve ağır tazminatlar ödemek zorunda kaldı.

Tablo-2

- **Şark Meselesi tarihsel olarak hangi açılardan önemlidir?**

Büyük devletlerin kendi arasındaki rekabette Osmanlı Devleti'nin nasıl etkilendiğini anlayabilmek bakımından Şark Meselesi son derece önemlidir.

- **Şark Meselesi ait olduğu dönemde önemli olarak kabul edildi mi? Nasıl?**

Osmanlı topraklarına hâkim olma mücadelesi dönemin hemen bütün büyük devletlerinin gündeminde olmuştur.

- **a) Etki: Şark Meselesi'nden devletler nasıl etkilendi?**

Osmanlı Devleti, büyük toprak kayıpları yaşadı.
Avusturya, Fransa, İtalya, İngiltere ve Rusya gibi emperyalist devletler, Osmanlı Devleti topraklarının büyük kısmını ele geçirdi.
Osmanlı topraklarında yaşayan birçok millet, büyük devletlerin de desteğiyle bağımsızlık elde ederek kendi devletlerini kurdu.

- **b) Miktar: Hangi milletler etkilendi?**

Türkler, Araplar, Arnavutlar, Boşnaklar, Bulgarlar, Ermeniler, Makedonlar, Sırplar, Romenler, Rumlar (Yunanlar)

- **c) Dayanıklılık: Etkileri ne kadar sürdü?**

Şark Meselesi, 1071'de Türklerin Anadolu'da hâkimiyet kurmaya başlamalarıyla Avrupalılar için problem olarak ortaya çıkmış ve yüzlerce yıl varlığını devam ettirmiş bir meseledir. Ancak Türklerin bir tehdit oluşturma durumu ortadan kalkınca büyük devletler için mesele olmaktan çıkacaktır.

- **Şark Meselesi'nin günümüze etkileri nelerdir?**

Büyük devletler tarafından Şark Meselesi'nin kaynağı olarak görülen Türkiye'nin, uluslararası alanda karşılaştığı sorunlar bu meselenin günümüze etkileridir. Ayrıca Şark meselesi çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakların çoğunda yaşanan savaşlar da bölge insanı üzerinde olumsuz tesirler bırakmaktadır.

- **Şark Meselesi'nin tarihsel önemi zaman içinde nasıl değişebilir?**

Meselenin milletler, dinler ve kültürler arasında olmayıp devletler arasındaki rekabetten kaynaklandığı düşünülürse bunun derin sonuçlar bırakması önlenebilir. Devletler, birbirlerinin hak ve hürriyetlerine saygı duyarsa bu konu mesele olmaktan çıkabilir.

Etkinlik No.:20

1. Osmanlı Devleti'nin İttifak Devletleri arasında bulunması her iki taraf için de faydalı sonuçlar doğurabilirdi. Jeostratejik açıdan Almanya'nın işini kolaylaştırabilirdi. Osmanlı Devleti'nin İttifak Bloğunda yer alması, mücadele cephesini genişleteceği için Almanya'nın üzerindeki baskıyı azaltacağı gibi Almanya'nın geniş coğrafyalara ulaşmasını da kolaylaştıracaktı. Osmanlı Devleti ise bu blokta yer alarak Almanya ile kara bağlantısı kurabilir ve onun askerî teknolojik altyapısından faydalanabilirdi.

1. Sebep (Eylem)
Devletlerarası bloklaşmanın sebeplerini belirleyin.
Bloklaşma teşebbüsleri Almanya ve İtalya tarafından başlatıldı. Siyasi birliklerini sağladıktan sonra küresel rekabette hak ettiklerini düşündükleri payı almak için birlikte hareket etmek zorundaydılar. Bu yolda Almanya, İtalya ve Avusturya-Macaristan arasında savunma amaçlı bir ittifak kuruldu. Kurulan bu ittifak diğer büyük devletleri tedirgin edince ikinci blok da İngiltere, Fransa ve Rusya arasında kuruldu.
2. Sonuç (Etkisi)

- **Devletler arası bloklaşmanın sonuç veya etkilerini açıklayın.**

Bloklaşma, devletler arasındaki rekabeti derinleştirdi ve bu durum küresel çapta bir savaşla sonuçlandı.
3. Mekanizma

- **Sebepleri sonuçlara bağlayan süreci anlatın.**
- İki blok halinde gruplaşan devletler arasında küresel rekabette pay elde etme yarışı, beraberinde silahlanma yarışını doğurdu. Dünyadaki hammadde kaynakları, ticaret yolları ve pazarlara hâkim olma yarışı bu bloklar arasında bir savaşı doğurdu.

1. Ek sebepler veya alternatif sebepler varsa yazın?
Blokların oluşup genişlemesinde her devletin kendine ait sebepleri vardı. Osmanlı Devleti, oluşan bloklara karşı muhtemel toprak kaybını önlemek ve kaybettiği topraklarını geri kazanmak istiyordu. Trablusgarp'ı Osmanlı'dan gasp etmiş olan İtalya, Osmanlı'nın İttifak Devletleri bloğuna girişini kabul etmemiş ve bunun gibi başka gerekçelerle İtilaf Devletlerine geçerek taraf değiştirmişti. Almanya'nın güçlenmesinden rahatsız olan Fransa ve İngiltere, Rusya'yı yanlarına çekerken her birinin kendine has sebepleri vardı. Örneğin Rusya Avusturya aleyhine Balkanlar'da egemen olmak istiyordu.
2. Osmanlı Devleti'nin bloklardan birine girmeyi tercih etmesinin, sebep sonuç ilişkisinden öte karşılıklı bir değişim (korelasyon) durumu olup olmadığına dair kanıtlarınız var mı? Açıklayın.
Bloklaşma konusunda Osmanlı Devleti önünde üç yol vardı: tarafsız kalmak, İttifak Bloğu ya da İtilaf Bloğunda yer almak. Osmanlı yöneticileri, savaşta tarafsız kalmanın devlet için daha ağır sonuçlara yol açacağını, İngiltere ve Rusya karşısında devletin savunmasız kalacağını düşündüğü için oluşan yeni güç dengesinde kendilerine yer kazanmaya çalıştılar. İtilaf Devletleri Osmanlı'nın kendi bloklarında yer almasını istememişti. Osmanlı yöneticileri de kendilerini İttifak Devletleri arasında yer almak zorunda hissetti. Bu açılardan bakıldığında tarafların konumlanışı, birbirlerinin takındıkları tutuma göre değiştiği, bir korelasyon olduğunu göstermektedir.

Etkinlik No.: 21

1. Kavalalı Mehmed Ali Paşa Zeki, hırslı, kurnaz, çalışkan, reformist, kendi menfaatlerini devletinin menfaatleri üzerinde tutan, okuma yazma bilmeyen, büyük emelleri uğruna sonuçlarını düşünmediği siyasi ve askeri hamleler yapan, önceleri bir asker, komutan daha sonra da askeri ve siyasi kabiliyetleri nedeniyle kısa süre içinde Mısır'a vali olarak atanan bir şahsiyetti.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Osmanlı'da liyakat için eğitim ve yetenek önemlidir. Fakat okul eğitimi almamış çok yetenekli kişilere de devlet kademelerinde görev verilmiştir. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak küçük bir gemi reisliğinden Osmanlı Devleti'nde kaptan-ı deryalığa yükselen Barbaros Hayreddin Paşa vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Mehmet Ali Paşa Mısır'ın farklı yerlerinde okullar açtı, sulama kanalları açtırarak tarımsal üretimi artırdı, tarımsal ve hayvansal ürünleri işleyen iplik, şeker, bez, deri fabrikaları ile ordunun ihtiyacını karşılayacak silah ve mühimmat fabrikaları açtı. Endüstri, ticaret ve ziraat alanında geliştirdiği üretim, tekel sistemi ve sıkı takip politikaları sayesinde Mısır hazinesinin yıllık gelirlerini artırdı. Fransızların desteği ile bağlı olduğu Osmanlı Devleti'ne yardım edecek güçte modern bir ordu kurdu. Mehmed Ali Paşa'nın en büyük amacı Osmanlı Devleti'nin merkezini ele geçirip, tahta çıkarak kendisinden sonra oğullarının saltanatını güvenceye almaktı. Amaçlarına ulaşmak için yapmış olduğu siyasi ve askeri hamleler Osmanlı merkezi yönetimini derinden sarstı. Merkezi bir devlet yapısına sahip olan Osmanlı Devleti'nin otoritesi sarsıldı, askeri ve siyasi açıdan bir valisiyle baş edemeyecek derecede güçsüzleştiği ortaya çıktı.

4. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın sahip olduğu ekonomik ve askeri gücü bağlı bulunduğu devlete karşı isyan ederek zayi etmesi, elinde bulundurduğu gücü kontrol edemediğinin göstergesidir. Mehmed Ali Paşa'nın bu durumu, iyi amaçlar uğruna kullanılmayan bir gücün güç olmadığına, aksine devlet yönetim mekanizmalarına çok büyük zararları olduğuna bir kanıttır.

5. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak Osmanlı payitahtını ele geçirip padişah olmak istedikleri şeklinde vb. farklı cevaplar verilebilir.

6. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak Osmanlı Devleti uluslararası arenada daha güçlü bir devlet olurdu, Rusya, İngiltere ve Fransa'ya karşı gerçekleştirdiği askeri mücadelelerde başarılı olurdu, halk ekonomik anlamda daha az sıkıntı yaşardı vb. farklı cevaplar verilebilir.

7. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak: ya devlet başa ya kuzgun leşe devletleri yıkan tüm hatanın altında, nice gururun gafleti yatar, ihanetin büyüğü küçüğü olmaz vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.: 22

1. Mısır Sorunu'nda Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana tavır sergileyen devletlerin politik gerekçeleri kendi ülkelerinin çıkarlarını korumak istemeleridir. Devletler arası ilişkilerde belirleyici faktör siyasi ve ekonomik çıkarlardır. Jeostratejik açıdan Mısır ve Suriye de zayıf bir Osmanlı yönetimini güçlü bir yönetime yeğleyen devletler, menfaatlerine uygun olduğu için Osmanlı'nın toprak bütünlüğünden yana politika izlemişlerdir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak devletlerin çıkar ilişkileri, çıkar çatışmaları veya çıkarları nedeniyle Osmanlı Devleti'yle yaptıkları uzlaşmalar örnekler vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak fermanın okunması sırasında Mehmed Ali Paşa ve çevresindeki devlet erkanının tavırlarındaki rahatlığı, boş vermişliği, merkezi yönetimi ciddiye almama durumlarını 2 No. lu görselde okuyabilir, yorumlayabilir vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Osmanlı Devleti'nin Mısır Sorunu'nun çözümünde İngiltere, Fransa ve Rusya'dan yardım talep etmesi siyasi bir risktir. Çünkü Mısır Sorunu'ndan kısa süre önce 1829 da İngiltere, Fransa ve Rusya birlikte Yunanistan'ın lehine Navarin'de Osmanlıları ağır bir yenilgiye uğratmış, Osmanlı donanmasını yakmışlar, Yunanistan'a bağımsızlığını kazandırmışlardı. Ruslar Osmanlı topraklarını işgal etmiş, Fransız komutan Napolyon ise kısa süre önce Mısır'ı işgal etmişti. Fırsatlar açısından değerlendirirsek Osmanlı Devleti Ruslarla müttefik olup İngiltere ve Fransa'ya karşı denge siyaseti izlemiş, Mehmed Ali Paşa'nın toprak bütünlüğüne zarar vermesi durumunda bu devletlerin bölgedeki menfaatlerinin etkileneceğini göstermiş ve bir süre daha varlığını devam ettirmiştir.

5. Öğrencinin bilgi birikimine ve araştırma yeteneğine bağlı olarak farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No: 23

1. Rusya'nın bu tarihte Avrupa siyasetinde son derece etkili olduğu görülmektedir. Rusya'nın bir ayağı Kafkasya'da diğer ayağı Orta Avrupa üzerinde görülmektedir.

2. Osmanlı Devlet'inin bu tarihlerde bir taraftan Yunanistan ile uğraştığı diğer taraftan da Balkanlardaki hareketliliğe kulak verdiği görülmektedir. Özellikle Bulgaristan üzerinden Rusya'nın Balkanlar'da yayılmacı politikalar izlediği anlaşılmaktadır. Ancak Osmanlı Devleti baştan sona askerî üniforma içerisinde ve silahlı duruşuyla Rusya'ya karşı koymaktadır.

3. Bu tarihlerde Avrupa siyaseti son derece hareketlidir. Rusya'nın yayılmasına karşılık Avusturya gibi bazı Avrupalı devletlerin cephe aldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti bir taraftan Yunanistan'la uğraşmakta diğer taraftan da Balkanlardaki hareketliliği takip etmektedir. Almanya Fransa kavga halindedir. İngiltere olayları dışardan izlemektedir.

Etkinlik No.:24

1. Eşitlik, özgürlük, mülkiyet, güvenlik, baskıya karşı direnme, yasalar önünde eşitlik, düşünce, din inanç basın özgürlüğü, haksız yere tutuklanmama, yönetenlerden hesap sorabilme, vergide adalete dayalı eşitlik.

2. Fransa, katı bir mutlakiyetle yönetilmekteydi. Kral, ülkenin yönetiminde mutlak söz sahibiydi. Toplumsal eşitsizliğe dayanan yapı nedeniyle kral ile halk arasındaki ilişkiler kopma noktasına gelmişti. Fransa'da halk, genel olarak ayrıcalıklı (din adamları ve soylular) ve ayrıcalıksız (burjuvalar ve köylüler) olmak üzere iki sınıfa ayrılıyordu. Vergi ve adalet sisteminde de bir adaletsizlik söz konusuydu. Fransız İhtilali ile birlikte ulusa dayanan bir yönetim kurulmuş, toplumsal eşitlik vergi ve adalet konularında eşitlik sağlanmaya çalışılmış böylece devlet ve millet barışmıştır.

3. İmparatorluklar, farklı milletlerin bir arada yaşadığı ancak genellikle kurucu milletin daha ayrıcalıklı olduğu yapılardı. Toplumsal eşitlik bu ayrıcalığı kaldırdığı gibi ulus-devlet anlayışı imparatorluklar içindeki her milletin kendi devletini kurmasının da önünü açmıştır. Bu da doğrudan imparatorlukların parçalanması demekti. Halkın egemenliği ise monarşilerin yani hükümran ailelerin sonu anlamına gelmektedir.

4. Toplumsal eşitliğe dayanan halkın egemenliğine dayalı ve hesap veren bir yönetim istemektedirler.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 25

1. Üretimde insan gücünün yerine makinalar kullanılmaya başlanmış bu sayede daha çok ürün üretilmiştir. Ham madde ihtiyacı artmış, devletlerin ekonomi anlayışlarında büyük değişimler olmuş ve zengin bir kesim ortaya çıkmıştır.

2. Kadınlar ve çocuklar, erkeklerin yanında çalışma hayatına girmiştir. Fabrikalar şehirlerde kurulduğu için kırsal bölgelerden kentlere bir göç hareketi başlamıştır. Fabrikaların çevresinde yeni yerleşim yerleri oluşmuş bu yerleşimler nedeniyle çarpık kentleşme ortaya çıkmıştır. Fabrikaların ortaya çıkardığı kirlilikler nedeniyle çevre sorunları baş göstermiştir.

Etkinlik No.:26

1. Fransız İhtilali sonrasında paralı asker yerine vatandaş ordularının seferber edilerek millî ordu oluşturulması, dönemin çok uluslu imparatorluklarını özellikle de Osmanlı Devleti'nin birliğini tehdit etmiştir. Farklı etnik grupları ve dinleri barındıran Osmanlı Devleti, ulusal bağımsızlık hareketlerini önlemek ve devletin birliğini sağlamak için ulus-devlet modelindeki düzenlemeleri gelenekleriyle bağlantılı olarak farklı şekillerde uygulamaya koymuştur. Anayasal sisteme geçiş (Tanzimat Fermanı, Meşruti Yönetime Geçiş, Kanun-i Esasi), zorunlu askerî sisteme geçiş (Yeniçeri ordusunun kaldırılması, Nizam-ı Cedit, Asakir-i Mensure-i Muhammediye, Kur'a Nizamnamesi), zorunlu eğitim, nüfus sayımları gibi uygulamalardır.

2. Bu süreçte Yeniçerilerin devlet içerisinde zapt edilmez bir güruh olması, onların yerine modern bir ordu kurulmasını engellemiştir. Yeniçeri ordusu büyük güçlüklerle kaldırıldıktan sonra Osmanlı ordusunun gittikçe büyüyen asker ihtiyacını karşılamak önemli bir sorun hâline gelmiştir. Farklı dil ve kültüre sahip halk gruplarını vatandaş olarak eğitip onlara ortak bir kimlik kazandırmak ve bu şekilde imparatorluk içinde baş gösterebilecek ulusal hareketleri önlemek için kararnameler yayınlandı. Fakat Müslümanlar ve gayrimüslimler arasındaki gerginlikler, verilen muafiyetler çıkarılan kararnameleri işlemez hâle getirmiştir. Nüfus sayımının yapılmamış olması, askerlik yükümlülüğüne sahip olan kişilerin tespitini zorlaştırmıştır. Rusya ve Avusturya imparatorluklarında da özellikle farklı dil ve kültüre sahip halk grupları olmasına rağmen aynı dine mensup olmaları Osmanlıdaki gibi sorunlara yol açmamıştır. Osmanlı Devleti'nin sanayi tabanının olmaması, askerî teknolojideki yetersizlikler ve altyapı eksikliği; oluşturulan yeni ordunun tam kapasite ile örgütlenmesini engellemiştir. Diğer imparatorluklarda bu sorun olmadığı için zorunlu askerliğe geçiş süreci uzun sürmemiştir. Yine nüfus sayımlarının diğer imparatorluklarda da güvenilir şekilde yapılmaması insan gücü eksikliğini beraberinde getirmiştir.

3. Modern ulus-devletlerin kurulmasında zorunlu askerlik sistemi ile oluşturulan millî ordular, beraberinde artan bir savaş baskısını getirmiştir. Devletin birliği için daha güçlü bir ortak kimliğin etrafında toplanılmasıyla yurttaş askerliği zorunlu hâle gelmiştir.

Etkinlik No.: 27

1. Olumsuz etkilemiştir. Farklı etnik grupları ve dinleri barındıran Osmanlı Devleti'nin birliği tehlikeye girmiş, devlet içinde ulusal hareketler baş göstermiş, ulus-devletlerin karşısında askerî başarı kazanamamıştır.

2. Ulus-devlet modelinde en önemli unsur, millî bir ordu düzenlemesidir. Bunun için farklı statülere bölünmüş tebaalıktan eşit vatandaşlığa geçiş şarttır. Yani devleti oluşturan toplulukların aralarındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırarak ortak bir anayasa önünde eşit hak ve görevlere sahip kendini yaşadığı devletle özdeşleştiren vatandaşlara dönüştürmek amaçlanır. Bunun için devlete bağlı bir okul sistemi yani zorunlu temel eğitim e ve meşruti yönetime geçiş gibi uygulamalara gidilmiştir.

3. Küresel terörizm, deprem, sel gibi doğal afetler, kaçak göçmenler ve sınır güvenliği, uluslararası organize suç örgütleri, korsanlık, siber savaş, tehdit olarak tanımlanan aktörlerin finansal takibi gibi sebeplere bağlanmıştır.

4. Savaşlar, devletlerin tekelinden çıktığı ve devlet dışı aktörlerin de müdahil olduğu, asker olanla sivil olanın birbirine karıştığı, başlangıcı ve bitiş zamanı kestirilemeyen zafer ve mağlubiyet kavramlarının muğlaklaştığı bir durum olarak görülmektedir. Önümüzdeki yıllarda "Güçlü Ordu, Güçlü Türkiye" ideali ile hareket eden Türk Silahlı Kuvvetleri olmalıdır. Verimliliği en az kaynak(personel, silah/teçhizat, para, zaman) ile azami çıktı alabilen, küresel güvenlik ortamındaki değişimleri takip edebilen ve geliştirebilen, yüksek askerî teknoloji geliştirmek için savunma sanayii ile iş birliği yapabilen bir ordu olmalı.

Etkinlik No.: 28

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*İnanç farkı gözetilmediğine, inançlara saygı gösterildiğine…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Merhametli, şefkatli, yardımsever, empati kuran, duygusal…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Sevgi, saygı, sosyal adalet, yardımseverlik, sorumluluk, vefalı olma, kimsesizlere ve yaşlılara değer verme…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Kurumumuzun adı İyilik Sağlık Hayır Kurumudur. İyilik Sağlık Hayır Kurumu; sürdürülebilir sağlık politikaları geliştirip uygulanmasını sağlamak, toplumda sağlık eşitsizliğini ortadan kaldırmak için kurulmuştur. Kurumumuz her zaman her yerde ayrım gözetmeksizin her insanın sağlık hizmetlerine kolayca ulaşabilmeleri için faaliyet göstermektedir…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.: 29

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan milletleri aynı çatı altında tutmak, Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını önlemek…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Devletin eğitim hakkını gerçekleştirmekte sorumlu olduğu, eğitim hakkının yasallaştığı, devletin eğitimin hakkının koruyucusu olduğu…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Kız öğrencilere eğitimde fırsat sunulduğuna, kız öğrencilerin eğitim imkânlarının arttığına, eğitimde kadın ve erkek eşitliğinin önemli ölçüde gerçekleştiğine …*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Sürdürülebilir eğitim politikaları geliştirilmelidir. Güncel ve çağdaş öğretim programları hazırlanmalıdır. Kişisel gelişime ve işbirlikli çalışmalara önem verilmelidir. İstatistiksel veriler iyi bir biçimde değerlendirilmelidir. Okulların teknolojik donanımları sağlanmalıdır. Okul ve aile ilişkisi daha da güçlendirilmelidir…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 30

1. İngiltere'nin; kendi politikası bakımından Balkanlarda Rusya'nın güç kazanma ihtimalini tehlikeli görmesi, Osmanlı üzerinde siyasi ve ekonomik çıkar elde etmek istemesi, Balkanlarda etkisini devam ettirmek istemesi gibi sebeplerden konferans istemiştir.

2. Fransız İhtilali sonucu yayılan milliyetçilik düşüncesi, çok uluslu bir devlet olan Osmanlıyı etkilemiştir. Avrupalı devletler Balkanlardaki Osmanlı vatandaşı olan gayrimüslim tebaayı kışkırtmışlardır. Böylece Osmanlı Devleti'ni hem iç hem de dış politikada zayıflatarak kendi çıkarlarını gerçekleştirmek istemişlerdir.

3. Osmanlı Devleti eski gücünü kaybettiği XIX. yüzyılda karşılaştığı dış sorunları (Mısır meselesi, Kırım Savaşı, Balkan sorunları) çözmek ve büyük devletlerin desteğini kazanmak istemiştir. Fransız İhtilali sonrası milliyetçilik fikrini etkisiz kılmak içinde Osmanlı Devleti vatandaşları arasında eşitlik sağlamak istemiştir. Böylece devletin güç kazanması amaçlanmıştır. Osmanlı Devleti, Tanzimat ve Islahat fermanlarında olduğu gibi Kanun-ı Esasi'de hazırlanırken Avrupalı devletlerin, iç işlerine karışmasını önlemek istemiştir.

4. Osmanlı Devleti eski gücünü kaybetmiş olup sorunlarını çözmede başarısız olunca Avrupalı devletlere taviz vermek zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti denge politikası izleyerek dış politikada güçlü olmaya çalışmıştır.

Etkinlik No.: 31

1. Fransız İhtilali sonucu ortaya çıkan düşünceler nedeniyle Osmanlı Devleti sorunlar yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nde toprak kayıplarını önlemek ve iç düzeni sağlamak amacı bu düşünce tarzlarının çıkmasında etkili olmuştur. Ayrıca ortak bir kimlik oluşturma düşüncesi de etkili olmuştur.

2. II. Mahmud, bu sözüyle Osmanlı halkı arasında din ayrımı yapılmayacağını ve dinsel özgürlüğün olduğunu ortaya koymuştur. Hükümdarın Osmanlı milleti yaratma siyasetine örnektir.

3. Fransız İhtilali sonucu yayılan düşünceler ve özellikle milliyetçilik düşüncesinin ortaya çıkardığı ulus devlet anlayışı, ırkî ve dinî olarak halkın birleşmek istememesi, Avrupalı devletlerin Osmanlı tebaasını kışkırtması ve Müslümanların sömürge altında olması etkili olmuştur.

4. Asya İslam hükümdarlarıyla işbirliği kurulmaya çalışıldı. Müslüman ahalisi kalabalık olan Afrika içlerine ve Çin diyarına elçiler gönderildi. Genel siyasetinde İslam dini mühim bir mevki tuttu. Bu siyasetin en sağlam icra vasıtası olmak üzere Hamidiye-Hicaz Demiryolunun inşasına başlanıldı.

5. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında en önemli fikir akımı Türkçülük olmuştur. Balkan Savaşlarıyla Osmanlıcılık ve I. Dünya Savaşıyla İslamcılık düşüncesi başarısız olunca istiklal mücadelesi millî duygular ile kazanılmıştır. Parçalanan çok uluslu bir devletten Türk ulus-devletine geçiş sürecinde Türkçülük akımı etkili olmuştur.

Etkinlik No.: 32

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Darbe, iktidarı görevden uzaklaştırmayı hedef alırken ihtilal kurulu düzeni değiştirmeyi hedef alır. Darbede bir grup etkin rol alırken ihtilalde geniş halk kitleleri etkindir…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Darbenin haklı gösterilmek istendiğine, darbeye karşı oluşacak girişimlerin engellenmek istendiğine…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Benzer Yönler: Devletin siyasi, askerî ve ekonomik olarak ilerlemesini engellemek. Halkın karşısına çıkarılan erlerin kandırılmasıdır. Farklı Yönler: 1876 Darbesi'nde siyasi iktidar yani padişah değişikliği gerçekleşmişken 15 Temmuz 2016'daki darbe teşebbüsü siyasi iktidarı değiştirememiştir. 1876 Darbesi, geniş halk tepkisine yol açmazken 15 Temmuz 2016'daki darbe teşebbüsüne Türk milleti sokaklara ve meydanlara koşup büyük tepki göstererek millî iradeye sahip çıkmıştır…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Darbeler demokratik gelişmeleri engeller. Devletin siyasal alanda ilerleyişini durdurur. Toplum yapısında bölünme ve parçalanmalara neden olur. Devletin uluslararası imajını zedeler. Devlet yapısı ve düzeninde kargaşa oluşturur…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.:33

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*Hak ve hürriyetlerin artacağına ve yasal güvencenin sağlanacağına inanılması. Toplumda özgürlüklerin artacağının düşünülmesi. Yönetimde adalet ve eşitlik ilkelerinin daha çok önem kazanacağının umut edilmesi. Osmanlı toplumunda kardeşlik duygusunun daha çok gelişeceğine ve bu sayede devletin ömrünün uzayacağına inanılması…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*İttihat ve Terakki Cemiyeti ideallerini gerçekleştirmek için devlet kadrolarında kendi ideallerine sahip olmayan personeli ayıklamaya başlamıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti devlet yönetiminde kadrolaşmaya gitmiştir…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak "*İttihat ve Terakki Cemiyetinin II. Abdülhamid'i halkın gözünde suçlu göstermek istediğine. İttihat ve Terakki Cemiyetinin II. Abdülhamid'i itibarsızlaştırmak istediğine. Tahtan indirilme hadisesinin sorumlusunun II. Abdülhamid olduğuna inandırılmasına…*" vb. farklı cevaplar verilebilir.

Etkinlik No.:34

1. Miktarı ve yöntemi farklı olmakla birlikte her iki dönemde de üretim devam etmektedir. Yine aynı şekilde her iki üretim tarzında da sayısı farklı olsa da insana ihtiyaç duyulmaktadır. Her iki üretim tarzında da bir eğitim söz konusudur. Üretim miktarı ve satış yerleri farklı olsa da her iki üretim tarzında da ürünlerin satışı söz konusudur.

2. Endüstriyel üretim tarzı iş hayatındaki iş yapılış şekillerini, meslek içeriklerini çalışma zamanlarını işçinin çıkarları ve taleplerindeki değişimi beraberinde getirmiştir. Yeni üretim tarzıyla birlikte "işçi sınıfı" diye yeni bir sınıf doğmuştur. Loncalar önemini kaybetmiş, "usta-çırak" ilişkisinin yerini "patron-işçi" ilişkisi almıştır. Endüstri Devrimi öncesindeki esnek çalışma süreleri yeni üretim anlayışıyla birlikte yerini "katı mesai"ye bırakmıştır.

3. Sanayi Devrimi'yle kıt ve pahalı olan üretim tarzı yerini seri ve ucuz üretime bırakmıştır. Sanayi Devrimi öncesi üretim tarzında ürünler talebi karşılamakta yetersiz kaldığı için imalat yerinde satışa sunulurken yeni üretim tarzıyla ihtiyaç fazlası ürün ortaya çıkmıştır. Bu durum pazar ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

4. El emeğinden seri üretime geçişle birlikte toprağa bağlılık azalmıştır. Fabrikalaşmayla birlikte işçiye duyulan ihtiyacın artması ve bunun sonucunda yaşanan göçlerle şehir nüfusu artmıştır. Bununla birlikte sanayileşen ülkelerde halkın genel olarak refah seviyesi yükselmiştir. Pazar ve ham madde ihtiyacının artmasına bağlı olarak sömürgecilik hız kazanmıştır. Sanayileşen ülkelerde nüfus artmıştır. İşçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Toplumlar sanayi toplumu ve tarım toplumu gibi sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

Etkinlik No.: 35

1. Endüstriyel üretime geçişle birlikte buhar gücüyle çalışan lokomotiflerin ve gemilerin yapılması ulaşımda büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bunun yanı sıra yeni yol ve kanalların açılması da ulaşımı olumlu yönde etkilemiştir. Ulaşımın kolaylaşması, uzak ülkelerden bol ve ucuz ham madde getirilmesini sağladı. Aynı zamanda üretilen malların kolayca pazarlara taşınmasını da sağlamıştır. Bu durum iç ve dış ticaretin gelişmesine olumlu katkı sağlamıştır.

2. Endüstri Devrimi ile birlikte insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından makine gücüne dayalı üretim tarzına geçilmiştir. Devrimle birlikte el emeği üretimden seri üretime geçilmiştir. Emeğin önemi azalırken sermayenin önemi artmıştır. Ev tipi atölyelerden fabrilaşmaya geçilmesi sermayenin önemini arttırmıştır. Seri üretimle talep fazlası ortaya çıkmıştır. Talep fazlasını satmak için pazara olan ihtiyaç artmıştır.

3. Geleneksel üretim tarzından endüstriyel üretim tarzına geçiş, hayat standartlarını yükseltmiştir. Sanayileşmiş ülkelerde nüfusun artmasının yanında hayat standartları da yükselmiştir. Bu ülkelerde halkın refah seviyesi yükselmiştir. Halkın talepleri büyük oranda karşılanmıştır. Nüfusu artan şehirlerde halkın altyapı, eğitim, sağlık gibi ihtiyaçları karşılanmıştır.

4. Sanayi İnkılabı'nın sonucunda iş gücüne duyulan ihtiyaç artmıştır. Sanayi İnkılabı'nın en önemli sonuçlarından biri işçi sınıfının ön plana çıkmasıdır. Sanayileşmeyle birlikte işçi sınıfı bazı haklar elde etmiştir. Sendikalaşma ve grev gibi haklar elde eden işçi sınıfı aynı zamanda çalışma koşullarında da bazı haklar elde etmişlerdir.üretim tarzından makine gücüne dayalı üretim tarzına geçilmiştir. Devrimle birlikte el emeği üretimden seri üretime geçilmiştir. Emeğin önemi azalırken sermayenin önemi artmıştır. Ev tipi atölyelerden fabrilaşmaya geçilmesi sermayenin önemini arttırmıştır. Seri üretimle talep fazlası ortaya çıkmıştır. Talep fazlasını satmak için pazara olan ihtiyaç artmıştır.

Etkinlik No.: 36

1. Harita ve metin incelendiğinde; XIX. yüzyılda İstanbul'da iletişim, tekstil, meslekî eğitim, dokuma, ulaşım, gıda, ekonomi ve ülke savunması gibi birçok alanda sanayi kuruluşları açıldığı görülür.

2. Sanayi kuruluşları kurulurken; hammaddeye yakınlık, ulaşım ve pazar imkânları göz önünde bulundurulan faktörlerdir. Bu imkânların varlığı üretim ve tüketim zincirinde maliyeti düşüreceğinden yapılacak kârı arttırır. XIX. yüzyılda İstanbul'da açılan sanayi kuruluşları açılırken deniz ve demiryolu ulaşım imkânlarının olduğu yerleşim yerlerinin tercih edildiği görülür.

3.
- Ekonomi alanında örgütlenmeye gidilmeli
- Sanayi okulları açılarak kalifiye eleman yetiştirilmeli
- İthalat ve ihracatta gümrük vergisi dengesi sağlanmalı
- Ulusal ve uluslararası sergiler açılarak sanayi ürünleri tanıtılmalı
- Sanayi ürünlerinin ucuz yoldan sevkiyatı için ulaşım imkânları geliştirilmeli

4.
- Ulaşım
- Eğitim
- Yönetim
- Tanıtım (Reklamcılık)

Etkinlik No.: 37

1. Devletlerarası ilişkilerde siyasi ve ekonomik politikalar iç içe geçmiş durumdadır. Çoğu zaman devletlerin siyasi hedefleri ekonomi politikalarını; ekonomik hedefleri de siyasi politikalarını şekillendirir. Devletlerarasındaki ilişkilerin çıkar üzerine kurulduğu düşünüldüğünde, siyasi hamlelerin ardında ekonomik hedeflerin de varlığı ortaya çıkar. Mısır sorunu, Osmanlı Devleti'ni farklı siyasi arayışlara sevk etmiş, bu süreçte Osmanlı Devleti'nin mali dengesini bozacak bir ticaret antlaşması imzalanmıştır. Verilen metin incelendiğinde hem Rusya'nın hem de İngiltere'nin Doğu Akdeniz ile ilgili siyasi ve ekonomik emellerinin olduğu görülür. Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın güçlenmesi ve Osmanlı Devleti'nden bağımsız hareket etme çabaları emperyalist güçlerin bölgeye olan ilgisini artırmıştır. İngiltere ve Rusya Osmanlı Devleti'nin bir iç meselesi olan Mısır sorunu üzerinden bölgedeki siyasi ve ekonomik hedeflerine ulaşmayı amaçlamışlardır.

2.
- Osmanlı Devleti, geniş topraklara sahip olmasına karşın sanayileşme konusundaki eksiklerinden dolayı siyasi ve mali sorunlar yaşamaktadır.
- Mısır meselesi, Osmanlı Devleti'ni dış politikada da zor durumda bırakmış, farklı arayışlara sevk etmiştir.
- Osmanlı Devleti, iç ve dış sorunlarına çare arayışı içinde olup emperyalist devletler arasında denge politikası izlemektedir.
- Osmanlı Devleti, kendi valisine söz geçiremeyecek kadar siyasi otoritesini yitirmiştir.
- Osmanlı toprakları İngiliz tüccarların açık pazarı haline gelmiştir.
- Yerli üretici ve tüccarın İngiliz tüccarları karşısında rekabet gücü kalmamıştır.
- Osmanlı Devleti iç siyasi sorunlarını çözebilmek için İngiltere'ye yeni ekonomik imtiyazlar vermek zorunda kalmıştır.

3. Bu madde ile Osmanlı sanayici ve tüccarının bir dış ülkeye satacağı üründen daha fazla gümrük vergisi alındığı görülmektedir. Bu durum Osmanlı sanayici ve tüccarının ürettiği malı dış pazarlarda satmasını zora sokmuştur. Diğer taraftan ithalatta gümrük vergisinin düşük olması dışarıdan ucuz ve bol malın Osmanlı yurduna girmesini sağlayacaktır. Yerli üretici hammaddeyi pahalıya mal ettiğinden iç piyasaya; gümrük vergileri yüksek olduğundan dışarıya ürün satamayacaktır. Dışarıdan bol ve ucuz mal gelince yerli sanayici ve tüccarın yabancı tüccar ve sanayici ile rekabet imkânı kalmayacak, yerli atölye ve imalathaneler kapanacaktır. Bu madde ile Osmanlı Devleti'nde ithalat artmış, ihracat azalmış Osmanlı ticaret dengesi bozulmuştur.Osmanlı ekonomisinin dışa bağımlılığı artmıştır.

4. Rusya XVIII. Yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti'ni topraklarını kendisine hedef seçmiş ve sıcak denizlere inme politikasını hayata geçirebilmek için Osmanlı Devleti ile mücadeleye başlamıştır. İngiltere'nin sömürge yollarına hâkim durumda bulunan Osmanlı Devleti, her zaman İngiltere'nin dikkatini çekmiş ve İngiltere, lehine kullanabileceği her fırsatı değerlendirmek istemiştir. Mehmet Ali Paşa İsyanı bu her iki emperyalist devlete tarihî amaçlarına ulaşma yolunda bir fırsat olmuştur. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi, askeri ve ekonomik sıkıntılar bu durumu kolaylaştırmıştır. Her iki devlet de Osmanlı Devleti'ne yardımcı olma bahanesiyle Doğu Akdeniz'deki tarihî emellerine ulaşmanın, siyasi ve ekonomik çıkar elde etmenin, mevcut siyasi ve ekonomik pozisyonlarını daha da sağlamlaştırmanın hesaplarını yapmışlardır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 38

1. Millî iktisat politikalarıyla millî duygulara bağlılık ve vatan sevgisi artmıştır. Ekonomide millîleşme beraberinde millî birlik ve beraberlik bağlarını da güçlendirmiştir. Ekonomik bağımsızlığı sağlamaya yönelik bu politikalar halkın yöneticilere güvenini artırmıştır. Millî ekonomi politikalarıyla halkın millî duygularının güçlenmesi sağlanmıştır.

2. Millî dilimiz olan Türkçenin ticari işlemlerde zorunlu hâle getirilmesi millî duyguları güçlendirdiği gibi Türkçenin uluslararası anlamda önemini ve kullanımını artırmıştır. Türkçeyle uluslararası ticaret yapılabileceğini göstermiştir. Yabancı dilleri sınırladığı gibi dilimize olan yabancılaşmayı da önlemiştir.

3. Boykotlarla yabancı ürünlere karşı çıkılarak halk, yerli ürünlere yönlendirilmiştir. Boykotlarla millî duygular yükselmiş, yerli malı kullanımı özendirilmiştir. 1908 yılından itibaren yapılan boykotlar millî iktisada yönelik politikaları desteklemiştir. Yabancı sermayenin yurt içindeki etkisini kırmaya yönelik adımları destekleyen eylemler olarak tarihe geçmiştir.

4. Kara sularımızdaki işletme hakkının yabancılardan alınması ve Osmanlı ekonomisi üzerinde etkili olan Düyûn-u Umûmiye İdaresinin faaliyetlerinin askıya alınması ekonomik bağımsızlık açısından son derece önemlidir. Bu idarenin devre dışı bırakılması bağımsız millî ekonomiye yönelik atılan en önemli adım olarak kabul edilebilir.

Etkinlik No.: 39

1. Osmanlı Devleti XIX. yüzyılda siyasi, askerî ve ekonomik sıkıntılar yaşamaktadır. Kaybedilen savaşlar ekonomiyi daha da zora sokmuş, Osmanlı Devleti yabancı devletlerden borç almaya başlamıştır. Zamanla borç aldığı devlet sayısı ve borç miktarı artmış devlet aldığı borçların faizini bile ödeyemez duruma gelmiştir. Osmanlı Devleti'ne borç veren Avrupalı devletler alacaklarını tahsil etmede sıkıntı yaşayınca Düyûn-ı Umûmiye İdaresi kurulmuş ve Osmanlı Devleti'nin vergi gelirlerine bu devletler tarafından el koyulmuştur. Osmanlı maliyesinin kontrolü Avrupalı devletlerin eline geçmiştir.

2. Osmanlı Devleti kuruluş ve yükselme dönemlerinde yaptığı savaşların büyük bir çoğunluğunu kazanmış elde ettiği ganimet, tazminat ve vergilerle ekonomisini güçlendirmiştir. Devletin sahip olduğu ekonomik ve askerî güç, içte ve dışta siyasi otorite kurmasını kolaylaştırmıştır. Ancak XVIII. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti savaş kaybetmeye başlamış, bu durum XIX. yüzyılda daha ağır bir hâl almıştır. Savaşın kendisi bir maliyete yol açtığı gibi kaybedilen savaşlar sonrasında elden çıkan topraklar, ödenen tazminatlar Osmanlı mali dengesini bozmuştur. Devlet önce iç borçlanmaya daha sonra dış borçlanmaya gitmiştir. Siyasi ve askerî başarısızlıklar Osmanlı ekonomisinin bozulmasına ve zamanla ekonomik bağımsızlığın kaybedilmesine yol açmıştır.

3. İstanbul'da kurulan Düyûn-ı Umûmiye İdaresinde İngiltere, Hollanda, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya ve Osmanlı Devleti'nden birer üye bulunuyordu. Osmanlı Devleti'nin belirli vergi gelirlerine el koyarak kendi alacaklarını tahsil etmek amacıyla Avrupalı devletler tarafından kurulan Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin varlığı ekonomik bağımsızlık ilkesiyle bağdaşmayan bir durumdur. Osmanlı Devleti'nin vergi gelirleri bu İdare tarafından toplanmakta ve tasarrufuna da bu İdare karar vermekteydi. Bu durum Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını kaybettiğini göstermektedir.

4. Altı asırdan uzun bir süre varlığını devam ettiren Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan sonra yıkıldı. Anadolu halkının kahramanca savunması ve mücadelesi sonucunda 1923'te Türkiye Cumhuriyeti adında yeni bir devlet kuruldu. Ancak şu unutulmamalıdır ki Osmanlı Devleti'nin yıkılmaması için mücadele eden askerî kadrolar, bürokratlar devlet adamları ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran kadrolar büyük bir oranda aynı kadrolardır. Devletin adı ve yönetim tarzı değişmiş olsa bile millet aynı millet, ordu aynı ordudur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk milletinin yeni devleti olmuştur. Osmanlı Devleti'nden kalan borçların Cumhuriyet Dönemi'nde de ödenmesine devam edilmesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin diğer birçok alanda olduğu gibi ekonomi alanında da Osmanlı Devleti'nin varisi olduğunun kanıtıdır.

Etkinlik No.:40

1. 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde görülen nüfus hareketlerinin genel sebebi Osmanlı Devleti'nin topraklarını kaybetmesine bağlı olarak Müslüman nüfusun kalan Osmanlı topraklarına gelmesidir. Milliyetçilik akımı etkisiyle Osmanlı Devleti'nden ayrılan milletler Osmanlı'dan göç almıştır.

2. Kitlesel göç hareketi, hazırlıksız ve plansız bir şekilde gerçekleştirildiği için önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Öncellikle muhacirlerin aniden göç etmesi sahip oldukları mal ve mülkleri bırakmasına neden olmuştur. Göçler genellikle savaş ortamı içinde ya da sürgün şeklinde gerçekleştiği için de göçmenlerin özellikle can ve mal güvenliğini sağlamak oldukça zordur. Kaçar şekilde zor şartlarda gerçekleşen bu yolculuk için en önemli sorun, ulaşım araçlarının temin edilmesidir. Bu, önemli bir ekonomik külfettir. İnsan sayısının fazla olması, ulaşım araçlarına kapasitenin üstünde insanın alınması, temizlik, beslenme, giyim vb. temel ihtiyaçların karşılanmasında sıkıntılar oluşturmakta bu durum salgın hastalıkları ve beraberinde can kayıplarını getirmektedir.

3. Göç, bir topluluğun yaşadığı bölgeden başka bir bölgeye gittiği, maddi ve manevi etkileri olan sosyolojik bir olaydır. Bu nedenle devletin bir topluluğu kabul etmesi ve onları iskân etmesi, sorunun çözümü için yeterli değildir. Devletin göçmenlerin sağlık, eğitim, istihdam, asayiş, adaptasyon vb. ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, hem göçmenlerin hem de kendi halkının huzur ve refahı açısından önemlidir. Bu nedenlerle her devletin göç konusunda bir politikası olmak zorundadır.

4. Muhacirlerin yerleştirilmesinde ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok konuya dikkat edilmelidir. Göçmenlerin daha önce yaşadıkları bölgenin coğrafi ve ekonomik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmeleri, bu kişilerin hem bölgeye adaptasyonunu hem de ekonomik hayata katılımlarını kolaylaştırır. Bu durum, devletin ekonomik ve idari yükünü azaltır. Yine bu kişilerin daha önce yaşadıkları bölgenin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmeleri, onların topluma adaptasyonunu ve asayişin sağlanmasını kolaylaştırır böylelikle devletin sosyal ve idari yükünü azaltır.

Etkinlik No.:41

1. Türk ya da Müslüman nüfustan oluşmaktadır.

2. Genel nüfus içinde Müslüman nüfus artarken kaybedilen topraklar da dikkate alındığında gayrimüslim nüfus oranı azalmıştır.

3. Rusya, Kafkaslardaki Türk ya da farklı etnik yapıya sahip olmakla birlikte Osmanlı halifesine bağlı Müslümanları bölgeden sürerek homojen bir nüfus oluşturarak bölgeye tamamen hakim olmak ve bölgeyi daha kolay yönetmeyi istemiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Rusya, plansız ve hazırlıksız bir şekilde gerçekleşen bu göçler sırasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve ekonomik vb. zorluklarla Osmanlı Devleti'ni zor duruma düşürmeyi amaçlamıştır.

5. Osmanlı Devleti, 1864'de Kafkaslardan gerçekleşen zorunlu göçlere hazırlıksız yakalanmıştır. Göçün kış şartlarında gerçekleşmesi, çok sayıda insanın göç ettirilmesi, sürgün şeklinde gerçekleşen göç sırasında mallarını bırakmak zorunda kalan birçok muhacirin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması hastalıklara ve can kayıplarına neden olmuştur. Gelen Muhacirlerin ulaşım ve mevsim şartları sebebiyle ülkenin başka yerlerine sevk edilememesi onların iaşe, barınma, tedavi vb. ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırmıştır.

6. Göçmenler Osmanlı Devleti'ne önemli yükümlülükler getirmiştir. Onların iskânının ve istihdamının finanse edilmesi öncelikle devletin ekonomik yükünü artırmıştır. Göçmenlerin iskân edildiği yerlerde ise göçmenlerin ve yerli halkın karşılıklı olarak sosyal-kültürel adaptasyon sorunu asayiş sorunlarına dolayısıyla idari problemlere neden olmuştur.

Etkinlik No.:42

1. Şehir yaşamının getirmiş olduğu imkanlar, eğitim seviyesinde artış, televizyon, sosyal medya, internet kullanımı, sosyal ilişkiler Yörük Türkmenlerin modernleşme, değişim ve evlilik sürecine etki eden ana unsurlardır.

2. Çünkü endogami (aile içi) evliliklerle Yörük aşiret ve obaları sahip oldukları kültürel değerleri ve kimlikleri kuşaktan kuşağa kolayca aktarabilme imkanı bulmuşlardır.

3. Şehir hayatı, yerleşik yaşama geçen Yörüklere sosyalleşme, eğitim, iş açısından ve kültürel açıdan geniş imkanlar sunarak kültürel ve evlenme şekillerinde değişimi ve dönüşümü hızlandırmıştır.

4. Çekirdek aile yapısı ortaya çıkmıştır. Geniş aile yapısına uygun ekonomik gelirden ziyade çekirdek aileye uygun kazanç sağlanmaya başlanmıştır.

Etkinlik No.:43

1. Teknolojik gelişmeler (Traktör) birçok insanı işsiz bırakırken bazı insanların da işini kolaylaştırmış, zaman ve maddi tasarruf sağlamıştır. Toprakta çalışan insanlar başka iş arayışlarına girmişlerdir. Teknolojik gelişmelerin ekonomik yapıya etkisi zorunlu olarak sosyal değişime zemin hazırlamıştır.

2. Teknoloji (Traktör) geleneksel üretim tarzına karşı cazip gelmiştir. Çok sayıda insanın yapacağı işi sadece bir araç veya traktör yerine getirmektedir. Seri üretim ve ekonomik kaygılar insan güçünün yerine teknolojik araçların kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 1

GÜNGÖR, E.(2007). Tarihte Türkler. Özener Matbaası:İstanbul.

Etkinlik No.: 2

İLGERÜM M. (2014). Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e, Türkler Ansiklopedisi Cilt 9

Etkinlik No.: 4

https://www.trt.net.tr/tatarca/programmalar/2020/09/27/bu-konne-narsalar-bulgan-1495411?encoding=cyrillic%3Fpepco-jsrzfkuocce%3Fvxbmfkbtdqnaywjz%3Frzplwqqepezpeixu%3Ffiqe-iqgdgdnhoaaa%3Fhojjsrzfkegdgdei%3Fldnhoaaakbcvomfr%3Fgmy-nzargwqqepoah

Etkinlik No.: 5

SANDER, O.(2020). Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e), İmge Kitabevi, Anlara.

Etkinlik No.: 8

BOSTAN, İ.(2006). Osmanlı Denizcilik Tarihi, sayfa 188.

Etkinlik No.: 12

Roberts, J.M. (2015). Avrupa tarihi, s. 328. İstanbul. İnkılâp Kitabevi

Etkinlik No.: 13

https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/osmanli_para_sistemi.pdf

Agoston, G. (2015). Osmanlı'da strateji ve askerî güç. İstanbul: Timaş Yayınları.

Akdağ, M. 1999). Türkiye'nin iktisadi ve ictimai tarihi-II (1453-1559). Ankara: Barış Yayınları.

Etkinlik No.: 14

Agoston, G. (2015). Osmanlı'da strateji ve askerî güç. İstanbul: Timaş Yayınları.

Black, J. (2003). Top, tüfek ve süngü. (Y. Alagon, Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi.

İslam ansiklopedisi Tüfek Maddesi (Gábor Ágoston)

İslam ansiklopedisi Sipahi Maddesi (Erhan Afyoncu)

İslam ansiklopedisi Timar Maddesi (Halil İnalcık)

İslam Ansiklopedisi Yeniçeri Maddesi (Kemal Beydilli)

Etkinlik No.: 15

Berkes, N. (2002). Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: YKY.

Etkinlik No.: 16

KOÇ, Y. (2005). Osmanlıda Toplumsal Dinamizmden Celali İsyanlarına Giden Yol ya da İki Belgeye Tek Yorum, Bilig, Güz / 2005, sayı 35: 229-245.

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 28, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi: III6 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ.

Etkinlik No.: 26

Davies N. (1993). *Avrupa Tarihi*. Çev: M.Ali Kılınçbay. İstanbul: İmge Kitabevi. 743.

Etkinlik No.: 28

Hacısalihoğlu, M. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Zorunlu Askerlik Sistemine Geçiş Ordu-Millet Düşüncesi. *Toplumsal Tarih*. 164. 58-59.

Aksan, V. H. (2003). *18. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı'da Zorunlu Askerlik Stratejileri*. Zürcher, E. J. (Yay. haz.). Devletin Silahlanması Ortadoğu'da ve Orta Asya'da Zorunlu Askerlik (1775-1925). kitabı (s.23-44) içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Etkinlik No.: 29

Hacısalihoğlu, M. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Zorunlu Askerlik Sistemine Geçiş Ordu-Millet Düşüncesi. *Toplumsal Tarih*. 164. 58-59.

Aydın, R. (2018). Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*. 6(1). 229-256.

Gürcan, M.(2011). Bir Önceki Savaş İçin Hazırlanmak: Değişen Küresel Güvenlik Ortamının Geleneksel Savaş Olgusuna Etkisi. *Bilge Strateji*. 3(5). 127-178.

Etkinlik No.: 30

https://www.darulaceze.gov.tr/darulaceze/
(Erişim Tarihi: 20.01.2021)

Etkinlik No.: 31

Ünal, U.(2014). *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme*. İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları. 3-4.

Etkinlik No.: 32

Aydın, M. A. (2001). *Kanun-ı Esasi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C.24). 328-330.

Etkinlik No.: 33

Akçura, Y. (1976). *Üç Tarz-ı Siyaset*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 19-33.

Etkinlik No.: 34

Öztuna, Y. (1990). *Bir Darbenin Anatomisi*. İstanbul: Ötüken Yayınları. 506-513.

Etkinlik No.: 35

Afyoncu, E., Önal, A., Demir, U. (2010). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Askerî İsyanlar ve Darbeler*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi. 165-170.

Etkinlik No.:36

Küçükkalay, A.M. (1997), "Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi" Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: Sayı: 2, ss.51-56.

Etkinlik No.:39

Kütükoğlu, S.M. (1992), "Balta Limanı Muahedesi" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (c.5, ss.38-40), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kütükoğlu, S.M. (1992), "Balta Limanı Muahedesi" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (c.5, ss.38-40), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Etkinlik No.:40

Akkuş, T. (2008), "Bir İktisadi Siyasa Projesi: Milli İktisat ve Bursa" ÇTTAD,VII/16-17, (Bahar-Güz), s.s.119-141

Etkinlik No.:41

Aysal, N. (2013), "Kırım Savaşı'ndan Lozan Barış Antlaşması'na Osmanlı Dış Borçlarının Tarihsel Gelişim Süreci (1854-1923)", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (Lozan Antlaşması Özel Sayısı), S.53, Ankara, ss.1-28.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 2

Harita www.harita.gov.tr adresinden alınarak düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 3

Harita ve görseller komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 5

https://www.historytoday.com/archive/months-past/treaty-westphalia

Etkinlik No.: 7

Haritalar komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 9

Haritalar komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 10

Haritalar komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 13

Görsel 1: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/tr/thumb/c/cb/Osmanl%C4%B1_Ak%C3%A7esi.jpg/440px-Osmanl%C4%B1_Ak%C3%A7esi.jpg

Etkinlik No.: 14

Görsel 1: https://tr.wikipedia.org/wiki/Sipahi#/media/Dosya:Battle_of_Vienna.Sipahis.jpg

Görsel 2: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Karakullukcu.jpg

Etkinlik No.: 15

Görsel 1: https://en.wikipedia.org/wiki/Ibrahim_Muteferrika#/media/File:Ibrahim_M%C3%BCteferrika.jpg

Etkinlik No.: 16

Harita Görsel tasarım uzmanınca hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 17

Haritalar komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 20

Harita komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik No.: 21

Görsel 1: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:ModernEgypt,_Muhammad_Ali_by_Auguste_Couder,_BAP_17996FXD.jpg

Görsel 2: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kavalal%C4%B1_%C4%B0brahim_Pa%C5%9Fa#/media/Dosya:Ibrahim_Pasha,_Larivi%C3%A8re.jpg

Görsel 3: https://www.elwatannews.com/news/details/3321727

Etkinlik No.: 22

Görsel 1: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Interview_with_Mehemet_Ali_in_his_Palace_at_Alexandria,_by_David_Roberts_and_Louis_Hague.jpg

Görsel 2: https://www.maspero.eg/wps/portal/home/radio-and-tv-magazine/culture/details/2feafee3-39da-462b-96b6-c7e234474722

Etkinlik No.: 23

Görsel 1: https://topwar.ru/123747-simvolicheskie-karty-evropy-i-azii.html

Etkinlik No.: 27

Görsel 1: https://homepages.uc.edu/~becktl/en17grad/energy-history.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2021, 14:00)

Görsel 2: https://www.ub.edu/adhuc/sites/default/files/styles/imagenes_interior/public/mujeres%20y%20cultura/coberta%20Fargas_page-0001.jpg?itok=_iF6ax1l (Erişim Tarihi: 22.01.2021, 14:15)

Görsel 3: https://www.mtholyoke.edu/~hicks22a/classweb/Childlabor/WebsiteChildlabor/History.html (Erişim Tarihi: 22.01.2021, 14:30)

Görsel 4: https://www.hursthistory.org/uploads/1/0/7/0/107013873/industrial_revolution_in_england_ppt.pdf (Erişim Tarihi: 21.01.2021, 15:20)

Etkinlik No.: 36

Görsel 1: (100390574) Shutterstock Sitesinden telif hakkı ödenerek alınmıştır (Erişim tarihi: 24.11.2017, 10.40).

Görsel 2: (237228259) Shutterstock Sitesinden telif hakkı ödenerek alınmıştır (Erişim tarihi: 24.11.2017, 10.40).

Etkinlik No.: 37

Görsel 1: (252135400) Shutterstock Sitesinden telif hakkı ödenerek alınmıştır (Erişim tarihi: 24.11.2017, 10.40).

Etkinlik No.: 38

Görsel 1: Tasarımcılar tarafından çizilmiştir.

Etkinlik No.: 39

Görsel 1: http://istanbullisesi.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_123360.html (Erişim tarihi:25.06.2017), (Erişim saati:01.35).

Etkinlik No.: 42

Görsel 1: http://www.ek.yildiz.edu.tr/images/images/yayinlar/1864gocukitap.pdf

Görsel 2: https://i.redd.it/aczbhs1dhdzx.jpg